

BHAVAN'S LIBRARY

This book is valuable and
NOT to be **ISSUED**
out of the Library
without Special Permission

आपान्यग्रये लिङ्गोक्ते, देव्याय पात्राणि ॥ ३ ॥ [य० अ० १ मं० ५-१३]

शर्मास्यदित्याः कृष्णाजिनमवधूतं राक्षसमद्रिर्ग्रावोत्सले, अग्नेर्हविर्वृहत्स इदं मौसले, हविष्कृदधिदैवतं वागधियज्ञं पत्नी, कुक्कुटो वाग्, वर्षवृद्धं शूर्प, प्रति त्वा हविः, पराधूतमपहतं राक्षसे, वायुर्वो देवो वस्तण्डुला, धृष्टिरुपवेषोऽपात्र आ देवयजमाग्नेये, ध्रुवमसि षण्णां कपालान्यग्रे ब्रह्माग्नेयं, विषणासि दार्षदं, दिवः शम्वा,

	पुष्टिभ्यास्तवा०	"	हव्यम्
१२	एविग्रे स्थो वैष्णव्यौ ।	"	लिङ्गोक्ता
	सवितुर्वः प्रसव०	"	आपः ।
	देवीरापो अग्नेगुहोऽग्ने०	"	"
१३	युष्माऽङ्गदो० मोक्षिता एव ।	"	"
	अस्ये त्वा जुष्टं प्रोक्षाम्य०	"	लिङ्गोक्ता
	देव्याय कर्मणे शुन्धार्थं०	"	पात्राणि
१४	शर्मास्यधूतं राक्षो०	"	कृष्णाजिनम्
	अदित्यास्यवासि०	"	"
	अवधूतं राक्षो०	"	राक्षः
	अदिरसि यान्तस्य० ।	"	उत्सलम्
	आवाप्ति पृथुर्भूतः०	"	"
१५	अग्नेन्मन्त्रमि वायुं विषज्जमं०	"	हविः
	वृहद्भावासि यैर्भूतस्य ।	"	शुक्लम्
	ए इदं देवेभ्यः०	"	"
	हविष्कृदेहि हविष्कृदेहि ।	"	(अधिदैवतं) वाक्, (अधियज्ञं) पत्नी
१६	कुक्कुटोऽसि मधुभिद्म०	"	वाक्
	वर्षवृद्धमसि ।	"	शूर्पम्
	प्रति त्वा वर्षवृद्धं वेधु ।	"	हविः
	पराधूतं राक्षः पराधूताऽभरातयः ।	"	राक्षः
	अपहतं राक्षः ।	"	"
	वायुर्वो विविनस्तु ।	"	वस्तुला
	देवो यः सविता द्विरव्यपाणि०	"	"
१७	उदिरसि ।	"	उपवेच-
	अपात्रे अग्निमायादं जहि०	"	भग्निः
	आ देवयज्ञं वह ।	"	"
	ध्रुवमसि पृथिवीं रघूद०	"	कपालानि
१८	अतो ब्रह्म गृम्भीष्य०	"	भग्निः

धिपणौपलं, धान्यमसि षण्णां हविर्महीनामाज्यम् ॥४॥ [य०अ० १ मं० १४-२०]

संवपामि हविः, समाप आपं, जनयत्यै त्वेदं हविरिषे त्वाज्यं, घर्मोऽसि षण्णां पुरोडाशस्त्रिताय त्रयाणां त्रितो द्वित एकतः क्रमेणादद् इन्द्रस्य स्फ्यः, पृथिवि वेदि-
त्रजं पुरीषं, वर्पतु वेदिर्बधान सावित्रमपारक्रमरो आसुरे, द्रप्सस्ते वेदिर्गायत्रेण त्रीणि
वैष्णवानि, सुह्मा त्रयाणां वेदिः, पुराऽयशश्चसोऽपश्यच्चान्द्रमर्सी त्रिष्टुभं, प्रोक्षणीः

[अ. १११४] १९	घर्मोऽसि० अदित्या०	"	[कृष्णाजिनम् ।]
	धिपणामि पर्वती०	"	एषत्
	दिवः स्कम्भनीरसि ।	"	शम्या
	धिपणासि पार्वतेयी०	"	उपलः
२०	धान्यमसि पिलुहि देवान्	"	हविः
	महीनां पयोऽसि ।	"	आज्यम्
[अ. १११०] २१	देवस्य स्वा०	"	[सविता ।]
	संवपामि ।	"	हविः
	समाप आपधीमिः ०	"	आपः
२२	जनयत्यै त्वा संवपामि ।	"	हविः
	हृदमग्नेदिदमग्नीषोमयोः ।	"	"
	हरे त्वा ।	"	आज्यम्
	घर्मोऽसि विधासुरहमथा०	"	पुरोडाशः
२३	मा भर्मा संविक्रया०	"	"
	त्रिताय त्वा ।	"	त्रितः
	द्विताय त्वा ।	"	द्वितः
	एकताय त्वा ।	"	एकतः
[अ. १११०] २४	देवस्य स्वा०	"	[सविता ।]
	आददेऽप्यरहृणं देवेभ्यः ।	"	स्फ्यः
	इन्द्रस्य बाहुभ्यो दक्षिणः०	"	"
२५	तृधिषि देवयजम्याग्ने शृण्वं०	"	वेदिः
	सजं गच्छ शोक्षते ।	"	पुरीषम्
	वर्पतु ते घाः ।	"	वेदिः
	बधान देव सवित्रः परमस्या०	"	सविता
२६	अपारं तृधिरपं देवयजमाद्रुणाम्०	"	भग्नः
	अरतो दिवं मा पश्य०	"	"
	द्रुणाग्ने घां मा शृणु०	"	वेदिः
२७	गायत्रेण त्वा छन्द्या०	"	विष्णुः

प्रेषो, द्विष आभिचारिकमानिशितः सुवोऽनिशिता सुगादित्यै विष्णोर्वाक्त्रमूर्जे त्रया-
णामाज्यं, सवितुरापं, तेजोऽसि धामाज्यम् ॥ ५ ॥ [य० अ० १ मं० २१-३१]

इति० संहितायां प्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥

कृष्णोऽसीधो, वेदिर्बहिर्द्विज्ञोक्ते, अदित्या आपं, विष्णोः प्रास्तरमूर्णप्रदसं वेदि-
भुवपतये त्रीण्याग्नेयानि, गन्धर्वद्वयाणां परिधयो, चीतिहोत्रं विश्वावसुराग्नेयीं गायत्रीं, स-
मिदामेयं, सूर्यस्त्वा लिङ्गोक्तं, सवितुर्विधृती, ऊर्णप्रदसमा त्वा प्रास्तरे, घृताच्यसि

	सुहमा चासि त्वा चासि०	"	वेदिः
२८	पुरा कृत्य विष्णो विरप्तिद्०	"	अग्रशंसः । चन्द्रमाः त्रिष्टुप्
	मोक्षणीरासाद्य ।	"	(प्रैषः)
	द्विपतो वधोऽसि ।	"	आभिचारिकम्
[अ. १ । ७] २९	प्रत्युष्टं० निष्टमष्टं०	"	[रक्षः]
	अनिशितोऽसि सपत्नक्षिद्०	"	सुवः
[अ. १ । ७]	प्रत्युष्टं रक्षः०	"	[रक्षः]
	अनिशितासि सपत्नक्षिद्०	"	सूर्यः
३०	अदित्यै राधासि ।	"	सौक्त्रम्
	विष्णोर्वैष्णोऽमि ।	"	"
	ऊर्णं त्वा दमेन त्वा०	"	आज्यम्
३१	सवितुस्त्वा प्रसव उरुणा०	"	आपः
	तेजोऽसि शुक्रमस्यमृतनसि ।	"	आज्यम्
	धाम नामासि मिमं देवाना०	"	"
अथ० संहितायां द्वितीयोऽध्यायः ।			
१	कृष्णोऽत्यालोष्टो०	परमेष्ठी प्राजापत्यः,	इध्माः
		देवाः प्राजापत्याः वा ।	
	वेदिरसि बहिषि त्वा जुष्टा	"	विह्वोता
	बहिर्द्विज्ञोक्ते	"	"
२	अदित्यै व्युन्दनमसि ।	"	आपः
	विष्णो स्तुपोऽसि ।	"	प्रस्तरः
	ऊर्णप्रदसं त्वा सृणामि०	"	वेदिः
	भुवपतये स्वाहा०	"	अग्निः
३	गन्धर्वस्त्वा विशावसु०	"	परिधयः
४	चीतिहोत्रं त्वा कवे०	"	विश्वावसुः अग्निः गायत्री
५	समिदसि ।	"	"
	सूर्यस्त्वा पुरमात्यानु०	"	लिङ्गोक्ता
	सवितुर्वाहू स्थ ।	"	विधृती

प्रयाणां जुहूपभृदधुवाः क्रमेण, प्रियेण हविर्धुवा असदन् पाहि मां वैष्णवे, अग्ने वाज-
जिदाग्नेयं, नमो देवैश्च, स्वधा पित्र्यश्च, सुयमे सुचावंप्रिणा वैष्णवं, वसुमतीमाग्नेयमित
ऐन्द्रश्च, संज्योतिषान्यं, मयीदमाग्नीः। प्रतिग्रहणमुपहृता द्यावापृथिव्यम् ॥ ६ ॥

[य० अ० २ मं० १-११]

‘ब्रह्मत्वं प्रतिष्ठान्तं’ बृहस्पतिराङ्गिरसोऽपम्यदयेष्ट्वा प्राशिप्रमेतं ते वैश्वदेवमेधा तेऽनु-
ष्टुवाग्नेय्यग्ने वाजजिदाग्नेयमग्नीपोमयोश्चत्वारि लिङ्गोक्तानि, वसुभ्यस्त्रयाणां परिषदाः, सं-

	ऊर्णप्रदसं० आ त्वा वसवो०	”	प्रभरः
६	धृताच्यमि जुहूनांश्चा०	”	युहः
	धृताच्यस्सुपशुताश्चा०	”	उपशुत्
	धृताच्यसि ध्रुवा नास्त्रा०	”	ध्रुवाः
	प्रियेण धास्त्रा प्रियभू तद्०	”	हविः
	ध्रुवाऽअसदधृतस्य योर्ना०	”	विष्णुः
	पाहि मां वसन्त्यम्०	”	”
७	अग्ने वाजजिदाजं त्वा०	”	अग्निः
	नमो देवैभ्यः ।	”	देवाः
	स्वधा पित्र्यश्च ।	”	पितरः
	सुयमे मे भूतानाम् ।	”	इरवा
८	अस्कृष्टमद्य देवैभ्यः०	”	”
	अंप्रिणा विष्णो मा त्वावप्रमिषम् ।	”	विष्णुः
	वसुमतीमग्ने ते छावास्तुप०	”	अग्निः
	इतऽइन्द्रो वीर्यमकृणोत्०	”	इन्द्रः
९	अग्ने वेर्होत्रि०	”	”
	सं उजोतिषा उपीतिः ।	”	आज्यम्
१०	मयीदमिन्द्रऽइन्द्रियं०	”	अरतीः प्रतिग्रहणम्
	उपहृता पृथिवि मातोप०	”	पृथिवी
११	उपहृतो द्यौः०	”	द्यौः
[वदाम—	देवस्य त्वा०	”	बृहस्पतिः आगिरमः [सविता]
	अग्नेष्ट्वात्येन प्राप्तामि ।	”	प्राशिप्रम्
१२	एतं ते देव०	”	विधेदेवाः
-महात्वं समासं]	१३ अनो ज्वितुर्गुपतामाज्यश्च०	”	”
	१४ एषा तेऽअग्ने समिन्०	”	अग्निः अनुष्टुप्
	अग्ने वाजजिदाजं त्वा०	”	”
१५	अग्नीषोमयो० अग्नीषोमौ०	”	लिङ्गोक्ता

जानार्था व्यन्तु प्रास्तरे, मरुतां कपिर्वृहतीं प्रास्तरीमन्त्याः पाद आग्नेयो, यं परिधिं देवल आग्नेयीं त्रिष्टुभं विराड्रूपां यजुरन्तामग्नेः प्रियं यजुः, सत्थं सवभागाः सोममुष्मो वैश्वदेवीं त्रिष्टुभं यजुरन्तां, स्वाहा वाड्यजुर्वृताचीं सुचौ, यज्ञ नमः शूर्पं यवमान्कपि-
रुद्रालवान्धानान्तर्वानिति पञ्चाग्नेयो यज्ञो देवताऽग्रे दन्वायो गार्हपत्योऽग्रे दक्षिणाग्निः, सरस्वत्यै लिङ्गोक्तं, वेदोऽसि वेदो, देवा मनसस्पतिर्वातदेवत्यां विराजथ, सं वहिर्लिङ्गोक्ता त्रिष्टुभं विराड्रूपा, कस्त्वा प्राजापत्यं, रक्षसां राक्षसम्॥७॥ [य० अ० २ मं० ११-२३]

अथ याजमानं— सं वर्चसा त्वाष्ट्रीं त्रिष्टुभं, दिवि विष्णुर्वीणां वैष्णवान्यस्माद्वा-

इन्द्रात्म्योरुजिति०	"	लिङ्गोक्ता
इन्द्राग्नी तमपनुदता०	"	"
१६ वसुभ्यस्त्वा रुद्रेभ्यस्त्वा०	"	परिधयः
संज्ञामाधो० व्यन्तु यपोक्त१०	"	अस्तरः
मरुतां वृषतीर्गच्छ०	" कपिः ।	" वृहती
चक्षुषा अग्नेऽसि चक्षुर्मे पाहि ।	" " अग्निः	"
१७ यं परिधिं पर्यधत्वा०	" देवलः ।	" विराड्रूपा त्रिष्टुभं
अग्नेः प्रियं पाथोऽपीतिम् ।	" " "	(यजुरन्ताः)
१८ सष्टसवभागा शेषा०	" सोममुष्मः	विश्वेदेवाः त्रिष्टुभं (यजुरन्ता)
स्वाहा वाड् ।	" " "	यजुः
१९ वृताचीं स्वी०	" " "	स्वर्गः
यज्ञ नमश्च त उग्र च०	शूर्पं, यदसान्, कृपिः, उद्रालवान्, धानान्तर्वान्	यज्ञः
२० अग्नेऽद्रुपायोऽशीतम	परमेष्ठी प्राजापत्यः देवाः प्राजापत्या वा	गार्हपत्यः
अग्नये संवेशपतये स्वाहा०	"	दक्षिणाग्निः
सरस्वत्यै यशोभान्यै स्वाहा ।	"	लिङ्गोक्ता
२१ वेदोऽसि येन त्वं देव वेद०	"	वेदः
देवा मातृपितरो मातुं वित्वा०	" मनसस्पतिः	वाताः विराड्
२२ संवर्हिर्होका इविषा वृतेन०	"	लिङ्गोक्ता विराड्रूपा त्रिष्टुभं
२३ कस्त्वा विमुञ्चति न त्वा०	"	प्राजापतिः
रक्षसां भागोऽसि ।	"	रक्षः
"याजमानं"— २४ सं वर्चसा पयसा०	"	एवष्ट त्रिष्टुभं
२५ दिवि विष्णुर्वीणां	"	विष्णुः
अस्माद्वायु ।	"	भागः
अस्यै प्रतिहार्य ।	"	शुभिः

व्याहृतयोऽग्निवायुसूर्यदेवत्याः क्रमेण, द्यौरिव यजमानाशीलिङ्गोक्तदेवताऽऽयं गौः सार्प-
राश्यस्तुचो गायत्रोऽग्निः परावररूपेण देवता ॥ १० ॥ [अ० ३ मं० १-८]

अग्निहोत्रं— प्रजापतेरार्षमग्निर्ज्योतिः सप्त लिङ्गोक्तदेवता गायत्र्य आद्याः पञ्चैकपदा
अग्निर्वचो द्वे तक्षाऽपश्यत्परां जीवलश्चैलकिः ॥ ११ ॥ [अ० ३ मं० ९-१०]

यजमानान्गुपस्थानं बृहदेवानामार्षमुपप्रयन्त इत्यनुवाक आद्ये द्वे आग्नेय्यौ गाय-
त्र्यावुपयत्या गोतमो राहूगणो, मूर्धन्वत्या विरूप, उमा वां भरद्वाज ऐन्द्रार्शी त्रिष्टुभ-
मयं ते देवश्रवा देववातश्च भारतावाग्नेयीमनुष्टुभमयमिह वामदेवो जगतीमस्य प्रत्ना-
मवत्सारो गव्यां वाग्नेयीं वा पयोदेवत्यां वा गायत्रीं, तनूपा आग्नेयानीन्धाना आग्नेयी
महार्पस्तिस्त्वयसाना ॥ १२ ॥ [अ० ३ । ११-१८]

द्यौरिव भूष्मा पृथिवीव वरिष्मा०	११	(यजमानाशीः) लिङ्गोक्त	
३ आर्यं गौः पृथिवीकमीत्०	११ सर्वराज्ञी	अग्निः	गायत्री
७ अन्तर्धरति रोचनास्व०	११ "	"	"
८ त्रिष्टुभमम गिराजति०	११ "	"	"

[इत्यग्नेय्याग्नेयमन्त्राः ।]

[अथ अग्निहोत्रमन्त्राः— अ० ३ मं० ९—१०]

९ अग्निर्ज्योतिर्ज्योतिरग्निः स्वाहा । प्रजापतिः	लिङ्गोक्ता	एकपदा गायत्री
सूर्यो ज्योतिर्ज्योतिः सूर्यः स्वाहा ।	"	"
अग्निर्वचो ज्योतिर्वचः स्वाहा ।	"	"
सूर्यो वचो ज्योतिर्वचः स्वाहा ।	"	"
ज्योतिः सूर्यः सूर्यो ज्योतिः स्वाहा ।	जीवलश्चैलकिः	"
१० सजुर्देवेन सवित्रा सजू०	"	गायत्री

[इत्यग्निहोत्रमन्त्राः ।]

[अथ यजमानान्गुपस्थानं बृहत् (बृहदुपस्थानम्)— अ० ३ मं० ११—३६]

११ उपप्रयन्तोऽजध्वरं०	देवाः, गोतमो राहूगणः	अग्निः	"
१२ अग्निर्भूर्वा दिवः०	" विरूपः	"	"
१३ उमा वामिन्द्रार्शी०	" भरद्वाजः	इन्द्रार्शी	त्रिष्टुप्
१४ अयं ते योनिर्देविवी०	" देवश्रवादेववातौ भारती	अग्निः	अनुष्टुप्
१५ अयमिह प्रथमोऽधावि०	" वामदेवः	"	जगती
१६ अस्य प्रत्नामनुष्टुत्०	" अवत्सारः	गौः, अग्निः, पयः वा	गायत्री
१७ तनूपाऽअग्नेरसि०	"	अग्निः	"
१८ इन्धानास्त्वा शतष्टु हिमा०	"	"	महार्पस्ति (ज्यवमाना)

स्वार्थं, नर्यं गार्हपत्यः, ग्रथंस्वाहवनीयोऽथर्यं दक्षिणाग्निरागन्माहवनीयोऽनुष्टुबयमग्नि-
नर्यकुत्सारिणी बृहती गार्हपत्योऽयमग्निरन्वाहार्यपचनोऽनुष्टुप्, गृहा मा त्रिष्टुप् विराड्-
रूपा, येषामनुष्टुबपहृता महापंक्तिस्त्ववसाना तिस्रोऽपि वास्तवीः शंयुर्वाहस्पत्यः
॥ १४ ॥ [अ० ३ मं० ३७-४३] .

चातुर्मास्यानि- प्रजापतेरार्थं, प्रधासिनो मारुती गायत्री, यद्वाग्ने मारुत्यनुष्टुबनिरु-
क्ता, मो पू णोऽगस्त्य ऐन्द्रामारुतीं विराजमक्रन्ननिरुक्ताघेय्यनुष्टुबभृथ यज्ञदैवतं, पूर्णा
दर्वि द्वे और्णवाम ऐन्द्र्यावनुष्टुभावक्षन् द्वे गोतम ऐन्द्र्यो पंक्ती, मनो नु मानसं तृचं

[प्रवर्त्यदुपस्थानं आगतोपस्थानं च अ० ३ मं० ३७ द्वितीयाद्यान् मं० ४३ पर्यन्तम् ।]

नर्यं प्रजां मे पाहि ।	आदित्यः	गार्हपत्यः	
दाधूर्य पयस्मे पाहि ।	"	आहवनीयः	
अथर्यं पितुं मे पाहि ।	"	दक्षिणाग्निः	
३८ आगन्म विश्वेदसः०	"	आहवनीयः	अनुष्टुप्
३९ अयमग्निर्गृहपतिः०	"	गार्हपत्यः	बृहती (नर्यकुत्सारिणी)
४० अयमग्निः पुरीषोः०	"	अन्वाहार्यपचनः	अनुष्टुप्
४१ गृहा मा विनीतः०	" शंयुः वाहस्पत्यः	वास्तुः	त्रिष्टुप् (विराड् रूपा)
४२ येषामध्येति प्रवसः०	" "	"	अनुष्टुप्
४३ उषहृत्वा इदं गावः०	" "	"	स्ववसाना महापंक्तिः

[इत्युपस्थानमन्त्राः समाप्ताः]

[चातुर्मास्यानि । अ० ३ मं० ४४-१३]

४४ प्रधासिनो हवामहे०	प्रजापतिः	मन्त्रः	गायत्री
४५ यद्वाग्ने यदरघवे०	"	"	अनुष्टुप् अनिरुक्ता
४६ मो पू णोऽगस्त्यः०	" अगस्त्यः	इन्द्रामरुती	विराड्
४७ अग्रन् कर्म कर्मवृत्तः०	"	अग्निः	अनिरुक्ताअनुष्टुप्
४८ अयमग्न्य निचुरगुणः०	"	वसन्तः	
४९ पूर्णा दर्वि परापतः०	" और्णवामः	इन्द्रः	अनुष्टुप्
५० देहि मे ददामि ते०	" "	"	"
५१ अक्षस्त्रमीमध्वन्०	" गोतमः	इन्द्रः	पंक्तिः
५२ सुमन्द्मं त्वा वर्यः०	" "	"	"
५३ मनो म्याह्वामहे०	" शंयुः	मन्त्रः	गायत्री
५४ मा णोऽग्न्य मनः पुनः०	" "	"	"
५५ पुनर्नः पितरो मनो०	" "	"	"

चन्धुर्गायत्रं, वयं सौमि गायत्रीं चन्धुरेप ते द्वे रौद्रे, अवरुद्रं रौद्रावेका पंक्तिरपरा ककुप्, अम्वकं द्वे अनुष्टुभौ पूर्वसां वसिष्ठ, एतदास्तासंक्तिस्त्र्यायुषं नारायण उष्णिहं यजमानाशिपेथं शिवो नाम क्षौरं, निवर्तयामि लिङ्गोक्तदेवतमाशीः प्रायम् ॥ १५ ॥

[अ० ३ मं० ४४-६३]

इति० संहितायां मृत्नीयोऽऽध्यायः ॥

अग्निष्टोमः— प्रजापतेरार्यमेदं द्वे अत्यष्टौ व्यवसाने आधावर्धचां देवयजनदेवत्यावि-
मा आप ओषधे क्षुद्रतरुणं, स्वधिते क्षुरमापो अस्मानापं, दीक्षातपसोर्वासो, महीनां
नवनीतं, वृत्रस्याञ्जनं, चित्पतिर्द्वे प्राजापत्ये, देवो मा सावित्रमा वो दैन्यनुष्टुपाशीः,

५६ वषट् सोम व्रते तव	" "	सौमः	"
५७ एष ते रद्र भागः सह०	" "	रद्रः	"
एष ते रद्र भागः आबुक्ते पशुः ।	" "	"	"
५८ जव रद्रमदीमहव०	" "	"	पंक्तिः
५९ भेषजमसि भेषजं०	" "	"	चतुष्
६० अम्वकं यजामहे सुगन्धिं पुष्टि०	" वसिष्ठः	"	अनुष्टुप्
" " " पति०	"	"	"
६१ एष ते रद्रापसं०	" "	"	आभारपंक्तिः
६२ त्र्यायुषं जमदग्ने०	" नारायणः	यजमानाशीः	उष्णिह्
६३ शिवो नामासि०	"	क्षुरः	"
" निवर्तयाम्यायुषे०	"	लिङ्गोक्तदेवतं आशीः प्रायम्	"

[इति चातुर्मास्यानि ।]

अथ० संहितायां चतुर्थोऽध्यायः ।

[अथ अग्निष्टोमः । अ० ४ । १ — अ० ८ । ३२ पर्यन्तम्]

१ मृदमग्नम् देवयजनं०	प्रजापतिः	देवयजनम्	व्यवसाना अत्यष्टिः
अवसामाभ्याधु सन्तरन्तो०	"	"	"
इमा आपः शशु मे सन्तु देवीः ।	"	क्षुद्रतरुणम्	"
ओषधे त्रायस्व ।	"	"	"
स्वधिते मेनष्टु हिष्टुसी ।	"	क्षुरम्	"
२ आपोऽ अस्मान्मातर०	"	आपः	"
दीक्षातपसोस्तनूरसि०	"	वामः	"
३ महीनाः पलोऽसि०	"	नवनीतम्	"
वृत्रस्याऽसि कनीनक०	"	अञ्जनम्	"
४ चित्पतिर्यां वाक्पतिर्यां ।	"	प्रजापतिः	"
देवो मा सविता०	"	सविता	"
५ आ वो देवासऽईमहे०	"	आशीः	देवी अनुष्टुप्

स्वाहा यज्ञं चतुर्णां यज्ञ, आकृत्यै चतुर्णामौद्भवाणामधिरापो देवीलिङ्गोक्तदेवता विराट्
॥ १६ ॥ [अ० ४ मं० १-७]

विश्वो देवस्य स्वस्त्यात्रेयः सावित्रीमनुष्टुभमृक्सामयोः कृष्णाजिने, शर्मासि कृष्णा-
जिनमूर्गास्यङ्गिरोभिर्दष्टं मैखलं, सोमस्य नीविर्विष्णोर्वास, इन्द्रस्य सुसस्वाः कृष्णवि-
पाणोऽकृत्यस्य दण्डो, व्रतं यज्ञो, देवीं धीर्यं देवा वाक् प्राणोदानौ चक्षुःश्रोत्रमध्यात्म-
मग्निर्मित्रावरुणावादिष्यो विश्वेदेवा अधिदैवतं, खात्रा आपी जगतीयं ते लोष्टमपो मूत्रं
पृथिव्या लोष्टमग्रे त्वमाग्रेय्यनुष्टुप्, पुनर्मन आग्नेयं, त्वमग्रे वत्स आग्नेयीं गायत्रीयं,
रास्वेयत् सौम्यमेवा ते हिरण्याज्यदैवतं, जूरसि चाग्दैवतं, शुक्रमसि हिरण्यं, चिदसि

६	स्वाहा यज्ञं मनस०	"	यज्ञः	
[औद्भवाणि ७	आकृत्यै प्रयुजेऽग्रे०	"	अग्निः	
अ. ४ मं. ७]	आपो देवीरुहती०	"	लिङ्गोक्तदेवता	विराट्
८	विश्वो देवस्य नेतु०	"	स्वस्त्यात्रेयः	सविता अनुष्टुप्
९	मृक्सामयोः शिल्पे०	"		
	शर्मासि शर्म मे यच्छ०	"	कृष्णाजिने	
१०	ऊर्गस्यङ्गिरस्यूर्गप्रद०	"	अङ्गिरसः	मैखला
	सोमस्य नीविरसि०	"	"	नीविः
	विष्णोः शर्मासि०	"		वासः
	इन्द्रस्य योनिरसि । सुमस्याः०	"	"	कृष्णविपाणा
	उष्ट्रस्य चवस्वते०	"	"	दण्डः
११	व्रतं कृणुतामि०	"	यज्ञः	
	देवी धिर्यं मनोमहे०	"	धीः	शहरी
	ये देवा मनोजाता०	"	(अध्वारम्) वाक्, प्राणोदानौ, चक्षुः, श्रोत्रम् (अधिदैवत) अग्निः, मित्रावरुणा, आदित्यः, विश्वेदेवाः	
१२	खात्रा पीता भवत यूयमापो०	"	आपोः	जगती
१३	ह्रियं ते पशिया तन् ।	"	लोष्टम्	
	अपो मुञ्चामि न०	"	मूत्रम्	
	पृथिवीमा विशत०	"	लोष्टम्	
१४	अग्ने त्वष्टं सु जाग्रहि०	"	अग्निः	अनुष्टुप्
१५	पुनर्मनः पुनरायुमं आगन्०	"	"	
१६	त्वमग्रे व्रतपाऽअग्नि०	"	वत्सः	गायत्री
	रास्वेयलोमा भूपो भर०	"	सोमः	

गौः सोमकयणी वाधूपाऽध्यारोपकल्पनया ॥ १७ ॥ [अ० ४ मं० ८-२०]

वस्यस्यनुष्टुप् बृहती वा सोमकयण्यास्तुतिरदित्या आज्यमस्मे पण्यां लिङ्गोक्ता देवताः, समख्ये पत्न्याद्वीरास्तारपंक्तिरेप ते लिङ्गोक्तदेवतमास्माकोऽसि सौम्यमभित्यं सान्निध्यदिः, प्रजाम्यस्त्वा प्रजास्त्वा शुक्रं त्वा सौम्यानि, सम्मेऽस्मे लिङ्गोक्ते, तपसोऽर्द्धेऽजाऽर्द्धे सोमो, मित्रो न इन्द्रस्म सौम्ये, स्वानादीनि धिष्यनामानि, परिमाऽऽग्नेयी पुरस्ताद्बृहती, प्रतिपन्थामनुष्टुप्पथिदेवत्याऽदित्याः कृष्याजिनमदित्यै सौम्यमस्तज्ञाव

१७	एषा ते शुक्र तव०	"	हिरण्य, आज्यम्
	जूरसि एता मनसा०	"	वाक्
१८	तत्पास्ते सत्ससक्त ०	"	"
	शुक्रमसि चन्द्रमस्यमृत०	"	हिरण्यम्
१९	चिदसि मनासि०	"	वाधूपा गौः
२०	अनु त्वा माता मन्यता०	"	"
२१	वस्यस्यवदितिरस्यादित्यासि०	"	अनुष्टुप् बृहती वा
२२	अदित्यास्त्वा भूर्धन्नाजिधर्मि०	"	आज्यम्
	अक्षे रयस्वास्मे ते०	"	लिङ्गोक्ता
२३	समख्ये देव्या धिया	"	पत्न्याद्वीरा
२४	एष ते वायवे माय०	"	आस्तारपन्ति
	आस्माकोऽसि शुक्रते०	"	लिङ्गोक्ता
२५	अभि ह्य देवष्टु सवितार०	"	सोम
	प्रजान्यस्त्वा । प्रजास्त्वानु प्राणन्तु०	"	सविता अहि
२६	शुक्र त्वा शुक्रेण कीर्णमि०	"	सोम
	सम्मे ते गो । अस्मे ते चन्द्रा० ।	"	लिङ्गोक्ता
	तपसस्तनूरमि प्रजापतेर्वैर्ष	"	अजा
	वरमेण वधुषा कीयसे०	"	सोम
२७	मित्रो नऽष्टुहि सुमिश्रध ।	"	"
	इन्द्रस्योरमाविश०	"	"
	स्वान भ्राजहिरे बम्भारे०	"	(धिष्यनामान्येतानि सप्त)
२८	परि मासे हुक्विनान्०	"	अग्नि, पुरस्ताद्बृहती
२९	प्रति पन्थामपगृहि०	"	पन्था अनुष्टुप्
३०	अदित्यास्तवसि ।	"	कृष्याजिनम्
	अदित्यै चन्द्रमासीद् ।	"	साम
	अस्तप्राद्व्यां वृषभे०	"	वरण त्रिष्टुप्
३१	वनेषु बन्तीरिह तवान०	"	"

उद्दिचं पञ्चानामौदुम्बरी, पृतेन चावापृथिव्यमिन्द्रस्यैन्द्रं, परि त्वा मधुच्छन्दा अनिरुक्ता-
मैन्द्रीमनुष्टुममिन्द्रस्यैन्द्राणि त्रीणि, चतुर्थं वैश्वदेवम् ॥२०॥ [य० अ० ५ मं० १४-३०]

विभूरस्यष्टानां धिष्ण्या अग्रयः, सप्त्राहाहवनीयः, परिपद्यो वहिष्पवमानदेशो,
नभोऽसि चात्वालो, मृष्टोऽसि शामित्र, ऋतुषामौदुम्बरी, समुद्रोऽसि ब्रह्मासनमजोऽसि
जालाद्वार्योऽहिरासि प्राजहितो, वागासि सद, ऋतस्य द्वार्ये, अध्वनाथं सूर्यो, मित्रस्य-
त्विजोऽग्रयो धिष्ण्याः ॥ २१ ॥ [य० अ० ५ मं० ३१-३४]

[अ. १ मं. १०] २६	देवस्य त्वा सचिनुः०	प्रजापतिः	रविना
[अ. ५ मं. २२]	आददे नार्यसि०	"	शमिः
	यवोऽसि यवपांसवृद्धयो०	"	यवः
	द्विदे त्वान्तरिक्षाय त्वा पृथिव्यं त्वा ।	"	औदुम्बरी
	शुक्लवर्णां होनाः पितृपदनाः०	"	पितरः
२०	उद्दिचं पञ्चानामान्तरिक्षं पृण०	"	औदुम्बरी
२८	भुवासि भुवोऽयं यजमानो०	"	"
	कृतेन चावापृथिवी पूर्वमागू ।	"	चावापृथिवी
	इन्द्रस्य छदिरासि विश्वजनस्य०	"	इन्द्रः
२९	परि त्वा गिर्वर्णो गिर०	" मधुच्छन्दाः	" अनिरुक्ता अनुष्टुप्
३०	इन्द्रस्य स्यून्मीन्द्रस्य०	"	"
	वैश्वदेवमसि ।	"	वैश्वदेवाः
३१	विभूरामि प्रवाहणो०	"	धिष्ण्या अग्रयः
३२	उशिगासि वयि०	"	" "
	सप्त्राहमि कृताणुः ।	"	आहवनीयः
	परिपद्योऽसि एवमातः ।	"	बहिष्पवमानदेश
	नभोऽसि प्रतपः ।	"	चात्वालो
	मृष्टोऽसि इष्यच्छन्दः ।	"	शामित्रः
	ऋतुषामासि स्वर्ग्योऽसि ।	"	औदुम्बरी
३३	समुद्रोऽसि विश्वपण्याः ।	"	ब्रह्मासनम्
	अजोऽस्येवपाण् ।	"	वागाद्वार्यः
	अहिरासि सुप्य ।	"	प्राजहितः
	वागर्व्येन्द्रमसि सप्तोऽसि ।	"	सदः
	ऋतस्य द्वार्यो मा मा मन्मासम् ।	"	द्वार्ये
	अप्यनामप्यवतो प्र मा निर०	"	सूर्ये
३४	मित्रस्य मा चधुपेचम् ।	"	कवित्रः
	अग्रय गगरा गगरा ण्य०	"	धिष्ण्याः

प्रद, आ वायो वसिष्ठो वायव्यां त्रिष्टुभमिन्द्रवायु मधुच्छन्दा ऐन्द्रवायवीं गायत्रीमयं वा
 गृत्समदो मैत्रावरुणीच्छं, राया वयं व्रसदसुखिष्टुमं, या वां मेधातिथिराश्विनीं गायत्री,
 तं प्रतनधाऽवस्तारः काश्यपो वैश्वदेवीं जगतीमच्छिन्नस सौम्यच्छं, सा प्रथमन्त्री त्रिष्टु,
 वृष्पन्त्ययादग्रीहिहोक्ते ॥ २६ ॥ [य० अ० ७ मं० १-१५]

अयं वेनो वेनस्य त्रिष्टु सोमस्तुतिरधिदेवतमधियज्ञं च, मनो न त्रिष्टुप्तोमस्तुति-
 रधियज्ञानुवादिन्यपमृष्टः शृणोऽपमृष्टो मर्क आमिचारिके, देवास्त्वा शुक्रामन्यिनावना-
 धृष्टसि दक्षिणोचरवदिथोण्यां, सुवीरः सुप्रजाः शुक्रामन्यिनीं, निरस्तो द्वे आमि-

	४ उपशामगृहीतोऽयन्नयंरथ०	प्रत्रापनिः	इन्द्रः	
५	अमन्ते यावापृथिवी०	"	मघवा	त्रिष्टु
[म. ७ मं. ३]	६ स्वोहोऽग्निं विधेय्य०	"	[उपागुः (प्रदः)]	
"	देवेभ्यस्तथा मरीचिदेभ्यः	"	[देवाः]	
"	उदनाय वडा ।	"	प्रदः	
७	आ वायो भूय मुचिषा०	"	यमिहा	वायुः त्रिष्टु
८	इन्द्रवायुदमे सुता०	"	मधुच्छन्दाः	इन्द्रवायू गायत्री
९	अयं वा मित्रावरुणा०	"	शुक्रामन्	मित्रावरुणी "
१०	राया वयं मैत्रावरुणीं मदेम०	"	व्रसदसु	" त्रिष्टु
११	या वा कृता मधुमग्धिवी०	"	मेधातिथिः	अश्विनी गायत्री
१२	मे दानया पूर्वया विधेयमथा०	"	अवगन्तार यज्ञेनः	विधेदेवाः जगती
१३	सुर्विषो वीराण्यज्रयन्०	"	शुक्रम्	
	निरमन्ः यज्ञः०	"	आमिचारिकम्	
	शुक्रवाधिहानमग्नि ।	"	यज्ञम्	
१४	अविजयव मे देव सोम०	"	सोमः	
	सा प्रथमा अमृति०	"	इन्द्रः	त्रिष्टु
१५	सा प्रथमा बृहन्मनि०	"	"	"
	मृदगन्तु होता यन्वा०	"	मिहोपा	"
	अवारयन् ।	"	"	"
१६	अयं वेनमैत्रावरुणीयग्री०	"	वेन (वेनः)	त्रिष्टु
१७	मनो न येनु दधेमनु०	"	"	"
	अमृताः मर्चः०	"	आमिचारिक	
	देवगन्ताः अमिषाः०	"	शुक्रामन्यिनी	
	अवारयन् ।	"	दक्षिणोचरवदिथोण्यां	
१८	शुक्रजः यज्ञः यज्ञवयम्०	"	यज्ञी	
	निरमन्ः यज्ञः ।	"	अमिचारिकम्	

चारिके, शुक्रस्य मन्थिनः शकलं, ये देवासः परुच्छेपो वैश्वदेवो त्रिष्टुभमाग्रयणोऽसि
लिङ्गोक्तदेवतम् ॥ २७ ॥ [य० अ० ७ मं० १६-२०]

सोमः पवते वैश्वदेवमिन्द्राय त्वा पञ्च लिङ्गोक्तानि, मूर्धानं भरद्वाजो वैश्वानरो
त्रिष्टुभं, ध्रुवोऽसि ध्रुवो, ध्रुवं ध्रुवेण बृहती पूर्वोऽर्द्धचोर्ध्रौव उत्तर ऐन्द्रो, यस्ते देवश्रवाः
सौम्यं त्रिष्टुभं यजुरन्तो, देवानां चात्वालदेवतं, प्राणाय मे लिङ्गोक्तदेवतान्येकादश,
कोऽसि प्राजापत्योष्णिग्वर्षमाना, मधवे त्वा लिङ्गोक्तदेवतानि त्रयोदश ॥२८॥ [य०
अ० ७ मं० २१-३०]

इन्द्रामी विश्वामित्र ऐन्द्रार्थी गायत्रीमा घ त्रिशोक आग्नेन्द्रीमोमासो मधुच्छन्दा
वैश्वदेवी, विश्वे देवासो गृत्समेद, इन्द्र मरुत्वश्वतसो विश्वामित्र ऐन्द्रामरुतीस्त्रिष्टुभो,

मन्थिनोऽपिष्ठानमसि ।	प्राजापतिः ।	शकलस्य	
१९ ये देवासो दिव्येकादश रथः	परुच्छेपः	विश्वेदेवाः	त्रिष्टुप्
२० उपयामगृहीतोऽग्राग्रयणोऽसि०	"	लिङ्गोक्त (आग्रयण)	
२१ सोमः पवते सोमः पवतेऽस्मै०	"	विश्वेदेवाः	
२२ उपयामगृहीतोऽमोन्त्राय त्वा०	"	लिङ्गोक्त (महाः)	
२३ मित्रावरुणभ्यां त्वा देवाभ्ये०	"	" "	
२४ मूर्धानं दिवोऽभरति पृथिव्या०	भरद्वाजः	वैश्वानरः	त्रिष्टुप्
२५ उपयामगृहीतोऽसि ध्रुवोऽसि०	"	ध्रुवः	
ध्रुवं ध्रुवेण मनसा०	"	"	बृहती
अथा मज्जन् इन्द्रिशो०	"	इन्द्रः	"
२६ यस्ते द्वयः स्कन्दसि०	देवश्रवाः	सोमः (यजुरन्ता)	त्रिष्टुप्
देवानामुक्तमणमसि ।	"	चात्वालः	
२७ प्राणाय मे वर्षोऽत्र वर्षसि०	"	लिङ्गोक्त (उपागुप्तवनाद्या)	
२८ आत्मनो मे वर्षोदा०	"	" (आग्रयणादयः)	
२९ कोऽसि कतमोऽसि०	प्राजापतिः	उष्णिक्	
३० उपयामगृहीतोऽसि मधवे त्वा०	"	लिङ्गोक्त (महाः)	
३१ इन्द्रामीऽआगतं सुतं०	विश्वामित्रः	इन्द्रामी	गायत्री
३२ आ धा येऽभ्यग्निमन्यते०	त्रिशोकः	आग्नेन्द्रो	"
३३ ओमासम्वर्षणीयतो०	मधुच्छन्दाः	विश्वेदेवाः	"
३४ विश्वे देवास आगत०	गृत्समेदः	"	"
३५ इन्द्र मरुत्व इह पाहि सोमं०	विश्वामित्रः	इन्द्रामरुतो	त्रिष्टुप्
३६ मरुत्वन्तो वृषमं वावुधान०	"	"	"
उपयामगृहीतोऽसि मरुतां वीजसे ।	"	मरुत्वान्	
३७ सजोषा इन्द्र सगणो मरुदिः ।	"	इन्द्रामरुतो	"

मरुतां त्वा यजुर्मरुत्वतीयं, महौ२इन्द्रो भरद्वाजो माहेन्द्री त्रिष्टुभं, य ओजसा वत्सो
गायत्रीमृदु त्वं प्रस्कण्वः सौरिं गायत्रीं, चित्रं कुत्स आङ्गिरसस्त्रिष्टुभं, रूपेण वो
दक्षिणाश्वतुर्णां, ब्राह्मणमद्य लिङ्गोक्तदेवतान्यष्टौ ॥ २९ ॥ [य०अ०७ मं०३१-४८]

इति० संहितायां सप्तमोऽध्यायः ॥ ७ ॥

विष्णो वैष्णवं, कदाचनादित्यदेवत्ये वृहत्तौ, यज्ञो देवानां कुत्सस्त्रिष्टुभं, वियस-
न्यजुः, श्रदसै जगत्याशीर्वामद्य भरद्वाजो बार्हस्पत्यः सावित्रीं त्रिष्टुभं, सावित्रोऽसि
सावित्रं, सुशर्मसि वैश्वदेवं, वृहस्पतिमुत्तस्य लिङ्गोक्तमहं प्रजापतिरूपेणात्मा देवता

३८	मरुतां२इन्द्र वृषभो०	प्रजापतिः । विश्वामित्रः इन्द्रामरुती	त्रिष्टुप्
३९	महौ२इन्द्रो नृपदा०	" भरद्वाजः महेन्द्रः	"
४०	महौ२इन्द्रो य०ओजसा०	" वत्सः "	गायत्री
४१	उदु खं जातयेदसं०	" प्रस्कण्वः सूर्यः	"
४२	चित्रं देवानामुदगादनीकं०	" कुत्स आंगिरसः "	त्रिष्टुप्
[अ. ५।३६] ४३	अष्टो नय ह्युपया राये०	" अगस्त्यः [अग्निः]	"
[अ. ५।३७] ४४	अयं नो अग्निर्विवि०	" "	"
४५	रूपेण वो रूपमस्यागा०	" दक्षिणा	
४६	ब्राह्मणमद्य विदेवं०	" लिङ्गोक्त (ब्राह्मणः)	
४७	अग्नये त्वा मह्यं०	" "	
	हृदाय त्वा मह्यं०	" "	
	यमाय त्वा मह्यं०	" "	
४८	भोऽदात्कस्मा अदात्०	" (कामः)	

अथ० संहितायामष्टमोऽध्यायः ।

१	उपयाम० इत्यादिश्वेभ्यस्त्वा०	प्रजापतिः (सोमः)	
	विष्णोऽङ्गनायैष०	" विष्णुः	
२	कदाचन सरीरसि०	" आदित्यः	वृहती
३	कदाचन प्रयच्छस्वभे०	" "	"
४	यज्ञो देवानां प्रसेति०	" कुत्स	त्रिष्टुप्
५	वियस्वन्नादित्यैष ते०	" "	
	श्रदसै नरो वचसे दधातन०	" आशी (नरः वा)	जगती
६	वाममद्य सवितर्वाममु श्वो०	" भरद्वाजो बार्हस्पत्यः सविता	त्रिष्टुप्
७	उपयाम० सावित्रोऽसि०	" साविता	
८	" सुशर्मसि०	" विश्वेदेवा.	
९	" वृहस्पतिमुत्तस्य०	" लिङ्गोक्त (सोमः)	
	अहं परस्तादहमवस्तात्०	" आत्मा प्रजापतिरूपेण	त्रिष्टुप्

त्रिष्टुवगाऽ३३ पत्नीवन्नाश्रेयं, प्रजापतिः प्राजापत्यं, हरिरस्यृक्सामे, हव्योयस्ते लिङ्गोक्ते,
देवकृतस्याग्नेयानि षट् ॥ ३० ॥ [४० अ० ८ मं० १-१३]

समिन्द्राऽग्निवैधदेवीं त्रिष्टुमं, धाता लिङ्गोक्तबहुदेवत्या, सुगा वो दैवी, याँ२ऽआवहो
वयमाग्नेय्यौ, यज्ञ यज्ञमेप ते लिङ्गोक्ते यजुषी, उरुथं हि धुनःश्रेपो वारुणीं त्रिष्टुमं, नमो
वारुणमग्नेरनीकमाग्नेयी त्रिष्टुप्, समुद्रे ते सौमी विराड्, देवीरापः पंक्तिर्वृहती वा
पूर्वोऽर्द्धं आप उत्तरः सौम्यो, देवानामाग्नेयमेजतु त्र्यवसाना महापंक्तिर्यस्यैते वशा,

३०	अज्ञाऽ३३ पत्नीवन्०	प्रजापतिः	अग्निः	
	प्रजापतिर्गुणासि०	"	प्रजापतिः	
११	उपवाम० हरिरसि०	"	ऋक्सामे	
	हव्योधांताः स्व०	"	छिरोक्ता (धानाः)	
१२	यस्तेऽअश्वसनिभक्षो०	"	" (भक्षणियं त्र्यवस्य)	
१३	देवकृतस्यैनसौऽवयजन०	"	अग्निः	
[अ. २।२४] १४	सं वर्चसा पयसा०	"	स्वष्टा	त्रिष्टुप्
१५	समिन्द्र यो मनसा०	" अग्निः	विधेदेवाः	त्रिष्टुप्
[अ. २।२४] १६	सं वर्चसा पयसा०	"	स्वष्टा	"
१७	धाता रातिः सवितेर्दं जुपन्ता०	"	लिङ्गोक्ताः (धातादयः)	त्रिष्टुप्
१८	सुगा वो देवाः सन्ना अकर्म०	"	देवाः	"
१९	याँ२ऽआवह वशतो०	"	अग्निः	"
२०	वयश्च हि त्वा प्रयति वज्ञे०	"	"	"
[अ. २।२१] २१	देवा गातुविदो गानुं दित्वा	" अबससतिः	धाताः	विराड्
२२	यज्ञ यज्ञं गच्छ०	"	लिङ्गोक्ता (यज्ञः)	
	एष ते यज्ञो यज्ञपते०	"	" (यज्ञपतिः)	
[अ. १।१२] २३	मदिभूयां वृदाकुः	"	रज्जुः	
	उरुथं हि राजा वरुणश्चकार०	" धुनःश्रेपः	वरुणः	त्रिष्टुप्
	ममो वरुणाग्राभिहितो०	"	"	
२४	अग्नेरनीकमपऽआपिविशेषा०	"	अग्निः	"
२५	समुद्रे ते हव्यमाप्सन्ता०	"	सोमः	विराड्
२६	देवीरापऽयुष वो गर्भो०	"	आपः	पंक्तिः वृहती वा
	देव सोमेष ते लोका०	"	सोमः	" "
[अ. ३।४८] २७	अवष्टुष निजुर्युष०	"	यज्ञः	
	देवानाप्सु समिदसि ।	"	अग्निः	
२८	यजतु दशमस्यो गर्भो०	"	(गर्भः)	त्र्यवसाना महापंक्तिः
२९	यस्यैते यज्ञियो गर्भो०	"	वशा	(यजुष्टुप्)

पुरुदस्यो गर्भो, मरुतो यस्य गोतमो मारुती गायत्री, मही धौर्मेषातिथिर्वावापृथिव्या-
मित्यग्निष्टोमः ॥ ३१ ॥ [य० अ० ८ मं० १४-३२]

अथ षोडशी- आतिष्ठ गोतम ऐन्द्रीमनुष्टुभं, युष्वां हि मधुच्छन्दा, इन्द्रमिद्वोतमो,
यस्मान् ऐन्द्री त्रिष्टुप् परब्रह्मरूपेण षोडशिन स्तुतिरिन्द्रैन्द्रावारुणी षोडशिदेवत्वा वा
यजुरन्ताघे पयस्व वैखानस आधेयीं गायत्रीमुचिष्टुम् कुरुस्तुतिरैन्द्रीमदश्रं प्रस्कण्डः
सौरी, तिस्रोऽपि यजुरन्ता, उदु त्यं देवानामार्यमाजिघ्रेदे कौसुरविन्दुर्गव्ये महापंक्तिप्रस्तार-
पंक्ती, वि नः शासो भारद्वाज ऐन्द्रीमनुष्टुभं, वाचस्पतिं वैश्वकर्मणीं त्रिष्टुभं, विश्वकर्म-
नैन्द्रीं वैश्वकर्मणीमग्रये त्वा देवार्पण्यदाम्यदेवत्यानि, वेशीनां त्वा सौम्यानि ॥ ३२ ॥
[य० अ० ८ मं० ३३-५०]

३०	पुरुदस्यो विष्टुर्य०	प्रजापतिः	गर्भः	
३१	मरुतो यस्य हि क्षये०	" गोतमः	मरुतः	गायत्री
३२	मही धौः पृथिवी च न०	" मेषातिथिः	वावापृथिवी	"
[इत्यग्निष्टोमः ।]				
(अथ षोडशी । अ० ८ । ३३-५०)				
३३	आतिष्ठ वृषहन् रयं०	गोतमः	इन्द्रः	अनुष्टुप्
३४	युष्वा हि केशिना इरी०	मधुच्छन्दाः	"	"
३५	इन्द्रमिद्वरी वहती०	गोतमः	"	"
३६	यस्मान् जाताः परी०	(विवस्वान्)	" (परब्रह्मरूपेण षोडशिनः स्तुतिः)	
३७	इन्द्रस्य सप्तान् वरण्य०	"	इन्द्रावरुणी षोडशी वा । त्रिष्टुभ्यजुरन्ता	
३८	अग्रे पयस्व स्वपा०	वैखानसः	अग्निः	(यजुरन्ता) गायत्री
३९	उचिष्टवीजसा धह०	कुरुस्तुतिः	इन्द्रः	" "
४०	जदध्रमस्य केतवो०	प्रस्कण्डः	सुर्यः	" "
४१	उदु त्यं जातवेदस्य०	देवाः	"	"
४२	आजिप्र कलसं महा०	कुरुविन्दुः	गौः	महापंक्तिः
४३	इडे रन्ते इव्ये काम्ये०	"	"	प्रस्तारपंक्तिः
४४	वि न इन्द्र सृष्टो जहि०	शासो भारद्वाजः	इन्द्रः	अनुष्टुप्
४५	वाचस्पतिं विश्वकर्माण०	"	"	विश्वकर्मा त्रिष्टुप्
४६	विश्वकर्मेन्हविषा यधेनेन०	"	"	"
४७	उपयाम० अग्रये त्वा०	देवाः	अदाम्यं	"
४८	वेशीनां त्वा पथ्यजापू०	"	सोमः	"
४९	कुरुजपू रूपं वृषभस्य०	"	"	"
५०	उशिकत्वं देव सोमाग्रेः०	"	"	"

सत्रोत्थानं— देवानामार्षमिह रतिः पशुदैवतमुपसृजन्नुष्णिगाग्नेयी, सत्रस्य गृहती
यजमानानामात्मस्तुतिर्पुर्वं तं पुरुच्छेप ऐन्द्रीमत्यादि त्र्यवसानामाद्योऽर्द्धं ऐन्द्रापार्वतः,
परमेष्ठी नैमित्तिकान्याध्यायादसिष्टस्यार्ष लिङ्गोक्तदेवतानि चतुर्विंशद्ययोर्येष्णवाराणी
त्रिष्टुप्, देवान्दिवमाशीलिङ्गोक्तदेवता, चतुर्विंशद्भर्गदेवत्या पंक्तिस्त्रिष्टुप् वा, यज्ञस्य
यज्ञदेवत्या त्रिष्टुपापवस्य सौमी गायत्री नैधुविः कश्यपः ॥३३॥ [य०अ०८मं०५१-६३]

हति० संहितायामष्टमोऽध्यायः ॥ ८ ॥

अथ वाजपेयो— गृहस्पतेरार्षमिन्द्रस्य च, देव सवितः सावित्री त्रिष्टुप्, ध्रुवसदमैन्द्रा-
णि त्रीण्यपाथं रसदेवत्यानुष्टुप्, ग्रहा लिङ्गोक्तदेवतानुष्टुप्, सम्पृचो यजुषी, इन्द्रस्य

[सत्रोत्थानं । अ. ८ मं. ५१-५३]

५१	इह रतिरिह रमर्ष्य०	देवाः	पशुः	
	उपसृजन्ध्वङ्गं मारत्रे०	"	अग्निः	उष्णिक्
५२	सप्रह्य ऋदिरत्यन्म०	"	यजमानानामात्मस्तुतिः	गृहती
५३	धुर्य तमिन्द्रापर्वता०	"	परुच्छेपः	इन्द्रापर्वतः त्र्यवसाना अस्यादिः
	दूरे चत्ताप०	" "	इन्द्रः	" "

[नैमित्तिकानि । अ. ८ मं. ५४-६३]

५४	परमेष्ठ्यभिधीतः०	वसिष्ठः	लिङ्गोक्त (भजापत्यादयः)	
५५	इन्द्राद्भ मरतय०	"	" (इन्द्रादयः)	
५६	मोक्षमाणः सोम०	"	" (वरणादयः)	
५७	विश्वेदेवा अष्टशुभ०	"	" (विश्वेदेवादयः)	
५८	विश्वेदेवाश्चमसेपू०	"	"	
५९	महा, सिन्धुरवभृथा०	"	" (सिन्धवादयः)	
	यद्योरोजसा स्फुभिता रजाष्टसि०	"	विष्णुवरुणौ	त्रिष्टुप्
६०	देवान्दिवमर्गमन्यत्रः०	"	आसीः सिङ्गोक्त (यज्ञः)	
६१	चतुर्विंशद्भर्गो यो०	"	धर्मः	पंक्तिः त्रिष्टुप् वा
६२	यज्ञस्य षोडशे वितताः०	"	यज्ञः	त्रिष्टुप्
६३	आपवस्य हिरण्यवदधवत्०	"	नैधुविः कश्यपः । सोमः	गायत्री

अथ० संहितायां नवमोऽध्यायः ।

[अथ वाजपेयः । अ. ९ मं. १-३४]

१	देव सवितः प्रसुव०	गृहस्पतिः, इन्द्रः	सविता	त्रिष्टुप्
२	ध्रुवसदं त्वा नृपदं०	" "	इन्द्रः	
	अप्सुषदं त्वा वृत्तसदं०	" "	"	
	पृथिवीसदं त्वाऽन्तरिक्षसदं०	" "	"	
३	अपाष्टु रसमुद्रयसं०	" "	रसः	अनुष्टुप्
४	ग्रहाऽऽर्जोदुनयो०	" "	लिङ्गोक्त (ग्रहाः)	"

रथो, वाजस्य पार्थिव्यतिजगत्यन्त्यः पादः सावित्रोऽप्स्वन्तरथदेवत्याऽनवसाना पुर
उष्णिग्, वातो वा तिस्रोऽश्वस्तुतय उष्णिक्त्रिष्टुब्जगत्यो, वाजिनोऽश्वा, देवस्याहं
लिङ्गोक्तानि, वाजिनोऽश्वा, एष स्व द्वे दधिकावा वामदेव्योऽश्वदेवत्ये जगत्पौ, शं नो
वसिष्ठो विराजं, ते नो नामानेदिष्टो जगतीं, वाजेवाजे वसिष्ठसिष्टुभमा मा प्राजापत्यां,
वाजिनोऽश्वाः ॥ ३४ ॥ [य० अ० ९ मं० १-१९]

आपय आयुर्वेदेन प्राजापत्यानि, प्राजापतेः स्वरमृता यजमानोऽस्मे दिशो, नमः

संपृचां स्व. सं मा भद्रेण दृक्कम् । बृहस्पतिः दृक्कः	लिङ्गोपा (सोमग्रहः)
विष्टुचां स्वो वि मा पाप्मना दृक्कम् । ॥	" (सुराग्रहः)
५ दृक्कस्त वज्रोऽसि०	" रथः
वाजस्य तु प्रसवे मगतरं मही०	" पृथिवी भतिजगती
तस्यो नो देवः सविता धर्म०	" सविता "
६ अप्स्वन्तरमृतामप्यु०	" अश्वः अनवसाना पुर उष्णिक्
७ वातो वा मनो वा गन्धर्वाः०	" ११ (अश्वस्तुति,) उष्णिक्
८ धातरंद्वा भव वाजिन्०	" १२ " त्रिष्टुप्
९ जयो यतो वाजिन्०	" १३ " जगती
वाजिनो वाजजितो वाजिष्टु०	" अश्वः
१० देवस्याहं सविता सवे०	" लिङ्गोक्तानि
११ बृहस्पते वारं अय०	" १४ "
१२ एषा प सा सत्या०	" १५ "
१३ देवस्याहं सविता सवे०	" १६ "
वाजिनो वाजजितोऽप्यन०	" अश्वः
१४ एष स्व वाजी क्षिपणि०	" १७ दधिकावा अश्वः जगती
	वामदेव्य.
१५ उत स्यास्य द्रवतस्तुरप्यतः०	" १८ " "
१६ श नो भवन्तु वाजिनो०	" १९ वसिष्ठः "
१७ ते नोऽश्वन्तो हवन्मृता०	" २० नामानेदिष्टः ११ जगती
१८ वाजेवाजेऽवत वाजिनो०	" २१ वसिष्ठः " त्रिष्टुप्
१९ आ मा वाजस्य प्रसवो०	" २२ " प्राजापतिः "
वाजिनो वाजजितो वाजिष्टु०	" २३ अश्वः
२० आपये स्वाहा०	" २४ प्राजापतिः .
२१ आयुर्वेदेन कल्पतां०	" २५ "
प्राजापतेः प्रजा अभूय । स्वर्देवाऽअ०	" २६ यजमानः
अष्टुताऽअभूय ।	" २७ "
२२ अस्मे वोऽअस्विन्द्रिय०	" २८ दिशः

पृथिवीयमासन्दी, यन्ता सुन्वन्, वाजस्य प्राजापत्यं तृचं त्रैष्टुभं, सोमं तृचं तापस
आद्या वैश्वदेव्यनिरुक्तानुष्टुप्त्रितीया लिङ्गोक्तदेवता, तृतीयाऽथेयी, प्र नो लिङ्गोक्ता
गायत्री, सरस्वत्यै सुन्वन्नभिः सप्तदश लिङ्गोक्तदेवतानि ॥३५॥ [य० अ० ९ मं० २०-३४]

अथ राजसूयो- वरुणस्यार्थ, एष ते पार्थिवमग्निनेत्रेभ्यो देवार्पण्याध्यायादशाद्यानि
दैवान्यग्रे सहस्र देवभवा देववातश्च भारतावाग्नेयीमनुष्टुमष्टुपांश्चोत्तीणि रक्षोघ्नानि,
सविता द्वे यजमानः ॥ ३६ ॥ [य० अ० ९ मं० ३५-४०]

इति० मंहितायां नवमोऽध्यायः ।

नमो मात्रे पृथिव्ये०	बृहस्पतिः इन्द्रः	पृथिवी
ह्यं ते राट् ।	" "	आमन्दी
यन्तासि यमनो०	" "	सुन्वन्(यजमानः)
२३ वाजस्येमं प्रमवः०	" "	प्रजापतिः त्रिष्टुप्
२४ वाजस्येमो प्रमवः त्रिभिद्ये०	" "	" "
२५ वाजस्य तु प्रमवः०	" "	" "
२६ सोमं राजानमवसे०	" सापसः	विश्वेदेवाः अनुष्टुप् (अनित्का)
२७ अयंमणं बृहस्पतिमिन्द्रं०	" " "	लिङ्गोक्ता(अयंमाद्यः) "
२८ अग्नेऽअच्छा वदेह नः०	" " "	अग्निः "
२९ प्र नो यच्छावयमा०	" "	लिङ्गोक्ता(अयंमाद्यः) गायत्री
[अ. १ मं. १०] ३० देवस्य त्वा सवितु०	" "	सविता
सरस्वत्यै वाचो यन्तु०	" "	सुन्वन्
३१ अग्निरेकाक्षरेण०	" "	लिङ्गोक्ता (आन्याद्यः)
३२ पूषा पद्माक्षरेण०	" "	" (पूषाद्यः)
३३ मिथो नवाक्षरेण०	" "	" (मित्राद्यः)
३४ वसवन्नयान्साक्षरेण०	" "	" (वसवाद्यः)
[इति वाजपेयमन्त्रा. समाप्ताः ॥]		
[अथ राजसूयः । अ. ९ मं. ३५ आरभ्य अ० १० मं० ३० पर्यन्तम्]		
३५ एष ते निरुंते भागस्त०	वरुण.	पृथिवी
अग्निनेत्रेभ्यो देवेभ्यः पुर.सद्मय०	" देवाः	देवाः
३६ ये देवा अग्निनेत्रा. पुर मद०	" "	"
३७ अग्ने सहस्रं वृत्तना०	" देवभवा देववातश्च अग्निः भारतौ	अनुष्टुप्
[अ. १ मं. १०] ३८ देवस्य त्वा सवितु०		
उपांश्चोर्वीर्येण लक्षोमि०	"	सविता रक्षोघ्नानि
३९ सविता त्वा सवतानाभू०	"	यजमानः

हिरण्यरूपौ मैत्रावरुणौ त्रिष्टुप् यजुरन्ता, सोमस्य सुन्वन्, प्रपर्वतसापी त्रिष्टुप्, विष्णो-
खीणि लिङ्गोक्तानि सुन्वन्, प्रजापते न प्राजापत्या त्रिष्टुभ्यजुर्मध्याधममुष्य यज्, रुद्र
यद् रौद्रम् ॥ ३८ ॥ [य० अ० १० मं० १०-२०]

इन्द्रस्य लिङ्गोक्तानि, मा ते संवरणः प्राजापत्य ऐन्द्रां त्रिष्टुभमग्रये लिङ्गोक्तानि,
पृथिवि मातर्भूमिर्हृथसो वामदेवः सौरीथं सप्रपञ्चपरब्रह्माभिषायिनीमतिजगतीमियच्छ-
तमानावूर्वासि स्वासेन्द्रस्य बाहू, स्योनास्यासन्दी, क्षत्रस्याधीवासथं, स्योनाथं सुन्वन्,
निपसाद् शुनःशेषो वारुणो गायत्रीमभिभूरस्पष्टा यजमानो वा, ब्रह्मस्त्वमामन्त्रणानि

१४	ऊर्ध्वामारोह०	वरणः	यजमानः
	ग्रन्थस्तं नमुचेः तिरः ।	"	अमुरः
[अ. १० मं. ५] १५	सोमस्य त्रिविरमि०	"	चर्म
	कृत्वोः पाहि ।	"	रक्षसः
	भोजोऽसि सहोऽस्यष्टममसि ।	"	"
१६	हिरण्यरूपाऽवृषसो विरोक०	"	मित्रावरुणौ यहरन्ता त्रिष्टुप्
१७	सोमस्य त्वा युजे०	"	सुन्वन्
[अ. १० मं. ४०] १८	इमं देवाऽभमपानपू०	"	यजमानः असादिः
१९	प्र पर्वतस्य ध्रुपमस्य वृष्टा०	"	आपः त्रिष्टुप्
	विष्णोर्विक्रमणमसि । ०	"	लिङ्गोक्ता (यजमानः)
२०	प्रजापते न त्वदेता०	"	प्रजापतिः त्रिष्टुप् (यदुर्मध्य)
	रद्ग यत्ते किपि परं नाम०	"	रुद्रः
२१	इन्द्रस्य वस्रोऽसि०	"	लिङ्गोक्ता (रथादयः)
२२	मा तऽइन्द्र ते सर्व०	" संवरणः प्राजापत्यः	इन्द्रः त्रिष्टुप्
२३	अग्नये गृहपतये स्वाहा०	"	लिङ्गोक्ता (अग्न्यादयः)
	पृथिवि मातर्मा मा हि०सी०	"	भूमिः
२४	हृष्टसः शुचिपद्मसुरन्तारिक्ष०	" वामदेवः	सूर्यः अतिजगती
२५	इयदस्मायुस्त्रायुर्मयि वेहि०	"	शतमनी
	ऊर्गस्पूर्व अयि वेहि ।	"	शास्ता
	इन्द्रस्य वां वीर्यकृतो बाहू०	"	बाहू
२६	स्योनासि सुषदासि०	"	आसन्दी
	क्षत्रस्य योनिरसि०	"	अधीवासम्
	स्योनामासीद०	"	सुन्वन्
२७	निपसाद् शुनमतो०	" शुनःशेषः	वारुणः गायत्री
२८	अभिभूरस्येतास्ते०	"	असाः यजमानः वा
	ब्रह्मस्त्वं ब्रह्मासि०	"	लिङ्गोक्तानि (ब्रह्मादयः)

पञ्च लिङ्गोक्तानीन्द्रस्य स्मृत्योऽग्निः पृथुराग्रेयश्च, स्वाहाकृता अवाः, सावित्रा लिङ्गोक्त-
देवतम् ॥ ३९ ॥ [य० अ० १० मं० २१-३०]

अथ चरकसंज्ञामण्यधिनोरार्णमभिम्यां त्रीणि लिङ्गोक्तानि, वायुः गर्मा गायत्री,
कुविवृचश्च मुकीर्तिः काशीवत आपा साम्न्यनिरुक्ता त्रिष्टुप्पुवमनुष्टुप्, पुत्रमित्र
त्रिष्टुप्भित्तरस्वतीन्द्रदेवत्ये अधिभरस्वतीन्द्रदेवत्ये ॥ ४० ॥ [य० अ० १० मं० ३१-३४]

इति संहितायां दत्तमोऽध्यायः ॥ १० ॥

इति सर्वानुक्रमसूत्रे प्रथमोऽध्यायः ।

अथ द्वितीयोऽध्यायः ।

अथाग्निं प्रजापतिरपश्यत् साध्या वापश्यन्सोऽग्निः पञ्चचित्तिकः, प्रथमा चितिः
प्रजापतेर्द्वितीया देवानां, तृतीयेन्द्राग्न्योर्विधकर्मणश्चतुर्थृषीणां, पञ्चमी परमेष्ठिनोऽय
प्रतिकर्मदर्शिनो, युञ्जानोऽष्टौ सावित्राणि साविठापश्यदादा तृतीया चानुष्टुप्, चतुर्थी

इन्द्रस्य वज्रोऽग्निः	चरुः	रूपः
२१ अग्निं पृथुर्धमेणपतिः	"	अग्निः
स्वाहाकृताः गृह्यन्ते	"	अक्षरः
२० सवित्रा मन्वित्रा	"	लिङ्गोक्ता (सवित्रादयः)

[इति राजसूयः समाप्तः ।]

[अथ चरकसंज्ञामणी । अ० १० मं० ३१-३४]

२१ अभिम्यां पश्यस्व०	अधिर्ना	लिङ्गोक्ता (सुरा)	
वायुः पूतः पवित्रेण०	"	सोमः	गायत्री
२२ कुविद्रश्च यवमन्तो०	" मुकीर्तिः काशीवतः	"	अनिरुक्ता त्रिष्टुप्
२३ सुवष्टु सुराग्रमभिनो०	" " " अभिभरस्वतीन्द्राः	"	अनुष्टुप्
२४ पुत्रमित्रं पितराबधिनो०	" " " " " "	"	त्रिष्टुप्

इति सर्वानुक्रमणीये प्रथमोऽध्यायः ॥

अथ सर्वानुक्रमसूत्रे द्वितीयोऽध्यायः ।

अथ संहितायां पृथ्वदशोऽध्यायः ।

[अथ अभिषेचनमंत्रा - अ० ११ आरम्भ अ० ३८ समाप्ति पूर्वन्तं । क्रयः प्रजापति साध्या वा]

१ युञ्जानः प्रथमं मन०	प्रजापति साध्याः सविता	सविता	अनुष्टुप्
२ युजोऽन मनसा यय०	" " " "	"	गायत्री
३ युक्त्वाय सविता देवान्०	" " " "	"	अनुष्टुप्
४ युजते मनःकृतं युजते०	" " " "	"	जगती

पट्टयौ जगत्यौ, द्वितीया गायत्री, पञ्चमी त्रिष्टुभं नो यजुरन्ते गायत्र्यनवसानाऽऽद-
देऽभिर्हस्तेऽनुष्टुप् यजुरन्ता ॥ १ ॥ [य० अ० ११ मं० १-११]

प्रतूर्चनाभावेदिष्ट आशीमास्तारपंक्तिर्युञ्जायां कुश्रिर्गार्दमी गायत्री, योगे-योगे
शुनःशेष आर्जी, प्रतूर्वस्त्रिष्टुभ्विराद्गुणा यजुर्गर्भोरु यजुः, पृथिव्यास्त्रीण्याग्नेयान्यन्वमिरा
ग्नेयी त्रिष्टुभं पुरोधस, आगत्य मयोभुव आशीमनुष्टुभमाक्रम्यानुष्टुब्धौस्ते बृहत्युत्क्राम
विराड्दक्रमीत्त्रिष्टुवा त्वा द्वे गृत्समद आप्नेग्यौ, परि सोमको गायत्री, परि त्वा
पायुरनुष्टुभं, त्वममे गृत्समदो जगतीम् ॥ २ ॥ [य० अ० ११ मं० १२-२७]

५	युजं चां द्रष्टुं पृथ्वी०	प्रजापतिः साध्याः, सविता	सविता	त्रिष्टुप्
६	यस्य प्रयागमन्वय०	"	"	जगती
७	देव सवितः मयुव०	"	"	"
८	इमं नो देव सवित०	"	"	"
९	अक्षा एतान्धु स्वमर्धेय०	"	"	गायत्री अलवसाना
१०	देवस्य त्वा सयितुः ।	"	"	"
११	आददे गायत्रेण छन्दसा०	"	"	अग्निः
१२	अभिरसि नार्धसि०	"	"	"
१३	हस्त आघाय सविता०	"	"	अनुष्टुप् यजुरन्ता
१४	आनुष्टुभेन छन्दसाङ्गिरस्वद् ।	"	"	"
१५	प्रतूर्तं वाजिष्ठाद्वय०	"	नामावेदिष्टः	अश्वः आत्मारपंक्तिः
१६	युञ्जायाष्टु रासमं युव०	"	कुश्रिः	गर्दभः गायत्री
१७	योगे योगे सपत्नरं०	"	युनःशेषः	अजः "
१८	प्रतूर्वस्त्रिष्टुभ्विराद्गुणा०	"	"	(अश्वः) त्रिष्टुप् विराद्गुणा
१९	पृथिव्याः सधस्तादग्नि०	"	"	अग्निः
२०	अन्वमिरद्वयसामग्रं०	"	पुरोधसः	त्रिष्टुप्
२१	आगत्य वाजवज्जानधु०	"	मयोभुवः	अश्वः अनुष्टुप्
२२	आक्रम्य वाजिन्ध्रिणी०	"	"	"
२३	द्यौस्ते वृष्टं पृथिवी०	"	"	बृहती
२४	उत्क्राम महते सोमगाथा०	"	"	विराद्
२५	उदक्रमीद् त्रिविणोदा०	"	"	त्रिष्टुप्
२६	आ त्वा विषमं मनसा०	"	गृत्समद	अग्निः
२७	आ विषतः प्रत्यक्षं जिघ०	"	"	"
२८	परि वाजपति कवि०	"	सोमकः	गायत्री
२९	परि स्वाग्ने पुरं नयं०	"	पातु	अनुष्टुप्
३०	त्वमग्ने शुभिसवमाङ्गुलुजि०	"	गृत्समदः	जगती

पृथिव्या आप्रेयमर्षां पुष्करपर्णं, स्वरादपंक्तिः, धर्म द्वे अनुष्टुभां कृष्णाजिनपुष्कर-
पर्णे, पुरीषोऽभिस्त्वाममे तृणं मरुद्वाज आप्रेयं गायत्र्यं, मीद हातर्देवश्रवा देववातश्च
त्रिष्टुभं, नि होता गृत्तमदः, सधंसीदस्व प्रस्कणो बृहतीम् ॥ ३ ॥ [य० अ० ११
मं० २७-३७]

अपो देवीः सिन्धुदीप आर्षां न्यंहसारिणीं, मं ते त्रिष्टुप् पार्थिवोऽर्षिः वायव्योऽर्षिः,
सुजातोऽनुष्टुपाप्रेय्युद् तिष्ठ विश्वमनाः पथ्याबृहतीमूर्धः कण उपरिष्टाद्बृहतीं, स जा-
तान्वितस्त्रिष्टुभं, गिर्रो रासमेय्यनुष्टुप्पिग्वा, शिशो भराजी पथ्याबृहती, प्रतु लिङ्गोक्ता
महापंक्तिर्ययमानामे गायत्र्येकपदाप्रेय्युत्तममिमांसे, आपधयगिष्टुवनुष्टुभावोपधिदेव-

[अ. १ मं. १०] २८	देवस्य त्वा गविनुः प्रगवे०	प्रजापतिः गायत्र्याः	गविना
	पृथिव्याः सप्तम्यादग्नि०	" "	अग्निः
२९	अर्षां दृष्टमसि चोमिहो०	" "	पुष्करपर्णं स्वरादपंक्ति
३०	धर्मं च त्वो धर्मं च त्वो	" "	कृष्णाजिनपुष्करपर्णे अनुष्टुप्
३१	संवमाथापुं स्वर्दिदा०	" "	" "
३२	पुरीषोऽग्निं विश्वमरा०	" "	अग्निः
	त्वाममे पुष्करादप्यर्षा०	" "	भारद्वाजः
३३	तमु त्वा दृष्टददृषि०	" "	" "
३४	तमु त्वा पाप्यो दृषा०	" "	" "
३५	मीद हातः स्य उ लोवे०	" "	देवश्रवा देववातश्च
३६	नि होता होतृपदने०	" "	गृत्तमदः
३७	मर्षुमीदस्व मर्होऽअग्नि०	" "	प्रस्कणः
३८	अपो देवीमपराज०	" "	सिन्धुदीपः
३९	सं ते वासुमांतारिषा दधातु०	" "	आपः
	चो देवानां वारसि प्राणयेन०	" "	गविर्षा
४०	सुजातो ऽर्षोतिषा सह०	" "	वायुः
४१	उदु तिष्ठ द्यम्वरावा०	" "	अग्निः
४२	ऊर्ध्वोऽऊ पु ण ऊतये०	" "	अनुष्टुप्
४३	स जातो गर्भोऽअग्नि०	" "	विश्वमनाः
४४	शिशो भव चीद्वह्न०	" "	पथ्याबृहती
४५	शिवो भव प्रजाप्यो०	" "	पथ्याः
४६	प्रतु वाजी वनिकद०	" "	उपरिष्टाद्बृहती
		" "	त्रिष्टुप्
		" "	अथः
		" "	रामभ
		" "	अत्र
		" "	लिङ्गोक्ता
		" "	महापंक्तिः
		" "	न्ययसाना
	अग्न आयाहि वीतये ।	" "	अग्निः
४७	क्रतापु सत्य० ।	" "	एकपदा गायत्री

त्ये, व्यस्यन्नाग्नेयोऽर्द्धचो, वि पावसोत्कीलः कात्य आग्नेयी त्रिष्टुभम् ॥ ४ ॥ [य० अ० ११ मं० ३८-४९]

आपो ह्यपथं सिन्धुद्वीपस्तृचं गायत्रं, मित्र उपरिष्टादबृहती मैत्री, रुद्रा अनुष्टुप् रौद्री, सथंमृष्टां द्वे सिनीवालीदेवत्ये, उखामादित्या, मखस मृत्पिण्डो, वसवस्त्वा लिङ्गोक्तानि सर्वश्रादित्यै राक्षसादितिरौखं, कृत्वायादित्योष्णिगदितिरावटं, देवानां पञ्चौखानि, मित्रस्य विश्वामित्रो मैत्री गायत्री, देवस्त्वा सावित्री बृहत्युत्थाय पूर्वोऽर्द्धच औप, उत्तरो मैत्रः ॥ ५ ॥ [य० अ० ११ मं० ५०-६५]

अग्नि पुरीष्यमद्वित्वत्तरामः । प्रजापतिः साध्याः				अग्निः
ओपधयः प्रसिमोदध्वं०	"	"		ओपधयः त्रिष्टुप्
व्यस्यन्विशा अनिरा०	"	"		अग्निः "
४८ ओपधयः प्रति गृष्णीत०	"	"		ओपधयः अनुष्टुप्
४९ वि पावसा पृथुना शोशुचानौ०	"	"	उत्कील.कात्य	अग्निः त्रिष्टुप्
५० आपो हि द्वा भयोमुवन्ता०	"	"	सिन्धुद्वीपः	आपः गायत्री
५१ यो वः शिवतमो रस०	"	"	"	" "
५२ तस्याऽअरं गमान यो०	"	"	"	" "
५३ मित्रः सशृङ्खल्य हृषियौ०	"	"		मित्रः उपरिष्टादबृहती
५४ रुद्राः सशृङ्खल्य पृथिवी०	"	"		रुद्राः अनुष्टुप्
५५ सशृङ्खल्य वसुमी रद्वि०	"	"		सिनीवाली "
५६ सिनीवाली सुकपर्दा०	"	"		" "
५७ उखां कुनोतु रावसा०	"	"		अदितिः अनुष्टुप्
मंखस्य शिरोऽसि ।	"	"		मृत्पिण्डः
५८ वसवस्त्वा कुण्वन्तु०	"	"		लिङ्गोक्ता (उखा)
५९ अदित्यै राक्षसि ।	"	"		राक्षसा
अदितिष्टे बिलं गृष्णातु ।	"	"		उखा
कृत्वाय सा मदीमुखा०	"	"		अदितिः दण्डिक्
६० वसवस्त्वा धूपयन्तु०	"	"		लिङ्गोक्ता (उखा)
६१ अदितिष्ट्या देवी०	"	"		अपटः
देवानां त्वा पत्नी०	"	"		उखा
६२ मित्रस्य चरणीष्टतो०	"	"	विश्वामित्रः	मित्रः गायत्री
६३ देवस्त्वा सवितोद्वपतु०	"	"		सविता बृहती
६४ उत्थाय बृहती भवोदु०	"	"		उपा (उखा)
मित्रतां तऽउखां०	"	"		मित्रः "
६५ वसवस्त्वाचमून्तु०	"	"		लिङ्गोक्ता (उखा)

आहूति लिङ्गोक्तान्याद्भणानि, मा म्याग्या गायत्रीप्रिष्टुमावप्रिष्ठ पाद आप्रेयो,
द्रवं नः सोमाहुतिराप्रेयीं गायत्री, परस्या विरूप आहिरसा, परमसा आहणिगनुष्टुभं,
यदमे द्वे जमदग्निरहरहर्नाभानेद्रिष्ठप्रिष्टुभा, याः सेना अनुष्टुभः, गर्वा आप्रेय्याऽन्त्यां-
परिष्टाद्वृद्धी ॥ ६ ॥ [य० अ० ११ मं० ६६-८३]

इति० गंधितायां पुरादशोऽध्यायः ।

इदानीं यत्सप्रीप्रिष्टुमथं, रावर्मी, नक्तोपाया वृत्त आप्रेयीं, विधा द्यावाधः मावित्री
जगतीथं, सुपर्णः कृतिधतुरवमाना गारुत्मी विपती, विष्णोर्लिङ्गोक्तान्यक्रन्दद्रुत्समी-

६१	भारगिमसि प्रमुजुं स्वाहा० प्रजापतिः गारुत्मा०	लिङ्गोक्तान्यक्रन्दद्रुत्समी
[भ.५ मं८] ६०	विधो देवस्य वेनु०	विधा गायत्री अनुष्टुप्
६१	मा शु निषा मा शु०	उग्रा गायत्री
	अग्निमेदं वरिष्ठयः ।	अग्निः "
६२	एहहर देवि वृषिष०	उग्रा प्रिष्टुप्
७०	द्वयस्य मयिरामुनिः०	रातोमापुनिः अग्निः गायत्री
७१	परम्याऽअग्निं नवमी०	विष्णुर्भागिरताः "
७२	परम्याः परावमी०	भारगिः अग्निः अनुष्टुप्
७३	यदमे वरिण-वनिन यि०	जमदग्निः "
७४	यदमुपनिद्रिष्टा०	" " " "
७५	अहरहरमवाच०	" नाभानेद्रिष्टा प्रिष्टुप्
७६	नाभा वृषिण्याः समिधान०	" " " "
७७	याः सेना अभीष्टयी०	" " " अनुष्टुप्
७८	दृष्टुष्टुष्टु मयिष्टुष्टु०	" " " "
७९	ये जनेषु मयिष्टुष्टु०	" " " "
८०	योऽअमम्यमराती०	" " " "
८१	सपूतिनं मे ब्रह्म०	" " " "
८२	उदेषां याहु अतिर०	" " " "
८३	अग्रपतेऽधस्य मो देहि०	" उपरिष्टाद्वृद्धी

अथ० गंधितायां द्वादशोऽध्यायः ।

१	इदानीं रक्षमऽउग्या०	प्रजापतिः, गारुत्माः, रातोमाः	रक्षमः	प्रिष्टुप्
२	नक्तोपाया समनसा विरूपे०	" " " "	अग्निः	"
३	विधा रूपाणि प्रतिमुञ्चते०	" " " "	द्यावाधः	जगती
४	सुपर्णोऽसि गुरवमान०	" " " "	गारुत्मान्	कृतिः
				चतुरवसाना
५	विष्णोः क्रमोऽसि सपत्नहा०	" " " "	लिङ्गोक्तान्यक्रन्दद्रुत्समी	
६	अक्रन्दद्रुत्सि नवयप्रिय०	" " " "	वात्समीः अग्निः	प्रिष्टुप्

रात्रेयीं त्रिष्टुभमग्र ऊर्ध्ववृहत्यग्रे महावृहती, पुनर्गायत्र्यावा त्वा ध्रुवोऽनुष्टुभमुदत्तमथ
शुनःशेषो वारुणीं त्रिष्टुभमग्रे त्रित आग्नेयीथ, हथस उक्ता जगतीह यजुरन्ताऽन्ते वृह-
द्यनुः, सीद त्वसाग्नेयी त्रिष्टुबन्तरग्रेऽनुष्टुभा ॥ ७ ॥ [य० अ० १२ मं० १-१७]

दिवस्पर्याग्रेयं त्रैष्टुभं द्वादशर्चं वत्सप्रीमौलन्दनः, समिधार्थि विरूपाक्ष आङ्गिरस
आग्नेयं गायत्रमुदु त्वा तापसोऽनुष्टुभं, प्रेदनुष्टुप्, प्र-प्रायमाग्नेयीं वसिष्ठस्त्रिष्टुभमापो देवी-

७	अग्नेऽभ्यावर्तिष्ठानि०	प्रजापतिः	शाप्याः	अग्निः	ऊर्ध्ववृहती
८	अग्नेऽभङ्गिरः शानं ते	"	"	"	महावृहती
९	पुनस्तुवां नियतंस्व०	"	"	"	गायत्री
१०	सह इव्या नियतंस्व०	"	"	"	"
११	आ एवाहायेमन्तरभू०	"	११ ध्रुवः	"	अनुष्टुप्
१२	उदुत्तमं वरणपातमस्य०	"	१२ शुभ शेषः	वरणः	त्रिष्टुप्
१३	अग्ने वृहसुवसाधूध्वो०	"	१३ प्रितः	अग्निः	"
[अ. १० मं. २४] १४	हृष्टसः छुषिपद्भु०	"	१४ वामदेव	सूर्यः	जगती यजुरंता
१५	सीद त्वं मातुरस्ताऽउपस्थे०	"	"	अग्निः	त्रिष्टुप्
१६	अन्तरग्ने इवा त्व०	"	"	"	अनुष्टुप्
१७	मिवो भूत्वा महमग्रे०	"	"	"	"
१८	दिवस्परि प्रथमं जज्ञे अग्नि०	"	१८ वत्सप्रीमौलन्दनः	"	त्रिष्टुप्
१९	विद्या ते अग्ने त्रेधा प्रपाणि०	"	" " "	"	"
२०	समुद्रे त्वा वृमणा०	"	" " "	"	"
२१	अक्रन्ददग्निः स्तनयशिव०	"	" " "	"	"
२२	श्रीणमुदापो घरणो रयीणां०	"	" " "	"	"
२३	विश्वस्य केतुर्मुवनस्य गर्भ०	"	" " "	"	"
२४	उशिषपावकोऽभरति०	"	" " "	"	"
२५	दशानो रक्मऽउध्वो०	"	" " "	"	"
२६	यस्तेऽअघ कृणवद्रदशोचे०	"	" " "	"	"
२७	आ त भज सीश्ववसेत्यज्ञ०	"	" " "	"	"
२८	त्यामग्ने यजमाना अनु०	"	" " "	"	"
२९	अस्तान्यग्निर्नराष्ट्र सुशेवो०	"	" " "	"	"
[अ. ३। मं. १] ३०	समिधार्थि दुयस्वत०	"	३० विरूपाक्ष आङ्गिरस	"	गायत्री
३१	उदु त्वा विश्वे देवा०	"	३१ तापस	"	अनुष्टुप्
३२	प्रेदग्ने ज्योतिष्मान्याहि०	"	"	"	"
[अ. १२। ६, २३] ३३	अक्रन्ददग्निः स्तनयशिव०	"	३३ वत्सप्रीः	"	त्रिष्टुप्
३४	प्र-प्रायमाग्निर्नरतस्य शृण्वे०	"	३४ वसिष्ठ	"	"
३५	आपो देवीः प्रसिद्युष्म्यीत०	"	"	आपः	"

राप्यप्स्यग्रे विरूप आग्नेयीं गायत्रीं, गर्भो असि तिस्रोऽनुष्टुप्, बोधा मे दीर्घतमा-
स्त्रिष्टुभं, स वोधि सोमाहुतिराग्नेयीं यजुरन्तां गायत्रीं यजुर्वैधकर्मणं, पुनस्त्वा त्रिष्टु-
वाग्नेयी ॥ ८ ॥ [य० अ० १२ मं० १८-४४]

अपेत लिङ्गोक्तबहुदेवत्या, संज्ञानमूपदेवत्यमग्नेः सिकताश्रितः परिश्रितोऽयं सः
पञ्चर्चमाग्नेयं त्रैष्टुभं विश्वामित्रधनुर्व्यनुष्टुपं तेऽनुष्टुप्, चिदैष्टके, लोकं लिङ्गोक्ताऽनुष्टुप्,
ता अस्पायीं प्रियमेध ऐन्द्रं, इन्द्रं जेता माधुच्छन्दस ऐन्द्रीं, समितं चतस्रो अग्निदेवत्या

अप्यप्स्यग्रे सपिष्टव०	मन्त्रपतिः	साध्याः विरूपः	अग्निः	गायत्री
३७ गर्भोऽभस्तोषधीनां०	"	"	"	अनुष्टुप्
३८ मनस्य भस्मना योनि०	"	"	"	"
३९ पुनरासद्य सद्य०	"	"	"	"
[अ. १२ मं०] ४० पुनरूर्जां निवर्तस्व	"	"	"	गायत्री
[अ. १२ मं०] ४१ सह रथ्या निवर्तस्वा०	"	"	"	"
४२ बोधा मेऽभस्य वचनो यविष्ठ०	"	"	दीर्घतमाः	त्रिष्टुप्
४३ स वोधि सूरिर्मधवा०	"	"	सोमाहुतिः	गायत्री
(पञ्चरात्रा)				
विधकर्मणे स्वाहा०	"	"	"	विधकर्म
४४ पुनस्तवादिवा रद्गा वसवा०	"	"	अग्निः	त्रिष्टुप्
४५ अपेत धीत वि च सर्पतातो०	"	"	लिङ्गोक्ता बहुयो देवताः	"
४६ संज्ञानमसि कामधरणं मयि०	"	"	ऊषः	
अग्नेर्मस्माद्वक्त्रेः पुरीषमसि ।	"	"	सिक्ता	
चित स्व परिचि०	"	"	परिश्रितः	
४७ अयधुसोऽभ्रिर्व्यस्मिन्०	"	"	विश्वामित्रः	अग्निः
४८ अग्ने यचे दिवि वर्च०	"	"	"	"
४९ अग्ने दिवोऽभर्गनपष्टा०	"	"	"	"
५० पुरीष्यातोऽभ्रवः०	"	"	"	अनुष्टुप्
५१ इवामग्ने पुरदत्तं समिष्टं०	"	"	"	त्रिष्टुप्
[अ. १३] ५२ अगं ते योनिर्जन्वि०	"	"	देवभवा-देववाता आरतो	अनुष्टुप्
५३ चिदग्नि तया देवतवाग्ने०	"	"	इष्टवा	
परिचिदग्नि तया०	"	"	"	
५४ लोकं षण छिद्रं षण०	"	"	लिङ्गोक्ता (लोकं षण)	अनुष्टुप्
५५ ताऽभस्य सुददोहस०	"	"	प्रियमेधः ऐन्द्रः आपः	"
५६ इन्द्रं विश्वाऽअवीरुधन्०	"	"	जेता इन्द्रः	"
माधुच्छन्दसः				

उष्णिगुपरिष्ठाद्बृहत्सुष्णिग्वर्णकयो, मातवोत्तास्तुतिस्त्रिष्टुप् ॥९॥ [य० अ० १२मं० ४५-६१]

असुन्वन्तं नैकतं तृचं त्रैष्टुभं, यं ते यजमानदेवत्या, नमो विराड् भूतिदेवत्यैकपदा,
निवेशन ऐन्द्रीं त्रिष्टुभं विश्वावसुर्देवगन्धर्वः, सीरा द्वे सीरदेवत्ये बुधः सौम्यो गायत्री-
त्रिष्टुभौ, शुनं चतस्रः सीतादेवत्याः कुमारहारितो द्वे त्रिष्टुभौ तृतीया पंक्तिश्चतुर्थ्यनुष्टुप्,
विमुच्यध्वमानहुही गायत्री, सज्जलिङ्गोक्तदेवतम् ॥१०॥ [य० अ० १२मं० ६२-७४]

या ओषधीः सप्तविधं शक्तिमनुष्टुभ ओषधिस्तुतिमाथर्वणो मिष्टुः, मुञ्चन्तु बन्धुर्हा-

५०	समितं सङ्कल्पेधा	प्रजापतिः	साध्याः	द्वौ अग्नी	उष्णिग्
५१	सं धां मनाएसि सं प्रता०	"	"	"	उपरिष्ठाद्बृहती
५२	अग्ने त्वं पुरीष्यो०	"	"	"	उष्णिग्
[अ. ५। १]	६० भवतं नः समयसौ०	"	"	"	पंक्तिः
६१	मातेव पुत्रं पृथिवी०	"	"	"	त्रिष्टुप्
६२	असुन्वन्तमयजमानमिष्टु०	"	"	विर्नतिः	"
६३	नमः सु ते निर्नते०	"	"	"	"
६४	धस्यास्ते घोर आसन्०	"	"	"	"
६५	यं ते देवी निर्नतिरायबन्ध०	"	"	यजमानः	त्रिष्टुप्
	नमो भूत्यै चैदं चकार ।	"	"	शुक्तिः	एकपदा विराड्
६६	निवेशनः सङ्गमनो वसुता०	"	"	विश्वावसुः	इन्द्रः त्रिष्टुप्
			देवगंधर्वः		
६७	सीरा बुजन्ति कवयो०	"	"	बुधः सौम्यः	सीरः गायत्री
६८	शुनक्त सीरा मि बुगा तनुजं०	"	"	"	"
६९	शुनक्तुं सु फाला विरुषन्तु०	"	"	कुमारहारितः	सीता
७०	एतेन सीता मधुना समययतां०	"	"	"	"
७१	लाङ्गलं पवीरवत्०	"	"	"	"
७२	कारं कामदुषे पुष्ट्व०	"	"	"	"
७३	विमुच्यध्वमप्या०	"	"	अनुष्टुप्	गायत्री
७४	सज्जर्न्दोऽभववोभिः०	"	"	सिद्धोक्त(अवदादयः)	
७५	या ओषधीः पूर्वा जस्ता०	"	"	आथर्वणो मिष्टुः ओषधयः	अनुष्टुप्
७६	शतं वोऽअम्ब धामामि०	"	"	"	"
७७	ओषधीः प्रसिमोदध्वं	"	"	"	"
७८	ओषधीरिति मातर०	"	"	"	"
७९	अवात्ये वो निषदनं०	"	"	"	"
८०	यत्रोषधीः समयमत०	"	"	"	"
८१	अश्वावनीष्टुं सोमावगी०	"	"	"	"
८२	तच्छुष्या ओषधीनाष्टुं	"	"	"	"

दशानारम्याधीता, मा मा हिरण्यगर्भः कार्षीं त्रिष्टुभमभ्यावर्तस्वोष्णिगाप्रेत्यग्रे य-
द्वायत्रीपं त्रिष्टुभे तव पावकोऽग्निरायेयथं षट्चं, प्रथमे विष्टारपंत्ती तिस्रः सतोवृहत्य
उपरिष्टाज्ज्योतिः षष्ठाप्यायस्व गोतमः सौम्यो गायत्रीत्रिष्टुबुष्णिह, आ तेऽवत्सारस्तु-

८३	इष्टुतिर्नाम वो माता०	प्रजापतिः	साध्याः	आमवेणोभिपहू	ओषधयः	अनुष्टुप्
८४	अति विष्ठाः परिष्टा०	११	११	११	११	११
८५	यदिमर वाज्यवह०	११	११	११	११	११
८६	यस्यौषधीः प्रसर्पेया०	११	११	११	११	११
८७	साकं यद्म प्रपत०	११	११	११	११	११
८८	अन्यरा वोऽभन्धा०	११	११	११	११	११
८९	याः फलिनीयो०	११	११	११	११	११

[अथ अमारम्याधीताः मन्त्राः ९०-१०१]

९०	मुञ्चन्तु मा शपन्त्या०	११	११	११	११	११
९१	अवपतन्तीरिषदन्०	११	११	११	११	११
९२	या ओषधीः सोमराज्ञीर्षेहीः०	११	११	११	११	११
९३	या ओषधीः सोमराज्ञीर्विष्टिताः०	११	११	११	११	११
९४	यावेदगुपशुष्मन्ति०	११	११	११	११	११
९५	मा यो रिपस्तनिता०	११	११	११	११	११
९६	ओषधमः समवदन्त०	११	११	११	११	११
९७	नाशमित्री षष्ठासस्या०	११	११	११	११	११
९८	त्वां गन्धर्वाऽभसर्नसस्या०	११	११	११	११	११
९९	सहस्य मेऽभरातीः०	११	११	११	११	११
१००	दीर्घायुस्तऽओषधे०	११	११	११	११	११
१०१	त्वमुत्तमास्वोषधे०	११	११	११	११	११

[इत्यनारम्याधीताः मन्त्राः समाप्ताः]

१०२	मा मा हिष्टुसीज्वनिता०	११	११	हिरण्यगर्भः	कः	त्रिष्टुप्
१०३	अभ्यावर्तस्व हृषिषि०	११	११		अग्निः	उष्णिह
१०४	अग्ने यत्ने शुक्रं०	११	११			गायत्री
१०५	इष्टमूर्जमहमित०	११	११		अमरीः	त्रिष्टुप्
१०६	अग्ने तव धनो वयो०	११	११	पावनोऽग्निः	अग्निः	विष्टारपंक्तिः
१०७	पावकवर्चाः शुक्रवर्चा०	११	११			११
१०८	ऊर्जो नपायातवेद०	११	११			सतोवृहती
१०९	इरज्यवग्ने प्रयवस्व०	११	११			११
११०	इष्टवर्तारमप्यरस्य प्रवेतस०	११	११			११
१११	क्रतावायं महिषं विषदन्त०	११	११			उपरिष्टाज्ज्योतिः
११२	आप्यायस्व समेतु ते०	११	११	गोतमः	सौमः	गायत्री

म्यं ता द्वे विरूपस्तिप्तो गायत्र्य आग्नेयः ॥ ११ ॥ [य० अ० १२ मं० ७५-११७]

इति० संहितायां द्वादशोऽध्यायः ।

मयि ककुवाग्रयी, ब्रह्मादित्यदेवत्या त्रिष्टुम्भिरण्यगर्भो हिरण्यगर्भः कार्यो त्रिष्टुम्भं, द्रुप्तो देवश्रवा आदित्यो, नमोऽस्तु सार्यं तृचमानुष्टुम्भं, कृणुष्व पञ्च प्रतिसरा राक्षोमा, देवानामार्षेयं, सर्वास्त्रिष्टुम्भ आग्नेयीर्वामदेवश्चापश्यदग्नेष्टुवा यजुराग्नेयमिन्द्रसैन्द्रं, भुव-
स्त्रिशिरा आग्नेयीं त्रिष्टुम्भम् ॥ १२ ॥ [य० अ० १३ मं० १-१५]

ध्रुवास्पर्ध्ववृहती, प्रजापतिरनुष्टुम्भूरसि प्रस्तारपंक्तिरासाथं स्वयमातृणा देवता विश्वसा इत्येतस्य च यजुषः, काण्डात्काण्डादानुष्टुम्भं द्वयृचमग्निना दृष्टं दूर्वेष्टकदैवतं,

११३ सं ते पयाधूमि यमु यन्तु०	प्रजापतिः	साध्याः	सोमः	त्रिष्टुप्
११४ आप्यायद्व मदिन्तम०	"	"	"	उष्णिक्
११५ आ ते यत्सो मनो०	"	"	अग्निः	गायत्री
११६ तुभ्यं ताऽअद्विरस्तम०	"	"	विरूपः	"
११७ अग्निः मिषेषु धामसु०	"	"	"	"

अथ० संहितायां त्रयोदशोऽध्यायः ।

१ मयि गृह्णाम्यग्नेऽग्निष्टु०	प्रजापतिः	साध्याः	अग्निः	ककुप्
[अ. ११ मं २९] २ अपां पृथगमि०	"	"	पुष्करपर्ण	स्तरादंकिः
३ ब्रह्म जज्ञायं प्रथमं पुरस्तात्०	"	"	आदित्यः	त्रिष्टुप्
४ हिरण्यगर्भः समवर्तताग्ने०	"	"	हिरण्यगर्भः	"
५ द्रुप्तसक्षस्कन्दं शुधिवी०	"	"	देवश्रवाः	आदित्यः
६ नमोऽस्तु क्षपेभ्यो०	"	"	सर्पाः	अनुष्टुप्
७ योऽद्वपवो यातुधानादी०	"	"	"	"
८ ये धामी रोचने दिवो०	"	"	"	"

[राक्षोमाः प्रतिसराः । मं. ९-१३]

९-१३ कृणुष्व० ॥ ९ ॥-अर्णो अय० ॥ १३ ॥	"	"	देवाः, कामदेवः	अग्निः	त्रिष्टुप्
[अ. ३ । १२] १४ अग्निर्मुखां दिवः ककुपतिः०	"	"	विरूपः	"	गायत्री
इन्द्रस्य त्वौजसा सादयामि ।	"	"	इन्द्रः	"	"
१५ सुवो यज्ञस्य रजसत्र नेता०	"	"	त्रिशिराः	अग्निः	त्रिष्टुप्
१६ भ्रुवासि घरुणास्तुत०	"	"	स्वयमातृणा	अर्ध्ववृहती	"
१७ प्रजापतिष्टुवा सादयत्वर्षा०	"	"	"	"	अनुष्टुप्
१८ मूरसि भूमिरस्तदिति०	"	"	"	"	प्रस्तारपंक्तिः
१९ विश्वस्य प्राणायानास्य०	"	"	"	"	"
२० काण्डात्काण्डादयरोहन्ती०	"	"	अग्निः	दूर्वेष्टक	अनुष्टुप्
२१ यः शतेन प्रतनोपि०	"	"	"	"	"

यास्त आग्नेयं द्रव्यचमानुषुभिमिन्द्राग्निभ्यां दृष्टं, विराडयं लोकः, स्वराडसौ लोकः, प्रजापतिष्ट्वा वैश्वज्योतिषं, मधुश्चर्तुदैवतमपादासि सवितापश्यदेवा वाऽपश्यन्निष्टका-
दैवतम् ॥ १३ ॥ [य० अ० १३ मं० १६-२६]

मधुवाता वैश्वदेवं तृचं गायत्रं गोतमोऽषां गम्भन्यं किञ्चीन्तमुद्रां द्विष्टुर् कर्म्यं द्रव्यं, ध्रुवासि त्रिष्टुविषे वृहत्यौषं द्रव्यचमग्ने युक्त्वाग्नेयं द्रव्यं गायत्रमाद्यायां भरद्वाजो द्वि-
तीयस्यां विरूपः, सम्भक् त्रिष्टुर् लिङ्गोक्तदेवतत्वं त्वा वृहत्यग्निर्ज्योतिषोष्णिगादित्यं
गर्भं पञ्चर्वमाग्नेयं त्रैष्टुभिमं मा पञ्चर्वमाग्नेयं त्रैष्टुममेव द्वे द्वे चान्ते यजुषी, त्वं यवि-
ष्टोशनाः काव्य आग्नेयीमनिरुक्तां गायत्रीमपां त्वा विधंश्चतुरैष्टकान्ययं पुरः पञ्चाश-

२२	यास्तेऽग्ने सूर्ये रुचो०	प्रजापतिः साष्ट्वाः	इन्द्राग्नी	अग्निः	अनुष्टुप्
२३	या वो देवाः सूर्ये रुचो०	"	"	"	"
२४	विराड् ज्योतिरधारयत् ।	"	"	अयं लोकः	"
	स्वराड् ज्योतिरधारयत् ।	"	"	असौ लोकः	"
	प्रजापतिष्ट्वा सादपन्तु०	"	"	विश्वज्योतिः	"
२५	मधुश्च माधवश्च०	"	"	ऋतुः	"
२६	अपादासि सहमाना०	"	"	सविता देवा वा	"
२७	मधु वाताऽन्तापते०	"	"	गोतमः	गायत्री
२८	मधु नक्षत्रतोषसो०	"	"	"	"
२९	मधुमात्रो वनस्पति०	"	"	"	"
३०	अपां गम्भनसीद्०	"	"	"	"
३१	त्रीन्तमुद्रांन्तमसृष्ट०	"	"	कर्म- (प्रजापतिरादित्यो वा)	पंक्तिः
[अ. ८ मं. ३२] ३२	अही द्यौः पृथिवी च न०	"	"	"	त्रिष्टुप्
[अ. ९ मं. ४] ३३	विष्णोः कर्माणि पश्यन्त०	"	"	मेधातिथिः	गायत्री
३४	ध्रुवासि धरणेतो जज्ञे०	"	"	विष्णुः	"
३५	इषे राये रमस्व०	"	"	उपा (उक्ता)	त्रिष्टुप्
३६	अग्ने युक्त्वा हि वे०	"	"	"	वृहती
३७	युक्त्वा हि देवदूतमर्मां२५०	"	"	भरद्वाजः	गायत्री
३८	सम्भक् सवन्ति सवितो न०	"	"	विरूपः	"
३९	ऋते त्वा रुचे त्वा०	"	"	लिङ्गोक्त	त्रिष्टुप्
४०	अग्निर्ज्योतिषा०	"	"	(द्विरण्यशकलं)	वृहती
४१-४५ आदित्यं गर्भं० ॥ ११ ॥-यो अग्निः० ॥ ४५ ॥	"	"	"	"	उष्णिक्
[अ. ८ मं. ४२] ४६	चित्रं देवानामुद्रादनीकं०	"	"	अग्निः	त्रिष्टुप्
४७-५१ इमं मा० ॥ ४७ ॥-अतो इमे० ॥ ५१ ॥	"	"	"	कुत्सः आश्विनः	सूर्यः
५२	त्वं यविष्टराजुषो०	"	"	अग्निः	(यजुश्च) "
		"	"	उशनाः काव्यः	अनिरुक्ता गायत्री

त्राणभृद्देवत्यानि, लोकं ता इन्द्रं, तिस्रः प्रतीकोक्ता, एवञ्च सर्वत्र ॥१४॥ [य० अ० १३ मं० २७-५८]

इति० संहितायां त्रयोदशोऽध्यायः ।

अथ द्वितीया चितिः— भुवक्षितिः पञ्चाश्विन्यस्तासां प्रथमा विराट् चतस्रस्रिष्टुभो यजुरन्ताः शुक्रश्रुतव्यञ्च सजः पञ्च विश्वेषां देवानामार्षि ता एव देवताः, प्राणं मे पञ्च वायव्यान्यपः पञ्चापानि, मूर्द्धा वय एकोनविंशतिर्लिङ्गोक्तानि ॥१५॥ [य० अ० १४ मं० १-१०]

अथ तृतीयेन्द्राग्नी अनुष्टुप् पूर्वोऽर्द्धं ऐन्द्राग्र उत्तरः स्वयमातृष्णादेवतां, विश्वकर्मा वायव्यञ्च, राक्षसि पञ्च दिग्देवत्यानि, विश्वकर्मा वायव्यं, नमश्चेपश्चर्तव्ये, आपुर्मे दश लिङ्गोक्तदेवतानि, मा छन्दश्च पदत्रिंशन्मूर्धानुष्टुप्, यन्त्री परोष्णिक् चतुर्दश यजूञ्चपि

५३	अपो त्वेमन्तादयाम्यपो०	प्रजापतिः साध्याः	इष्टकाः (अपस्याः)
	गायत्रेण त्वा छन्दसा०	" "	" (छन्दस्याः)
५४-५८	अयं पुरो० ॥५४॥—इयमुपरि० ॥५८॥	" "	माणश्रुत (इष्टकाः)

अथ० संहितायां चतुर्दशोऽध्यायः ।

[अथ द्वितीया चितिः १ मं० १-१०]

१	भुवक्षितिर्भुवोनिर्भुवासि०	प्रजापतिः, साध्याः, देवाः,	अश्विनौ	विराट्
२-५	कुलापिनी० ॥२॥—अविस्वास्वा० ॥ ५ ॥	" "	" "	त्रिष्टुप् (यजुरन्ता)

६	शुक्रश्च शुचिश्च०	" "	" "	भक्तुः
७	सगूर्मर्तुमि सगूर्विधाधिः०	" "	" "	विश्वेदेवाः विश्वेदेवाः
८	प्राण मे वाह्यापानं मे०	" "	" "	वायुः
	अपः पिन्वीपधोर्विन्व०	" "	" "	आपः
९	मूर्ध्ना वयः प्रजापतिश्चन्द्रः०	" "	" "	लिङ्गोक्ताः
१०	अनृद्वान्वयः पंतिप्रच्छन्दो०	" "	" "	"

[अथ तृतीया चितिः मं० ११-२२]

११	इन्द्राग्नीऽग्रव्यवमाना०	" "	" "	इन्द्राग्नी, विश्वकर्मा इन्द्राग्नी अनुष्टुप्
	शृष्टेन सावायुयिनी०	" "	" "	स्वयमातृष्णा
१२	विश्वकर्मा त्वा सादयतु०	" "	" "	वायुः
१३	राक्षसि प्राची दिक्०	" "	" "	दिशः
१४	विश्वकर्मा त्वा सादय०	" "	" "	वायुः
१५	वभश्च नभस्वय०	" "	" "	भक्तवः
१६	इयश्चोर्गश्च शारदा०	" "	" "	"

प्राणदेवत्यानि ॥ १६ ॥ [य० अ० १४ मं० ११-२२]

अथ चतुर्थ्याशुरष्टादशाग्नेर्देवैकया समदक्ष सर्वाणि लिङ्गोक्तदेवतानि, सहस्रत्व-
व्यम् ॥ १७ ॥ [य० अ० १४ मं० २३-३१]

इति० संहितायां चतुर्दशोऽध्यायः ।

अथ पञ्चम्यग्ने जातानामेय्यां त्रिष्टुभौ, षोडशी चतुश्चत्वारिंशो लिङ्गोक्ते, अग्ने
स्त्रिष्टुभेवश्चत्वारिंशद्विदिनैकोनत्रिंशद्राश्यसि पञ्चापं पुरः पञ्चवतानि सर्वाणि लिङ्गो-
क्तदेवतानि ॥ १८ ॥ [य० अ० १५ मं० १-१९]

अग्निर्मूर्धाभेयोऽस्तुवाकः, प्रथमस्तृचो गायत्रो, द्वितीयस्त्रिष्टुभो भुवस्तृतीयो जागतोऽ-

१७-२० आयुर्मं० ॥ १७ ॥-अग्निर्देवता० ॥ २० ॥ प्रजापतिः साध्याः इन्द्राग्नी विश्वकर्मा लिङ्गोक्ताः

२१	सूर्यासि राह् भुवासि०	"	"	"	"	प्राणः	अनुष्टुप्
२२	वज्री राह् यन्मयसि०	"	"	"	"	"	परोष्णिक्

[अथ० चतुर्थी चितिः । मं० २३-३१]

२३	आह्नुस्त्रिष्टुभान्तः०	"	"	अपयः	लिङ्गोक्ताः (त्रिष्टुभापः)
२४	अग्नेर्भागोऽसि०	"	"	"	(इष्टकाः)
२५	वसूनां मागोऽसि०	"	"	"	"
२६	यवानां भागोऽसि०	"	"	"	"
२७	सहस्र सहस्रव्य०	"	"	"	अतवः

२८-३१ एकया० ॥ २८ ॥-यवविष्टुभ० ॥ ३१ ॥ " " " लिङ्गोक्ता

अथ० संहितायां पञ्चदशोऽध्यायः ।

[अथ पञ्चमी चितिः ।]

१	अग्ने जातान्प्रणुदा नः० प्रजापतिः, साध्याः, परमेष्ठी	अग्निः	त्रिष्टुप्
२	सहसा जातान्प्रणुदा व०	"	"
३	षोडशी क्लेम० चतुश्चत्वा०	"	"
	अग्निः पुरीषमस्त्वयो०	"	"

४-१९ एवचतुर्वी० ॥ १७ ॥-अयमुपर्व० ॥ १९ ॥

[अ. ३ मं १२] २०	अग्निर्मूर्धो दिवः ककुत्पतिः	"	"	अग्निः	गायत्री
२१	अयमग्निः सहस्रिणो०	"	"	विरूपः	"
[अ. ११ ३२] २२	स्वामग्ने पुष्करादप्यमर्वा०	"	"	"	"
[अ. १३ १५] २३	मुवो यजस्व रजसश्च वेता०	"	"	"	त्रिष्टुप्
२४	अवोऽप्यग्निः ससिधा०	"	"	बुधमविष्टरौ	"
२५	अवोवाम कवये मेध्याव०	"	"	"	"
[अ. ३ मं १५] २६	अवमिह प्रथमो वापि०	"	"	"	जगती
२७	जनस्य गोपा अजनिष्ट०	"	"	सुवैश्वरः	"

यमिह, चतुर्थ आनुष्टुभः सखायः सं, पञ्चमः प्रगाथ एना वस्तत्र पूर्वा बृहती
सतोबृहत्युत्तरा, ताम्बां तिस्रो बृहत्यः सम्पादिताः, षष्ठ औष्णिहोऽग्रे वाजस्य, सप्तमः
पुनः काकुमः प्रगाथो भद्रो नस्तत्र पूर्वाककुप् सतोबृहत्युत्तरा, ताम्बां तिस्रः ककुमः
संपादिता, अष्टमः पांक्तोऽग्निं तं, पदपांक्तो नवमोऽग्रे तमग्निं होतारमतिच्छन्दास्थ-
यसानाग्रे त्वं द्वैपदस्तुचः ॥ १९ ॥ [य० अ० १५ मं० २०-५१]

अपमयिर्विस्पोऽञ्चोधि पुषगविष्ठिरां, जनस्य सुतंभरः, सखाय इषः, सधंसमिन्
संयननस्त्वां प्रस्कण्य, एना वो वसिष्ठोऽग्रे वाजस्य गोतमो, भद्रो नः सौमरिरग्निं तं कु-
मारवृषी, येनाष्टावायेत्यः पद्विष्टुमो द्वे अनुष्टुमौ, तृपश्चर्त्तव्यं, परमेष्ठी सीरं, श्रोथ-

२०	त्वामग्रेऽभिरितो गुहा० प्रजापतिः नारदाः	परमेष्ठी	अग्निः	जगती
२१	सखायः सं यः सम्पद्य०	११	इषः	अनुष्टुप
२२	सष्टसमिपुसे वृषन्०	१२	संयननः	१०
२३	त्वां चित्रध्वजम्	१३	प्रस्कण्यः	११
२४	एना वो अग्निं नमसो०	१४	वसिष्ठः	प्रगाथः
२५	विश्वस् दूतममृतं०	१५	॥	१२
२६	स वृषवस्त्वाहुतः०	१६	॥	१३
२७	अग्रे वाजस्य गोमत०	१७	गोतमः	औष्णिक्
२८	स ईषानो वसुष्कि०	१८	॥	१४
२९	क्षपो राजसुत तमना०	१९	॥	१५
३०	भद्रो नो अग्निराहुतो०	२०	सौमरिः	काकुमः प्रगाथः
३१	भद्रा उभ प्रगस्तयो०	२१	॥	१६
३२	येना सभानु सासहो०	२२	॥	१७
३३	अग्निं सं मन्ये वो वसु०	२३	कुमारवृषी	पंक्तिः
३४	सोऽभिमिषो वसुवृषे०	२४	॥	१८
३५	बभे सुअन्त्र सारिषे०	२५	॥	१९
३६	अग्ने तमयाचं व०	२६	॥	२०
३७	अथा दामो कतो०	२७	॥	२१
३८	एभिर्नोऽर्कैर्मेवा०	२८	॥	२२
३९	अग्निं होतारं मन्ये०	२९	अग्निः	अतिच्छन्दाः व्यवसाना
[अ. ३। २५-२६] ४० कस्य त्वं नोऽभ्यस्तम्०		३०	वन्ध्यादयः	द्विपदा विराट्
४१-५५ येन वक्ष्य० ॥ ४२-उद्बुधस्त० ॥ ५४ ॥		३१	॥	त्रिष्टुप्
५५ येन वहसि सहच०		३२	॥	अनुष्टुप
५६ अयं ते योनिर्नरिष्यो०		३३	॥	११

दशो वसिष्ठस्त्रिष्टुभमाग्नेयीमायोर्द्वे स्वयमातृष्णदेवते, सहस्रस्य पञ्चाग्नेयानि ॥ २० ॥

[य० अ० १५ मं० २१-६५]

इति० संहितायां पञ्चदशोऽध्यायः ।

रौद्रोऽध्यायः-- परमेष्ठिन आर्प देवानां वा प्रजापतेर्वाघोऽनुवाकः षोडशर्च एक-
रुद्रदेवस्य, प्रथमा गायत्री तिस्रोऽनुष्टुभस्तिस्रः पञ्चमः, सप्तानुष्टुभो; द्वे जगत्या, मा
नो द्वे कुत्सः ॥ २१ ॥ [य० अ० १६ मं० १-१६]

अन्यानुवाके समैकरुद्रस्तुतिराघोपरिष्टाद्बृहती, द्वितीया जगती कुत्सस्य, तृतीया

५०	सप्तश्व सप्तस्यश्वा०	प्रजापतिः साध्या, परमेष्ठी	ऋतवः
५८	परमेष्ठी त्वा सादयतु०	" "	सूर्यः
[अ. १२।५४] ५९	लोकं पृष्ण छिद्रं पृष्ण०	" "	छिद्रोष्णा (लोकं पृष्णा) अनुष्टुप्
[अ. १२।५५] ६०	साऽभस्य सूददोहसः०	" "	प्रियमेघः आपः "
			ऐन्द्रः
[अ. १२ मं. ५६] ६१	इन्द्रं विश्वाऽभवीवृधन्०	" "	जेता इन्द्रः "
			साधुच्छंदसः
६२	मोधदशो न वयसे०	" "	वसिष्ठः अग्निः त्रिष्टुप्
६३	आर्षोऽद्या सद्गते सादयामि०	" "	स्वयमातृष्णा
६४	परमेष्ठी त्वा सादयतु०	" "	" "
६५	सहस्रस्य प्रमासि०	" "	अग्निः

अथ० संहितायां षोडशोऽध्यायः ।

[रौद्रोऽध्यायः ।]

१	नमस्ते रुद्र मन्त्रव०	परमेष्ठी देवाः प्रजापतिः वा	एकरुद्रः	गायत्री
२	या ते रुद्र शिवा तन्०	" "	" "	अनुष्टुप्
३	वामिपुं गिरिशन्त हस्ते०	" "	" "	" "
४	शिवेन वचसा त्वा०	" "	" "	" "
५	अप्यवोचदधिवक्ता०	" "	" "	पंक्तिः
६	असौ यस्ताम्रोऽभरण०	" "	" "	" "
७	असौ योऽवसर्पति०	" "	" "	" "
८-१४	नमोऽस्तु०॥८॥-नमस्त आस्तु०॥१४॥	" "	" "	अनुष्टुप्
१५	मा नो महान्तमुत्त०	" "	कुत्सः	जगती
१६	मा हस्तोके तनये०	" "	" "	" "
१७-४६	नमो हिर०॥१७॥-नमः पर्जाय०॥४६॥	" "	" "	बहुस्त्राः
	नमो वा किरिकेभ्यो०	" "	" "	अग्निवायुसूर्याः
४७	द्रावे अन्धसस्यते दग्निं०	" "	" "	एकरुद्रः उपरिष्टाद्बृहती

नुष्टुप्, द्वे त्रिष्टुभौ, द्वे अनुष्टुभावसंख्याता बहुरुद्रदेवत्या, दक्षानुष्टुभो मन्त्रा अवतानसंज्ञ-
कास्ततोऽन्त्यानि त्रीणि यजूंथिषि बहुरुद्रदेवत्यानि प्रत्यवरोहसंज्ञका मन्त्राः ॥ २२ ॥

मध्ये सर्वाणि यजूंथिषि, हिरण्यवाहव इति तिस्रोऽशीतयो रुद्राणां, तेषामुभयतो
नमस्कारा अन्ये, अन्यतरतो नमस्कारा अपरे, जाता नाम रुद्राः सभाम्य इत्यादयो, नमो
वः किरिकेभ्य इत्यग्निवायुसूर्यहृदयभूताः पञ्च व्याहृतयो बहुरुद्रदेवत्याः ॥ २३ ॥
[य० अ० १६ मं० १७-६६]

इति० संहितायां षोडशोऽध्यायः ।

अश्मन्मारुतमश्मस्तेऽश्मा, मर्याशीर्य द्विष्म आभिचारिकमिमा म आश्रेयमृतयो बृ-
हती पंक्तिर्वा, समुद्रस्य द्वे गायत्र्यायुषज्मन् जगती त्रिष्टुप् वापामिदं बृहत्पत्रे पावक
वसूयवः, स नो मेघातिथिरेते आश्रेय्यौ गायत्र्यौ, पावकया जगती भरद्वाजो, नमस्ते

४८	इमा रुद्राय तवसे	परमेष्ठी	देवाः	प्रजापतिः वा, कुन्त्यः एकस्वद.	जगती
४९	वा ते रुद्र शिवा तनुः०	"	"	"	अनुष्टुप्
५०	परि नो रुद्रस्य हेति०	"	"	"	त्रिष्टुप्
५१	मीढुष्टम शिवतम०	"	"	"	"
५२	विकिरिद् विष्णेहित०	"	"	"	अनुष्टुप्
५३	सहस्राणि सहस्रशे०	"	"	"	"

[अमृतागसंज्ञका मन्त्राः । अ० १६ मं ५४-६३]

५४-६३ अस्याना० ॥ ५४ ॥ य एताव० ॥ ६३ ॥ " " " बहुरुद्राः "

[प्रत्यवरोहसंज्ञका मन्त्राः । अ० १६ मं ६४-६६]

६४-६६ नमोऽस्तु० ॥ ६४ ॥ नमोऽस्तु० ॥ ६६ ॥ " " " "

अथ० संहितायां सप्तदशोऽध्यायः ।

१	अश्मद्भृजं ऋते०	प्रजापतिः, साध्याः	मरुतः	"
	अश्मस्ते शुक् ।	" "	अश्मा	"
	मयि त रुद्रै ।	" "	आसीः	"
	यं द्विष्मस्तं ते शुशुक्षतु ।	" "	(उक्)	"
२	इमा मेऽन्न इष्टव०	" "	आशिः	"
३	नतव. स्व भूतावृध०	" "	"	बृहती पंक्तिर्वा
४	समुद्रस्य त्वाकयाग्नि०	" "	आशिः	गायत्री
५	हिमस्य त्वा जरायुगाग्ने०	" "	"	"
६	उप अमृषुष वेतसे०	" "	"	जगती त्रिष्टुप् वा
७	अपामिदं न्वयन१०	" "	"	बृहती
८	अमे पावक रोचिषा०	" "	वसूयवः	गायत्री

बृहतीमाग्नेयीमृषिसुता लोषामुद्रा ॥ २४ ॥ [य० अ० १७ मं० १-११]

नृपदे पञ्चाग्नेयानि, ये देवा जगत्पौ प्राणदेवत्ये, प्राणदा बृहती पंक्तिर्वाग्नेयमिस्ति-
ग्मेनाग्नेयीं गायत्रीं भरद्वाजो, य इमा वैश्वकर्म्मणीस्त्रिष्टुभो विश्वकर्मा भौवनः ॥ २५ ॥
[य० अ० १७ मं० १२-३२]

आशुरैन्द्रीद्वादश त्रिष्टुभोऽप्रतिरयोऽवसृष्टानुष्टुविपुदेवत्या अंत योद्धृस्तौत्यनुष्टुबसौ
या माकृती, त्रिष्टुभ्यश्च लिङ्गोक्तदेवता पंक्तिर्मर्माणि लिङ्गोक्तैव त्रिष्टुबुदेन तिस्रोऽनुष्टुभ
आघाग्नेयी, द्वितीयैन्द्री, तृतीया लिङ्गोक्तदेवता, पञ्च दिशः पञ्चयज्ञाग्निसाधनवादि-
न्य आघे द्वे त्रिष्टुभौ, तृतीया पंक्तिर्वृहती या, चतुर्थी बृहत्येवान्त्या त्रिष्टुब् विमानो

९	स नः पावक दीदिवो०	प्रजापतिः साध्याः मेधातिथिः	अग्निः	गायत्री
१०	पावकया यश्चित्तवन्द्यो०	" " भरद्वाजः	"	जगती
११	नमस्ते हरसे शोचिषे०	" " ऋषिसुता लोषामुद्रा	"	बृहती
१२	नृपदे वेङ्गुपदे०	" "	"	
१३	ये देवा देवानां०	" "	प्राजाः	जगती
१४	ये देवा देवेभ्यधि०	" "	"	"
१५	प्राणदा अपानदा०	" "	अग्निः	बृहती पंक्तिर्वा
१६	अग्निस्तिग्मेन शोचिषा०	" " भरद्वाजः	"	गायत्री
१७-३२	यइमा०॥१७॥-विश्वकर्मा०॥३२॥	" " विश्वकर्मा भौवनः	विश्वकर्मा	त्रिष्टुब्
३३-४४	आयु शिवाग्नो०॥३३॥-अमीषां०॥४४॥	" " अप्रतिरयः	इन्द्रः	"
४५	अवसृष्टा परातप०	" "	इष्टुः	अनुष्टुब्
४६	प्रेता जयता नर इन्द्रो०	" "	योद्धारः	"
४७	असी या सेना मरतः०	" "	मरतः	त्रिष्टुब्
४८	यत्र बाणाः सन्धतन्ति०	" "	लिङ्गोक्ता (इन्द्रादयः)	पंक्तिः
४९	मर्माणि ते बर्मणा छाद०	" "	" (क्षत्रियः)	त्रिष्टुब्
५०	उदेनमुचरां नवाग्ने०	" "	अग्निः	अनुष्टुब्
५१	इन्द्रेमं प्रतरां नय०	" "	इन्द्रः	"
५२	यस्य तूर्मो गृहे हवि०	" "	लिङ्गोक्ता	"
[अ. १२ मं. ३१]	५३ उडु स्वा विभे देवा०	" " तापसः	अग्निः	"
५४	पथ दितो दधीवैजमवन्तु०	" "	(दिताः)	त्रिष्टुब्
५५	समिदेऽध्यासपि मामहान०	" "	(अग्निः)	"
५६	देव्याय धर्मे जोष्टे०	" "	"	पंक्तिः बृहती वा
५७	वीगष्टु हविः समितष्टु०	" "	(हविर्यज्ञः)	बृहती
५८	सूर्यारिमहंरिक्ताः पुरस्तात्०	" "	(अग्निः)	त्रिष्टुब्
५९	विमान एव दिवो०	" " विश्वापनुः	आदित्यः	"

द्वे आदित्यदेवत्ये, आद्या विश्वाचसोर्द्वितीयाप्रतिरधस्य, देवहूविष्टतिरनुष्टुप् यज्ञदेवत्या,
वाजस्यैन्त्यनुष्टुप्पुद्गाभैन्द्राम्भ्यनुष्टुबेच ॥ २६ ॥ [य० अ० १७ मं० ३३-६४]

क्रमध्वे पञ्चाग्नेय आद्यानुष्टुप्, ततस्त्रिष्टुप्, ततो बृहती पिपीलिकमभ्या, ततोऽनुष्टुप्,
त्रिष्टुचन्त्याग्ने सहस्राक्ष विराडाग्नेयी, सुपर्णो द्वे पंक्तित्रिष्टुमौ, तार्थं सवितुः सावित्री
त्रिष्टुभं [पुरस्ताज्ज्योतिषं] कण्यो ददर्श, विधेमाग्नेयीं गृत्समदस्त्रिष्टुभमस्यास्त्रिस्थानोऽभि-
देवता, प्रेद्धो विराडाग्नेयीं वसिष्ठस्य, चित्तिं वैश्वकर्म्मण्यतिजगती, सप्त त आग्नेयी त्रि-
ष्टुप्सप्तकपीणाम् ॥ २७ ॥ [य० अ० १७ मं० ६५-७९]

शुक्रज्योतिः पण्मास्त्य आद्या चतुर्थी चोष्णिग्विद्वतीया तृतीया च गायत्री, पञ्चमी

	६०	उक्षा समुद्रोऽभरणः०	प्रज्जपतिः,	साध्याः अभतिरथाः	व्यादित्यः	त्रिष्टुप्
[अ. १२।५१]	६१	इन्द्रं विश्वाऽभवीवृषन्०	"	" जेता मातुञ्जसः इन्द्रः	"	भनुष्टुप्
	६२	देवहूयंश्वा आ च वक्षद्०	"	" विष्टतिः	यशः	"
	६३	वाजस्य मा प्रसव०	"	"	इन्द्रः	"
	६४	उद्गाभं च निग्राभं च०	"	"	इन्द्राग्नी	"
	६५	क्रमध्वमग्निना वाक०	"	"	अग्निः	"
	६६	शाचीमनु प्रदिशं प्रेहि०	"	"	"	त्रिष्टुप्
	६७	पृथिव्याऽनहमुदन्तारि०	"	"	"	बृहती पिपीलिकमभ्या
	६८	स्वर्वास्तो नापेक्षन्त०	"	"	"	भनुष्टुप्
	६९	अग्ने प्रेहि मयमो०	"	"	"	त्रिष्टुप्
[अ. १२ मं. २]	७०	नकोपासा समनसा०	"	" कुर्याः	अग्निः	"
	७१	अग्ने सहस्राक्ष शतमूर्ध०	"	"	"	विराट्
	७२	सुपर्णोऽसि गुरुमात्र०	"	"	"	पंक्तिः
	७३	आनुद्गावः सुपर्णाकः०	"	"	"	त्रिष्टुप्
	७४	तार्थं सवितुर्वरेण्यस्य०	"	" कण्योः	सविता	"
	७५	विधेम ते परमं जन्मदग्ने०	"	" गृत्समदः	त्रिस्थावीऽग्निः	"
	७६	प्रेद्धोऽग्ने दोविहि०	"	" वसिष्ठः	अग्निः	विराट्
[अ. १५।४४]	७७	अग्ने तमचाचं न सोमैः०	"	"	"	श्वपेरिक्तः
	७८	चित्तिं जुहोमि मनसा०	"	"	विश्वकर्मा	अतिजगती
	७९	सप्त ते अग्ने समिधः सप्त०	"	" सप्त ऋषयः	अग्निः	त्रिष्टुप्
	८०	शुक्रज्योतिश्च चित्रज्योतिश्च०	"	"	मरुतः	उष्णिक्
	८१	इन्द्रं चाग्न्यादद् च०	"	"	"	गायत्री
	८२	नतस्य सत्यस्य०	"	"	"	"
	८३	श्रुत्वग्निच सत्यजिच०	"	"	"	उष्णिक्
	८४	इन्द्रास एतादृशास०	"	"	"	जगती

जगती, पृष्ठी गायत्र्युष्णिग्देवैर्द्वीर्मारुतमिमं त्रयोदशर्च आग्नेयस्रैष्टुभोऽनुवाको यज्ञस्तु-
तिर्घृतस्तुतिर्वा वसोर्धाराभिवादिनी वा, घृतं मिमिक्षे गृत्समदः, समुद्राद्रामदेवश्चत्वारि
शृङ्गा यज्ञपुरुषदेवस्य ऋषभो मन्त्रः ॥ २८ ॥ [य० अ० १७ मं० ६५-९९]

इति० संहितायां सप्तदशोऽध्यायः ।

वाजस्य मे देवानामार्षमेतैर्यजुर्भिर्यजमानोऽग्नेः कामान्याचते, वाजप्रसवीयथ समर्च
विधे षैष्टुभं चैश्वदेवं ह्युशोधानाको, वाजो नस्तिस्त्रोऽन्नदेवस्या आद्यानुष्टुब्धे त्रिष्टुभौ,
सं मा चिराजवाग्नेर्या, सरस्वत्यै लिङ्गोक्तदेवतम् ॥ २९ ॥ [य० अ० १८ मं० १-३७]

ऋतापान्नन्धर्वोऽप्सरसः, स नः प्राजापत्या प्रस्तारपंक्तिः, समुद्रोऽसि वायव्यानि

८५	स्वतर्ग्यं प्रधासी च०	प्राजापतिः साध्याः	अरुतः	वायव्री ऽद्विगत्वा
८६	इन्द्रं देवीर्विशो मरतो०	" "	"	
८७	इमं पूं नममूजंस्वन्तं०	" "	असिः	त्रिष्टुप्
८८	पूगं मिमिक्षे घृतमस०	" "	गृत्समदः	"
८९	समुद्रादूर्मिर्गंधुर्मा०	" "	वामदेवः	"
९०	ययं नाम प्रप्रवासा०	" "	"	"
९१	चत्वारि शृङ्गा प्रभोऽअस्व०	" "	"	यज्ञपुरुषः
९२-९९	विधा हितं०॥९२-धामं से०॥९९	" "	"	"

अथ० संहितायां अष्टादशोऽध्यायः

१-२९ वाजस्य मे०॥३-आयुर्वेदेन०॥ २९ ॥ प्राजापतिः साध्याः - देवाः

[अथ वाजप्रसवीयम् ३०-३६]

[अ० मं० ५] ३०	वाजस्य जु प्रसवे मातरं०	" "	पृथिवी	अतिजगती
३१	विधेऽन्नं मदनो विश्व०	" "	ह्युशोधानाकः	त्रिष्टुप्
३२	वाजो नः सस्य प्रदिवा०	" "	अन्नार	अनुष्टुप्
३३	वाजो नो अथ प्रसुवति०	" "	"	त्रिष्टुप्
३४	वाजः पुरस्तादुत मप्यती०	" "	"	"
३५	सं मा घृतामि चयसा	" "	असिः	चिराद्
३६	पयः पृथिव्यां पय०	" "	"	"
[अ० मं० १०] ३७	देवस्य स्वा गवितु०	" "	असिता	
	मरुत्वरं वाघो यन्तु०	" "	लिङ्गोक्त (वाजमान)	
३८	ऋतापान्नन्धर्वामाग्नेर्योऽन्धर्व०	" "	गंधर्वः	
	तन्धर्वयोऽप्सरसो०	" "	अप्सरसः	
३९	सप्तद्विती विश्वमामा०	" "	गन्धर्वः	
	तस्य मरीचयोऽप्सरस०	" "	अप्सरसः	
४०	मुपुञ्जः शूर्पारिममन्त्रमा०	" "	गन्धर्वः	

त्रीणि, रुचमाग्नेय्यनुष्टुप्, तच्चा वारुणीं त्रिष्टुभंश्च शुनःश्लेषः, स्वर्णाग्नेयानि पञ्चाग्नि
युनज्म्याग्नेय्यस्तिस्र आद्ये द्वे त्रिष्टुभौ पंक्तिस्तृतीया, दिवोद्वे आग्नेय्यां परोष्णिङ्महाप-
दपंक्ती, इष्टो यज्ञो द्व्यृचं यजमानाग्निदेवस्यं गालव, आद्योष्णिङ्गद्वितीया गायत्री ॥ ३०॥

[य० अ० १८ मं० ३८-५७]

यदाकृतादष्टर्चमाग्नेयं, विश्वकर्मणस्तृतीया देवी वाद्या जगती तिस्रस्त्रिष्टुभश्चतस्रोऽ-
नुष्टुभोऽग्निरस्त्वग्न्यद्वैतवादिनीं त्रिष्टुभं देवश्च वा देववातश्च भारतावृचो यजुर्न अग्रयोऽ-

तस्य वक्ष्यमाण्यप्सरसोः प्रजापतिः साध्याः			अप्सरसः
४१	हविरो विश्वम्यथा वासो०	" "	गन्धर्वः
	तस्यापोऽप्सरसऽऊर्जो०	" "	अप्सरसः
४२	भुज्युः सुपर्णो यज्ञो गंधर्व०	" "	गन्धर्वः
	तस्य दक्षिणा अप्सरसः०	" "	अप्सरसः
४३	प्रजापतिर्यिष्यकर्मा मनो०	" "	गन्धर्वः
	तस्यऽऋक्सामान्यप्सरसो०	" "	अप्सरसः
४४	स नो भुवनस्य पते०	" "	प्रजापतिः प्रत्नारपंक्तिः
४५	समुद्रोऽसि नभस्ता०	" "	वायुः
[अ.१३।२२]	४६ यांस्तेऽग्ने सूर्यं रुचो०	" "	अग्निः अनुष्टुप्
[अ.१३।२३]	४७ या सो देवाः सूर्यं रुचो०	" "	" "
	४८ रुचं नो धेहि ब्राह्मणेभ्य०	" "	अग्निः "
	४९ तत्त्वा यामि ब्राह्मणा०	" "	शुनःश्लेषः वरुणः त्रिष्टुप्
	५० स्वर्णं धर्मः स्वाहा०	" "	अग्निः
५१	अग्निं वुनज्मि मनसा०	" "	" "
५२	इमी ते पक्षावजरी०	" "	" "
५३	इन्दुर्दक्षः श्येनऽस्तथा०	" "	" पंक्तिः
५४	दिवो मूर्धासि वृथिष्या०	" "	" परोष्णिक्
५५	विश्वस्य मूर्धसधि तिस्रसि०	" "	" महापदपंक्तिः
५६	इष्टो यज्ञो भृगुभि०	" "	गालवः यनमानः उष्णिक्
५७	इष्टोऽग्निराहुतः०	" "	" अग्निः गायत्री
५८	यदाकृतास्सममुचोर्दुष्टे वा	" "	" विश्वकर्मा अग्निः जगती
५९	वृत्तं सधस्यं परि वे०	" "	" त्रिष्टुप्
६०	एतं जानाथ परमे व्योमन्०	" "	" देवाः वा "
[अ.१५।५४]	६१ उदुज्ज्वल्यस्वाग्ने प्रति०	" "	" "
[अ.१५।५५]	६२ येन वहसि सहस्रं०	" "	" अनुष्टुप्
	६३ प्रस्तारेण परिधिवा०	" "	" "
	६४ बह्वं यत्परादायं०	" "	" "

नुष्टुवाग्नेयी ॥ ३१ ॥ [य० अ० १८ मं० ५८-६७]

वार्वहत्याय सप्तर्चमिन्द्रोऽपश्यदाद्ये द्वे वार्वर्घ्न्या गायत्रीत्रिष्टुभौ विश्वामित्रस्य च, विनोऽनुष्टुम्भो न त्रिष्टुप्, प्रथमांश्च शसो भारद्वाजो, द्वितीयां जघं ऐन्द्रो, द्वे वैश्वानर्यौ गायत्रीत्रिष्टुभौ, षष्ठो दिवि कुत्सस्य चाश्वाम द्वे त्रिष्टुभावाग्नेय्यौ कामवत्यावश्वाम भरद्वाजस्य च, यघं ते कात्यस्योत्कीलस्य च, धामच्छदनुष्टुर्वैश्वदेवी ॥ ३२ ॥ [य० अ० १८ मं० ६८-७७]

इति० संहितायामष्टादशोऽध्यायः ।

अथ सौत्रामणी-प्रजापतेरार्षमश्विनोः सरस्वत्याश्च, स्वार्द्धौ त्वाणुष्टुपुरासोमदेवत्या, सोमोऽसि चत्वारि संराणि, परीतो भारद्वाजः सौमीं बृहतीं, वायोस्तुचो गायत्रः सोम्य

६५	यत्र धाराऽअनपेता०	प्रजापतिः साध्याः विश्वकर्मा०	अग्निः	अनुष्टुप्
६६	अग्निरसि जन्मना जात०	" " देयश्रवा देववातश्च	"	त्रिष्टुप्
		भारती		
६७	ऋचो मामासि०	" "	(आत्मा)	
	येऽअस्यः पाञ्चजन्या०	" "	अग्निः	अनुष्टुप्
६८	वार्वहत्याय दावसे०	" "	इन्द्रः, विश्वामित्रः वृष्टहा (इन्द्रः)	गायत्री
६९	सहदायुं वुट्ठत क्षियन्तं०	" "	" "	त्रिष्टुप्
[अ. ८।४४] ७०	यि न इन्द्र मृषो जहि०	" "	भारद्वाजः सोमः	अनुष्टुप्
७१	मृषो न भीमः कुचरो०	" "	जघं ऐन्द्रः	त्रिष्टुप्
७२	वैश्वानरो न ऊनय०	" "	वैश्वानरः	गायत्री
७३	षष्ठो दिवि षष्ठोऽअग्निः०	" "	कुत्सः	त्रिष्टुप्
७४	अश्वाम तं वासममर्षे०	" "	भारद्वाजः	"
७५	यघं तेऽअश्व ररिमा०	" "	वायु उरार्द्धः	"
७६	धामच्छदमिन्द्रोऽ०	" "	विश्वेदेवाः	अनुष्टुप्
[अ. १३।५२] ७७	त्वं यविष्ठ दासुषो०	" "	उत्तनाः वायव्यः अतिः	गायत्री

अथ० संहितायामेकोनविंशोऽध्यायः ।

[अथ सौत्रामणी अ. १९- अ. २१]

१	स्वार्द्धौ त्वा स्वादुना०	प्रजापतिः, अश्विनी, गरुडानी,	सुरासोमः	अनुष्टुप्
	सोमोऽम्यधियायौ पच्यस्व०	" " "	मृष्येः	
२	परीतो विप्रना मुनष्टु०	" " भारद्वाजः	सोमः	बृहती
३	वायोः पुनः पवित्रेण प्रस०	" " आभूतिः	"	गायत्री
	वायोः पुनः पवित्रेण प्राष्ट०	" " "	"	"
४	पुनानि ते परिणमष्टु०	" " "	"	"

अनुष्टुभां पित्र्याद्या द्वितीया यजमानाशीर्द्वे सृती त्रिष्टुन्देवयानपितृयाणौ पन्थानौ
ब्रवीतीदं हविस्त्र्ययसानाष्टिर्यजमानाशीः ॥३४॥ [यं० अ० १९ मं० ३२-४८]

उदीरतां त्रयोदशर्चं पित्र्यं त्रैष्टुभं यज्ञः, एकादशी तु जगत्याच्या जानुर्दशर्चोऽ-
नुवाको, नव पित्र्या, दशम्यैन्द्री भायत्री, सृतीयाचतुर्थीनवम्पोऽनुष्टुमस्त्रिष्टुभ इतराः,
सोमो राजाष्टर्चमश्विसरस्वतीन्द्रा अपश्यबाधास्तिस्रो महावृहत्य उपान्त्या च, चतुर्थ्य-
न्ते अतिजगत्या, श्रेपे अतिशक्यौ श्रवसाने, सीसेन तन्त्रमश्विसरस्वतीन्द्रदेवत्याः पौडश

४३	उमास्यां देव सवितः० प्रजापतिः अश्विनौ सरस्वती	सविता	भायत्री
४४	वशदेवी जुगती देव्याणां०	विश्वेदेवाः	त्रिष्टुप्
४५	ये समानाः समनसः०	वितरः	अनुष्टुप्
४६	ये समानाः समनसो०	यजमानासीः (श्री)	"
४७	द्वे सृतीऽअष्टम्यव०	देवयानपितृयाणौ	त्रिष्टुप्
४८	इदं हविः प्रजगमं०	यजमानाशीः	श्रवसाना अष्टिः
४९-५८	उदीरता०॥४९- भायन्तु वाः॥५८॥	संखः	वितरः
५९	अश्विन्वाचाः पितर एह०	"	"
६०	येऽअश्विन्वाचा येऽअश्विनि०	"	"
६१	अश्विन्वाचानुमतो इवामहे०	"	"
६२	आप्ता जातु दक्षिणतो	"	"
६३	आसीनासो अरणीनामु०	"	"
६४	समग्रे वध्यबाह्वः०	"	"
६५	योऽअग्निः कथ्यबाह्वः०	"	"
६६	स्वमस्रऽईदितः कथ्यबाह्वः०	"	"
६७	ये चेह पितरो ये च वेह०	"	"
६८	इदं पितृभ्यो नमोऽअस्त्वद्य०	"	"
६९	अथा यथा न वितरः०	"	"
७०	उशान्तस्त्वा निघोमश्रान्त०	"	"
७१	अथां फेनेन वसुचेः०	"	"
७२	सोमो राजासुतः सुत०	"	"
७३	अद्रयः शीरं व्यपिवत्०	"	"
७४	सोमममृभ्यो व्यपिवत्०	"	"
७५	अश्वारपिब्युतो रसे०	"	"
७६	रेतो मुखं वि जहाति०	"	"
७७	एष्टा रूपे न्याकरात्०	"	"
७८	वेदेन रूपे व्यापिवत्०	"	"

द्विपदा विराडापी, दुपदादिवानुष्टुप्पुष्ट्यथं सौर्यनुष्टुप्प्रस्कण्वस्यापो अद्याग्रेयी पंक्ति-
रेयोऽसि समिदेवत्ये यजुषी, समाववर्त्यनिरुक्ता गायत्री, वैश्वानर ज्योतिर्यजुरभ्यादधा-
म्याग्रेयं तृचमानुष्टुभमाश्वतराश्विरथंशुना सौर्यनुष्टुप्, सिञ्चन्ति परि सौर्येन्द्री चानुष्टु-
भानावन्तमैन्द्री गायत्री विश्वामित्रस्य च, बृहदिन्द्राय बृहती नृमेघपुरुषमेघयोरध्वर्यो
गायत्री ॥ ३७ ॥ [य० अ० २० मं० १४-३१]

यो भूतानामात्मप्रवादा पंक्तिर्नारायणीया कौण्डिन्यस्य, प्राणपा मे द्वे अनुष्टुपरिष्ठा-
द्वृहत्यां लिङ्गोक्तदेवते, समिद्ध इन्द्र एकादशाग्रीतिष्ठुभ आङ्गिरस इध्मस्तनूनपात्रराशं-
स, इडो, बर्हिर्द्वार, उपासानक्ता, देव्या होतारा, तिस्रो देवीस्त्वष्टा, वनस्पतिः, स्वाहाकृत्य

२०	दुपदादिव सुसुधानः०	प्रजापतिः	अश्विनौ	सरस्वती	आपः	अनुष्टुप्
२१	उद्वयं तमसस्परि०	"	"	"	प्रस्कण्वः	सूर्यः
२२	अपोऽभ्यामवचारिवं०	"	"	"	"	"
२३	देवोऽश्वेधिपीमाहि०	"	"	"	"	पंक्तिः
२४	समाववर्ति यृथिनी०	"	"	"	"	"
२५	वैश्वानर ज्योतिर्भूयासं०	"	"	"	"	गायत्री
२६	अभ्यादधामि समिध०	"	"	"	"	"
२७	यद्र ग्रह्य च क्षत्रं च०	"	"	"	"	"
२८	यजेन्द्राव वायुश्च०	"	"	"	"	"
२९	अथंशुना ते अथंशुः०	"	"	"	"	"
३०	सिञ्चन्ति परि पिश्व०	"	"	"	"	"
३१	पानावन्तं करमिध०	"	"	"	"	"
३२	बृहदिन्द्राय गायत०	"	"	"	"	"
३३	अध्वर्योऽअद्रिभिः सुतपू०	"	"	"	"	"
३४	यो भूतानामधिपति०	"	"	"	"	"
३५	उपयामगृहीतोऽस्वधिभ्या०	"	"	"	"	"
३६	एष ते योनिरधिभ्यां त्वा०	"	"	"	"	"
३७	प्राणपा मे अपानपा०	"	"	"	"	"
३८	अश्विनकृतस्य ते०	"	"	"	"	"
३९	समिद्ध इन्द्र उपासा०	"	"	"	"	"
४०	नराणां धूमः प्रति पुरो०	"	"	"	"	"
४१	इदितो देवर्हिरीषो०	"	"	"	"	"
४२	तुपाणो बर्हिर्द्वारो०	"	"	"	"	"
४३	इन्द्रं दुरः कपय्य०	"	"	"	"	"
४४	उपागानपा बृहती०	"	"	"	"	"

(प्रजापतिः) (बृहती)
लिङ्गोपा (ग्रहः) अनुष्टुप्
उपरिष्ठाद्वृहती
इध्मः त्रिष्टुप्
तनूनपात्र, नारायण-
इडः
बर्हिः
इन्द्रः
उपागानपा

इत्येता आग्नीदेवता, आ यातु सप्त त्रिष्टुभ ऐन्ध्य, आ मन्द्रैवृहत्यायातु वामदेवस्त्रातारं
गर्ग, आ मन्द्रैर्विश्वामित्र, एवेद्वसिष्ठः ॥ ३८ ॥ [य० अ० २० मं० ३२-५४]

अथ हौत्रं-त्रिष्टुभोः, समिद्धो अग्निराग्नीर्द्वादश विदर्भिरग्निसरस्वतीन्द्रदेवत्या अनुष्टु-
भोऽग्निना हविस्तिष्ठोऽनुष्टुभ एकाग्रिसरस्वतीन्द्रदेवत्या, य इन्द्र इन्द्रसवितृवरुणदेव-
त्यास्तिष्ठोऽनुष्टुभोऽग्निना गोभित्तिष्ठोऽनुष्टुभो, युवं पुत्रमिवानुष्टुप्त्रिष्टुभौ, यस्मिन्नश्वास
आग्नेय्यौ जगतीत्रिष्टुभानग्निना वेजसैकादशर्च्ये शस्त्रं गोमद्रूत्समदस्तृचमाश्विनं गायत्रं,

४२	दृष्या मिमावा मनुष० प्रजापति	अग्निना सरस्वती अग्निरस	देव्यौ हौताती	त्रिष्टुप्
४३	तित्तो वैचोर्हविषा यधमा०	" "	" "	तित्तो देव्य
४४	त्वष्टा दधन्तुष्ममिन्द्राय०	" "	" "	त्वष्टा
४५	वनस्पतिरवसृष्टो न पार्श्वे०	" "	" "	वनस्पति
४६	स्तोवानामिष्टु प्रति दूर०	" "	" "	स्वाहाकृतय
४७	आ यमिवन्द्रोऽश्वस०	" "	" "	वामदेव
४८	आ नऽइन्द्रो दूरादा न०	" "	" "	इन्द्रः
४९	आ नऽइन्द्रो हरिभि०	" "	" "	" "
५०	त्रातारमिन्द्रमित्रातार०	" "	" "	" "
५१	इन्द्रं सुतामा स्वर्वाँरेऽभ०	" "	" "	" "
५२	तस्य घवधु सुमतौ०	" "	" "	" "
५३	आ मन्द्रैरिन्द्र हरिभि०	" "	" "	" "
५४	एवेदिन्द्रं वृषण वज्रबाहु०	" "	" "	विश्वामित्र.
		" "	" "	वसिष्ठः
		" "	" "	पृथ्वी

[अथ हौत्रं अ० २० । ५५-६०]

५५-६० समिद्धो ॥ ५५ ॥- समिद्धः ॥ ५६ ॥

७०	यऽइन्द्रोऽइन्द्राय द्यु०	" "	" "	विदर्भि	अग्निसरस्वतीन्द्रा	अनुष्टुप्
७१	मविना वरणा दध०	" "	" "	" "	इन्द्र-सवितृ-वरणाः	" "
७२	वरुण सत्रमिन्द्राय०	" "	" "	" "	" "	" "
७३	अग्निना गोभित्तिष्ठव०	" "	" "	" "	" "	" "
७४	ता नासत्या सुपेशमा०	" "	" "	" "	अग्निसरस्वतीन्द्रा	" "
७५	ता मिषता सुकर्मणा०	" "	" "	" "	" "	" "
७६	युवधु सुराममग्निना०	" "	" "	" "	" "	" "
७७	पुत्रमिव पित्रावग्निनो०	" "	" "	" "	" "	" "
७८	यस्मिन्नश्वासऽरूपमास०	" "	" "	" "	" "	त्रिष्टुप्
७९	अश्वस्ये हविरास्य०	" "	" "	" "	अग्निः	जगती
८०	अग्निना तेनमा चनु०	" "	" "	" "	" "	त्रिष्टुप्
८१	गोमद्रू पुत्राभ्या०	" "	" "	" "	अग्निसरस्वतीन्द्रा	अनुष्टुप्
८२	न यत्परो जानन्न०	" "	" "	" "	अग्निना	गायत्री

पायका नो मधुच्छन्दाः सारस्वताभिन्द्रायाश्चैन्द्रं मधुच्छन्दा एवानुक्तमानुषमभि-
सरस्वतीन्द्रदेवत्यम् ॥-३९ ॥ [य० अ० २० मं० ५५-९०]

इति० संहितायां विंशोऽध्यायः ।

इमं मे गायत्रीत्रिष्टुभौ वारुण्यौ शुनःशेषस्त्वं नक्षिष्टुमावाग्रिवारुण्यौ वामदेवो, महिम्
पु त्रिष्टुवादित्या, सुत्रामाणं गयःज्ञातः, सुनावं नोः स्वर्ग्या गायत्र्या नो मैत्रावरुणौ
गायत्रीं विश्वामित्रः, प्र वाहवा वसिष्ठस्त्रिष्टुभं, समिद्धो अभिरेकादशप्रमानुष्टुभं

८३	ता नऽभा चोडमधिनो०	प्रजापतिः	अश्विनौ	सरस्वती	गुन्समदः	अश्विनौ	गायत्री
८४	पायका नः सरस्वती०	"	"	"	मधुच्छन्दाः	सरस्वती	"
८५	चोदविप्री सुनुतावा०	"	"	"	"	"	"
८६	महोऽन्नपः सरस्वती०	"	"	"	"	"	"
८७	इन्द्रा याहि चित्रमानो०	"	"	"	"	इन्द्रः	"
८८	इन्द्रा याहि धियोपितो०	"	"	"	"	"	"
८९	इन्द्रा याहि तनुजान०	"	"	"	"	"	"
९०	अश्विना पियतां मधु०	"	"	"	"	अश्विसरस्वताग्नाः	अनुष्टुप्

अथ० संहितायां पुरुर्विंशोऽध्यायः ।

१	इमं मे वरुण श्रुषी०	प्रजापतिः	अश्विनौ, सरस्वती, शुनःशेषः	वरुणः	गायत्री
[अ. ३९/४२] २	तत्त्वा यामि श्रुणा०	"	"	"	त्रिष्टुप्
३	त्वं नोऽभग्ने वरुणस्य०	"	"	वामदेवः	अग्निः वरुणः
४	स त्वं नो अग्नेऽवमो०	"	"	"	"
५	महीम् पु मातरधू सुयता०	"	"	"	अदितिः
६	सुत्रामाणं पृथिवीं वामने०	"	"	गयःज्ञातः	"
७	सुनावमा रुहेयमस्रवन्ती०	"	"	"	स्वर्ग्या नोः गायत्री
८	आ नो मित्रावरुणा०	"	"	विश्वामित्रः	मित्रावरुणा
९	प्र वाहवा मिमृत् जीवसे०	"	"	वसिष्ठः	त्रिष्टुप्
[अ. ३९/१६] १०	श्रं नो भवन्तु वाजिनो०	"	"	"	अथः
[अ. ३९/१८] ११	वाजेवाजेऽवत वाजिनो०	"	"	"	विराट्
१२	समिद्धोऽन्तिः समिधा०	"	"	स्वस्त्याग्नेयः	इन्धमः अनुष्टुप्
१३	तनुनपाच्छुचिमत०	"	"	"	इन्द्रः वयोधाः
१४	इडाभिरिरीर्य०	"	"	"	तनुनपात् नरादोसो वा
१५	सुवर्हिरभिः पूषणात्०	"	"	"	इहः
१६	दुरो देवीर्दिको मही०	"	"	"	वाहिः
१७	उपे यद्वा सुपेयमा०	"	"	"	इारः
१८		"	"	"	उषासानपा

पावका नो मधुच्छन्दाः सारस्वतीमन्द्रायाश्चन्द्रं मधुच्छन्दा एवानुक्तमानुष्टुभमधि-
सरस्वतीन्द्रदेवत्यम् ॥-३९ ॥ [य० अ० २० मं० ५५-९०]

इति संहितायां विनोऽध्यायः ।

इमं मे गायत्री त्रिष्टुभौ वारुण्यां शुनः शेषस्त्वं नक्षिष्टुभावाग्निवारुण्यां वामदेवो, महीम्
पु त्रिष्टुवादित्या, सुत्रामाणं गयःप्रातः, सुनावं नौः स्वर्गा गायत्र्या नो मैत्रावरुणीं
गायत्रीं विश्वामित्रः, प्र वाहवा वसिष्ठस्त्रिष्टुभं, समिद्धो अग्निरैकादशप्रमानुष्टुभं

८३	ता नऽआ योद्धमधिता०	प्रजापतिः	अश्विनौ	सरस्वती	शुनः	वर्णः	गायत्री
८४	पावका नः सरस्वती०	"	"	"	मधुच्छन्दाः	सारस्वती	"
८५	योद्धयित्री सूनुताता०	"	"	"	"	"	"
८६	महोऽजर्णः सरस्वती०	"	"	"	"	"	"
८७	इन्द्रा याहि चित्रभानो०	"	"	"	"	इन्द्रः	"
८८	इन्द्रा याहि पिबेपितो०	"	"	"	"	"	"
८९	इन्द्रा याहि सुनुजान०	"	"	"	"	"	"
९०	अश्विना पिबतां मधु०	"	"	"	अश्विसरस्वतीन्द्राः	अनुष्टुप	"

अथ संहितायां ऋक्संहिताऽध्यायः ।

[अ. १९।१२]	१	इमं मे वरुण क्षुधी०	प्रजापतिः	अश्विनौ	सरस्वती	शुनः	वर्णः	गायत्री
	२	तत्त्वा यामि ब्रह्मणा०	"	"	"	"	"	त्रिष्टुप
	३	त्वं नोऽभग्ने वरुणस्य०	"	"	"	वासदेवः	अग्निः	वरुणः
	४	स त्वं नो अग्नेऽवमो०	"	"	"	"	"	"
	५	महीम् पु मातरं सुवला०	"	"	"	"	अश्विनिः	"
	६	सुत्रामाणं वृथिवीं वामने०	"	"	"	गयःप्रातः	"	"
	७	सुत्रावमा रुहेयमस्ववन्ती०	"	"	"	"	स्वर्गा नौः	गायत्री
	८	आ नो मित्रावरुणा०	"	"	"	विश्वामित्रः	मित्रावरुणौ	"
	९	म वाहवा सिन्धुनं जीवसे०	"	"	"	वसिष्ठः	"	त्रिष्टुप
[अ. १९।१६]	१०	दां नो भवन्तु याजिनो०	"	"	"	"	अश्वः	विराड्
[अ. १९।१८]	११	वाजेवाजेऽपत याजिनो०	"	"	"	"	"	त्रिष्टुप
	१२	समिद्धोऽअग्निः समिधा०	"	"	"	स्वस्त्वान्नेयः	इध्मः	अनुष्टुप
	१३	तन्नुपाच्छुचिमत०	"	"	"	"	इन्द्रः	ययोधः
	१४	इहामिरमिरीतवः०	"	"	"	"	तन्नुपाच्छु	"
	१५	सुबर्हिरग्निः पूषन्वा०	"	"	"	"	नराशंसो वा	"
	१६	दुरो देवीर्दितो मही०	"	"	"	"	इवः	"
	१७	उषे यद्धि सुपोसामा०	"	"	"	"	वर्हिः	"
			"	"	"	"	द्वारः	"
			"	"	"	"	उपासानका	"

लिङ्गोक्तोऽयं लिङ्गोक्तान्येष, हिङ्गारायेत्यथर्षकात्रपञ्चाशचेष्टितानि, हिरण्यपाणि
पञ्चर्षेऽं सावित्रं गायत्रमाद्यां मेधातिथिरग्निः, स्तोमेनाग्नेयं तृचं गायत्रं, सुतंभरो
विश्वामित्रो विरूपो यथासंख्यमजीजनो हि पावमानो कृतिं पिपीलिकमध्यामनुष्टुमं
अरुणत्रसदस्यु, विभूरश्वदैवतं, देवा दैवमिह रन्तिराग्नेयानि चत्वारि, कायोद्गमणानि
लिङ्गोक्तान्यात्र ह्यं लिङ्गोक्तान्येषाध्यायात् ॥ १ ॥ [य० अ० २२ मं० १-३४]

इति० संहितायां द्वाविंशोऽध्यायः ।

प्रजापतये प्राजापत्यं, यस्ते दैवं, यः प्राणतस्त्रिष्टुप्कायी हिरण्यगर्भस्य, युजन्ति
मधुच्छन्दा आदित्यदेवत्यां गायत्री, युजन्त्यस्याश्वस्तुतिर्यद्वातो बृहती, वसयस्त्वा

परो मर्तः परः स्वा०	प्रजापतिः	लिङ्गोक्ता	गायत्री
६ अग्नये स्वाहा सोमाय०	"	" (अग्न्यादयः)	"
७-८ हिङ्गाराय स्वाहा०॥७॥- यते स्वाहा०॥८॥	"	अश्वः	"
[अ. ३ मं. ३५] ९ तत्सावित्र्यरेण्यं०	" विश्वामित्रः	सयिता	"
१० हिरण्यपाणिभूतये०	" मेधातिथिः	"	"
११-१४ देवस्य चेततो०॥११॥- देवस्य स०॥१४॥	"	"	"
१५ अग्निं स्तोमेन बोधय०	" सुतंभरः	अग्निः	"
१६ स इव्यवाहमत्यं०	" विश्वामित्रः	"	"
१७ अग्निं दूतं पुरो दधे०	" विरूपः	"	"
१८ अजीजनो हि पवमान०	" अरुणत्रसदस्यु	पवमानः	पिपीलिकमध्या कृतिः अनुष्टुप्
१९ विभूमांश्र प्रभूः पित्रा०	"	अश्वः	"
देवाऽआवापालाऽएवं०	"	देवाः	"
इह रन्तिरिह रमता०	"	अग्निः	"
२० कस्य स्वाहा कसौ स्वाहा०	"	लिङ्गोक्ता	"
[अ. ४ मं. ८] २१ विश्वो देवस्य नेतु०	" स्वस्त्याग्नेयः	सयिता	अनुष्टुप्
२२-३४ आ प्रहृद्०॥२२॥- एकसौ स्वाहा०॥३४॥	अथ० संहितायां त्रयोविंशोऽध्यायः ।	लिङ्गोक्ता	"
[अ. १३।४] १ हिरण्यगर्भः समवर्तताग्ने०	प्रजापतिः, हिरण्यगर्भः	कः	त्रिष्टुप्
२ उपयामगृहीतोऽसि प्राजापतये०	"	प्रजापतिः	"
यन्नेऽहमसंवत्सरे महिमा०	"	देवाः	"
३ यः प्राणतो निमिषतो महिलैक०	" हिरण्यगर्भः	कः	त्रिष्टुप्
[अ. २३।२] ४ उपयामगृहीऽसि प्राजापतये०	"	प्रजापतिः	"
यसौ रात्रौ संवत्सरे महिमा०	"	देवाः	"
५ युजन्ति मधमरयं०	" मधुच्छन्दाः	आदित्याः	गायत्री

मनुष्टुमभार्था गायत्रीं पट्टचमाश्विणिगाद्याश्रतसोऽनुष्टुभोऽन्त्या त्रिष्टुप्, कस्त्वा
पट्टचमाश्वमाद्या गायत्री पञ्चानुष्टुभः, कः सिदष्टादशं ब्रह्मोद्यं होत्रादीनां प्रश्नप्रति-
प्रश्नभूतमाद्याश्रतसोऽनुष्टुभः का सिदाद्याश्रतस्रथान्त्या दश त्रिष्टुभः, सुभरुनुष्टुव्
लिङ्गोक्तदेवता, होता यक्षत्प्राजापत्यः प्रैयः, प्रजापते हिरण्यगर्भः प्राजापत्यां
त्रिष्टुभम् ॥ ३ ॥ [य० अ० २३ मं० २१-६५]

इति० संहिताया ऋग्विशोऽध्यायः ।

अथस्तूपर इत्यादयः पञ्चवोऽध्यायेनोक्ता देवता वा पर्यङ्ग्यास्तथा रोहितादयो
गुणयुक्ता आरण्याश्च कपिञ्जलादय आरण्याच्छादं दक्षिरित्यादि त्वगित्येतदन्तं
द्रव्यदैवतमुक्तम् ॥ ४ ॥ [य० अ० २४ मं० १-४०]

इति० संहिताया चतुर्विंशोऽध्यायः ॥

अथस्तूपरो ब्राह्मणोऽध्यायः, शादं दक्षिस्त्वचान्तश्च । जुम्यकाय वारुणी द्विपदा
मुण्डिम औदन्य एषा चाधनाशिन्यन्तर्जले, यस्येमे कात्र्यौ त्रिष्टुभौ हिरण्यगर्भः प्राजापत्य,

३२	दधिक्रान्णोऽनकरिय०	प्रजापति	दधिक्रान्ता वामदेव्य	अथ	अनुष्टुप्
३३	गायत्री त्रिष्टुभस्यनुष्टुप्०	"	"	"	उष्णिक्
३४-३७	द्विपदा या०॥३७॥- वज्रता हरिणी॥३७॥	"	"	"	अनुष्टुप्
३८	कुषिद्वज्र यवमन्तो यव०	"	"	"	त्रिष्टुप्
३९	कस्त्या यज्यति कस्त्या०	"	"	"	गायत्री
४०-४४	प्रतयसा०॥४०॥- वा ते परेभ्यो॥४४॥	"	"	"	अनुष्टुप्
[अ २३।९] ४५	कः त्विदेकाकी वरति०	"	"	अथ	अनुष्टुप्
[अ २३।१०] ४६	सूर्योऽपक्रवी वरति०	"	"	प्रतिप्रथ	"
४७-४८	विष्टुस्त्रि०॥४७॥- प्रल्ल द्युयं॥४८॥	"	"	"	"
४९-५२	पृष्ठासि०॥४९॥- पञ्चस्वन्त०॥५२॥	"	"	"	त्रिष्टुप्
५३-५६	वा त्रि०॥५३॥- अजारे०॥५६॥	"	"	"	अनुष्टुप्
५७-६२	कस्त्य०॥५७॥- हृष वेदि०॥६२॥	"	"	"	त्रिष्टुप्
६३	सुभृ स्वयम् प्रथमो०	"	"	लिङ्गोक्ता	अनुष्टुप्
६४	होता यक्षत्प्राजापति०	"	"	प्रजापति	"
[अ १०।२०] ६५	प्रजापते न त्वदन्त०	"	"	हिरण्यगर्भं	त्रिष्टुप्
	अथ० संहिताया चतुर्विंशोऽध्यायः ।				
१ ५०	अथस्तूपरो०॥५०॥- रज्जो वैद्यदेव०॥५०॥	प्रजापति		(प्रजापत्यादयः)	
	अथ० संहिताया पञ्चविंशोऽध्यायः ।				
१-९	शादं दक्षि०॥१॥-विद्यति चाम्पा धृत०	प्रजापति,		(श्यादादयः)	
	जुम्यकाय स्वाहा ।	मुण्डिम औदन्य		वरणः	

आ नो दशर्चं जागतं वैश्वदेवं गोतमः, स्वस्ति नो विराट्स्थाना, मद्रं कर्षेमिस्तृचं
त्रैष्टुभं, मा नोऽश्वस्तोमीयं दीर्घतमाह्वैष्टुभं द्वाविंशत्यृचमश्वस्तुतिस्तृतीयाषष्ट्यो
जगत्याविमा नु द्वैपदे वैश्वदेवं तृचं भौवन आप्त्यो वा साधनो भौवनो वा ॥ ५ ॥
[य० अ० मं० २५ । १-४७]

इति संहितायां पञ्चविंशोऽध्यायः ।

अग्निश्च सप्त लिङ्गोक्तानि, त्रियो देवानां लौगाक्षिरनुष्टुभमनवसानां, बृहस्पते गृत्स-
मदो प्राक्षीं त्रिष्टुभमिन्द्र गोमन्त्रेन्यौ मायय्यौ रम्याक्षिर्कृतावानं प्रादुराक्षिर्वैश्वानरीयां,

[अ. १३।१] १०	हिरण्यगर्भः समवर्ततामे०	प्राजापतिः हिरण्यगर्भः	कः	त्रिष्टुप्
[अ. २३।१]				
[अ. २३।२] ११	यः प्राणतो निमिषतो०	" "	" "	" "
१२	यत्वेमे हिमवन्तो ग्रहित्वा०	" प्राजापत्यः हिरण्यगर्भः	" "	" "
१३	यऽआरमदा यलदा यस्म विष्णु०	" "	" "	" "
१४-१८	आ नो भद्राः० ॥१४॥- तमीशानं० ॥१८॥	" गोतमः	विश्वेदेवाः	जगती
१९	स्वति न इन्द्रो वृद्धश्रवाः०	" "	" "	विराट्स्थाना
२०	वृषदश्वा सरताः वृषिमातरा०	" "	" "	जगती
२१-२३	भद्रं कर्षेमिः० ॥२१॥- अदितिर्वी० ॥२३॥	" "	" "	त्रिष्टुप्
२४	मा नो मिथो चरणा०	" दीर्घतमाः	अश्वः	" "
२५	यश्चिर्णिजा रेवणसा०	" "	" "	" "
२६	पृथ छागः परोऽश्वेन वाजिना०	" "	" "	जगती
२७	यद्विष्वसुतुशो देवयानं०	" "	" "	त्रिष्टुप्
२८	होताध्वनुरावयाऽअग्निमिन्यो०	" "	" "	" "
२९	यूपमहाऽउत ये यूपवाहा०	" "	" "	जगती
३०-४५	वष प्राणारसुम० ॥३०॥- सुमन्त्रे नो० ॥४५॥	" "	" "	त्रिष्टुप्
४६	इमा नु कं भुवना स्वीयधामे०	" भौवन आप्त्य, वा भौवनः साधनो वा	विश्वेदेवाः	द्विपदा
[अ. १३. २५] ४०	अगो त्वं नोऽश्वन्तम०	" देवा. वन्धुः	अग्निः	द्विपदा विराट्
	वसुरमिर्वसुमवाः०	" सुवन्धुः	" "	" "
[अ. १३।२६]	तं वा नोचिद्व दीदिव.	" धृतवन्धुः	" "	" "
[इत्यधमेध. समाप्त.]				" "

अथ संहितायां पञ्चविंशोऽध्यायः ।

१	अग्निश्च शृग्वी च सप्तमे०	विश्वस्तान्	लिङ्गोक्ता
२	यद्येमां वाचं कस्त्याणी०	"	"
	त्रियो देवानां दीक्षिष्ये दातुं लौगाक्षि-	"	"
३	बृहस्पतेऽभति यदपोऽभर्तुं गृत्समदः	" अनवसाना अनुष्टुप्	प्राक्षीं त्रिष्टुप्

वायो व्यश्न आङ्गिरसोऽभि त्वा वसिष्ठ ऐन्द्रं प्रगाथं, प्रथमा बृहती, द्वितीया सतो-
बृहती, त्वामिदेवश्च शंयुर्वर्हस्पत्यः, कया न ऐन्द्रं तृचं गायत्रं वामदेवोऽन्त्या तु पादनि-
चूयज्ञा यज्ञा व ऊर्जो नपातश्च शंयुः, पाहि नो गर्भः प्रगाथ, एतं तृचं प्रगाथमासेयं,
द्वे बृहत्यो तृतीया सतोबृहती, संवत्सरोऽस्याग्नेयम् ॥ ९॥ [य० अ० २७ मं. १३-४५]

इति० संहितायां सप्तविंशोऽध्यायः ।

इन्द्रमिडः सौत्रामणिकोऽध्यायः, एकादश प्रयाजप्रैषा ऐन्द्रा आप्रदेवत्या आघेऽनुवाके,
देवं वर्हिर्नुयाजप्रैषा ऐन्द्रा एकादशैवाग्निमधैन्द्रः सूक्तवाकप्रैपस्त्वामथ प्रतीक उभयत्रापि,

३३ एकया च दमसिष्ठ०	प्रजापतिः	वायुः	त्रिष्टुप्
३४ तव वायवतस्वते०	॥ स्वयः आङ्गिरसः	॥	गायत्री
३५ अभि त्वा क्षुर नोनुमो०	॥ वसिष्ठ	इन्द्रः	बृहती
३६ न त्वावो २७ अन्यो०	॥ ॥	॥	सतोबृहती
३७ त्वामिदि हवामहे०	॥ शंयुःवर्हस्पत्यः	॥	बृहती
३८ स त्वं वक्षिष वज्रहस्त	॥ ॥	॥	सतोबृहती
३९-४० कदा न०॥३९॥- कस्तवा० ॥४०॥	॥ वामदेवः	॥	गायत्री
४१ अभी धु गः सलीना०	॥ ॥	॥	पादनिचू ॥
४२ यज्ञा यज्ञा व आघेय०	॥ शंयुः	अग्निः	बृहती
४३ पाहि नो अन्न पृकया०	॥ ॥	॥	॥
४४ ऊर्जो नपातश्च हिमाव०	॥ वायुः	॥	सतोबृहती
४५ सवत्सरोऽसि परिवसरोऽसी०	॥ ॥	॥	॥

अथ० संहितायां अष्टाविंशोऽध्यायः । [सौत्रामणिकोऽध्यायः ।]

१ होता यज्ञस्तमिधेन्द्र०	प्रजापति	वक्षिषी सरस्वती	इप्स
२ होता यज्ञस्तनूनपातमूतिभि०	॥ ॥	॥	तनूनपात्
३ होता यज्ञदिशभिग्नि०	॥ ॥	॥	इडः
४ होता यज्ञद्विधिपीन्द्रं तिपद्र०	॥ ॥	॥	वर्हिः
५ होता यज्ञदोर्जा न धीवैष्ट	॥ ॥	॥	द्वारः
६ होता यज्ञदुपे इन्द्रस्य येनू०	॥ ॥	॥	उपामानका
७ होता यज्ञद्विध्या होतासा०	॥ ॥	॥	देव्या होतासा
८ होता यज्ञधियो देवीर्न०	॥ ॥	॥	तिष्ठो देव्यः
९ होता यज्ञरजष्टारभिन्द्रं देव०	॥ ॥	॥	रजष्टा
१० होता यज्ञदन्तरिष्टिष्ट०	॥ ॥	॥	घनस्पर्तिः
११ होता यज्ञदिन्द्रष्टु त्याहा०	॥ ॥	॥	त्याहाकृतयः
१२ देवं वर्हिर्दिन्द्रष्टु सुदेव०	॥ ॥	॥	वर्हिः
१३ देवीर्द्वार इन्द्रष्टु सहाते०	॥ ॥	॥	द्वारः
१४ देवीऽउपामानचन्द्रं यज्ञ०	॥ ॥	॥	उपामानका

समिधानं महद्वायोधस आप्रिय एकादश प्रयाजप्रैपास्तथैव देवं बर्हिर्नुयाजप्रैपा, अग्नि
मद्य वायोधसः सूक्तवाकप्रैपः ॥ १० ॥ [य० अ० २८ मं० १-४६]

इति० संहितायां अष्टाविंशोऽध्यायः ।

१५ देवी जोष्टी वसुपिती०	प्रजापतिः	अग्निः	सरस्वती	(वावापृथिवी अहोरात्रे वा)
१६ देवी ऊर्वाहुती दुषे०	"	"	"	
१७ देवा देव्या होतारा०	"	"	"	(एक पार्थिवोऽग्निः अन्यो मध्यमः)
१८ देवीस्तिलस्तिलो देवीः०	"	"	"	तिलो देव्यः
१९ देव इन्द्रो नराणां०	"	"	"	(यज्ञः)
२० देवो देवैर्वनस्पति०	"	"	"	(वृषः)
२१ देवं बर्हिर्वोरितीनां०	"	"	"	बर्हिः
२२ देवो अग्निः स्विष्टकृन्०	"	"	"	स्विष्टकृन् अग्निः
[अ. २१/५९] २३ अग्निमघ होतारमवृणीतायं०	"	"	"	विज्ञोका
२४ होता यज्ञस्तमिधानं०	"	"	"	समिन्
२५ होता यज्ञस्तनूपातमुद्दिदं०	"	"	"	तनूपात
२६ होता यज्ञद्विद्वन्ममीडितं०	"	"	"	इदः
२७ होता यज्ञस्तुबर्हिषं०	"	"	"	बर्हिः
२८ होता यज्ञस्याचस्तिलीः०	"	"	"	द्वारः
२९ होता यज्ञस्तुपेमासा सुक्षिपे०	"	"	"	उपासानका
३० होता यज्ञस्तुचेतसा०	"	"	"	देव्या होतारा
३१ होता यज्ञत्वेदस्वटीस्तिलो०	"	"	"	तिलो देव्यः
३२ होता यज्ञस्तुरेतसं०	"	"	"	स्वष्टा
३३ होता यज्ञद्रनस्पति०	"	"	"	वनस्पतिः
३४ होता यज्ञत्वाहकृतीरग्निः०	"	"	"	स्वाहाकृतय
३५ देवं बर्हिर्वयोधसं०	"	"	"	बर्हिः
३६ देवीर्द्वारो ययोधसं०	"	"	"	द्वारः
३७ देवी उपासानका०	"	"	"	उपासानका
३८ देवी जोष्टी वसुपिती०	"	"	"	(वावापृथिवी अहोरात्रे वा)
३९ देवी ऊर्वाहुती दुषे०	"	"	"	
४० देवा देव्या होतारा०	"	"	"	देव्या होतारा
४१ देवीस्तिलस्तिलो देवी०	"	"	"	तिलो देव्यः
४२ देवो नराणां० देवमिन्द्रः०	"	"	"	नराणां
४३ देवो वनस्पतिर्देवमिन्द्रं०	"	"	"	वनस्पतिः
४४ देवं बर्हिर्वोरितीनां०	"	"	"	बर्हिः
४५ देवोऽग्निः स्विष्टकृन्०	"	"	"	स्विष्टकृन्
[अ. २१/५९-६१] ४६ अग्निमघ होतारमवृणीतायं०	"	"	"	विज्ञोका

समिद्धो अञ्जनाश्वमेधिकोऽध्यायः, आद्या आप्रीक्षिष्टुम एकादशाश्वस्तुतिर्वृहदुक्तयो
वामदेव्यो ददर्शाश्वो वा सामुद्रिर्बदक्रन्दस्वयोदशाश्वस्तुतिस्त्रिष्टुभो भार्गवो जमदग्निर्ददर्श
दीर्घतमाश्वः, समिद्धो अद्य द्वादशाप्रीक्षिष्टुभो जमदग्निः ॥ ११ ॥ [य० अ० २९
मं० १-३६]

केतुं कृण्वन्नाश्वेयीमनिष्कृतां गायत्रीं मधुच्छन्दा, जीमूतस्येव पायुर्भारद्वाजः संग्रामा-

अथ० संहिताया एकोनत्रिंशोऽध्यायः ।

[आश्वमेधिकोऽध्यायः]

१ समिद्धोऽध्वजान्कुर०	प्रजापति	वृहदुक्तयो, वामदेव्य	अथ सामुद्रि	समिन्	त्रिष्टुप्
२ घृतेनाजन्म पयो०	"	"	"	"	तनूनपाव
३ ईक्ष्वाक्षसि वन्द्यश्च०	"	"	"	"	नराक्षस
४ स्तोत्रं बर्हिं सुष्टोमा०	"	"	"	"	बर्हिं
५ एताऽऽ व सुभगा०	"	"	"	"	ज्ञार
६ अन्तरा मित्रावरुणा०	"	"	"	"	उपासातक्ता
७ प्रथमा बाहू सरथिना०	"	"	"	"	देव्या होतारा
८ आदित्यर्णो आरतो०	"	"	"	"	तिष्ठो देव्य
९ त्वष्टा वीर देवकजम०	"	"	"	"	त्वष्टा
१० अश्वो घृतेन स्मन्य०	"	"	"	"	वनस्पति
११ प्रजापतेस्तपसा०	"	"	"	"	स्वाहाकृतय
१२-२४ यजुक्च० ॥ १२-उप मागा ॥ २५ ॥	भार्गवो जमदग्नि	दीर्घतमा	अथ		
२५ समिद्धोऽथ मनुषो	प्रजापति	जमदग्नि	समिन्	त्रिष्टुप्	
२६ तनूदेपात्पथऽकृतस्य०	"	"	तनूनपाव		
२७ नराक्षः पूतस्य महिमानमेका०	"	"	नराक्षस		
२८ आहुद्धान ईक्ष्वा वन्द्यश्च०	"	"	इद		
२९ प्राचीनं बर्हिं प्रविशा०	"	"	बर्हिं		
३० व्यवस्वतीरुर्वेषा विप्रयन्ता०	"	"	ज्ञार		
३१ आसुधयन्ती यन्ते उपाके०	"	"	उपासातक्ता		
३२ देव्या होतारा प्रथमा सुपाया०	"	"	देव्या होतारा		
३३ आ नो यज्ञ भारती तृपये०	"	"	तिष्ठो देव्य		
३४ यजुर्मे दातापृथिवी अनित्री०	"	"	त्वष्टा		
३५ उपावसृज स्मन्य स्रजन्०	"	"	वनस्पति		
३६ सद्यो जगते व्यमिमीत यन्०	"	"	स्वाहाकृतय		
३७ केतु कृण्वन्नेतवे०	मधुच्छन्दा		अग्नि (अ०) गायत्री		
३८ जीमूतस्येव भवति प्रतीक०	पायु भारद्वाजः		सत्तादय	त्रिष्टुप्	
३९ घन्वगा गा घन्वर्गाज०	"	"	कार्मुक		

ज्ञानपूकशोऽस्तौपीत्सद्याहं, कर्मुकं, गुणमार्त्तां, तूष्णं, जगत्पथेन सारथिमर्धेन रश्मीन्दरी-
नर्थं रथगोपायितृञ्जगत्या लिङ्गोक्तदेवता द्वाभ्यां त्रिष्टुवनुष्टुभ्यामिष्टुमनुष्टुभा कक्षां,
ततो हस्तमं, ततस्तृचौ रथदुन्दुभिदेवत्यावैन्द्रोऽर्धचौऽन्त्यः, सर्वास्त्रिष्टुभोऽनुक्ता, आग्नेयः
कृष्णग्रीव इत्याद्या एकादशिन्योर्द्वयोः पशुदेवता, अग्रये गायत्रावेति दश हविषो वेष्टेदे-
वता ॥ १२ ॥ [य० अ० २९ मं० ३७-६०]

इति० संहितायां एकोनविंशोऽध्यायः ।

देव सवितर्द्विध्यायौ पुरुषमेधो नारायणः पुरुषो ददर्श, विश्वानि देव गायत्रीथ

४० वक्ष्यन्ती वेदा मनीगन्ति० प्रजापतिः पायुः भारद्वाजः	गुणः	त्रिष्टुप्
४१ तेऽन्वाचरन्ती समवेय०	आर्त्ता	"
४२ बह्वीनां पिता बहुवक्ष पुत्र०	तूष्णः	"
४३ रथे तिष्ठन्नयति वाजिनः पुरो०	सारथिः	जगती
अभीष्टानां महिमानं पनायत०	रश्मयः	"
४४ सीमान्योपात्कृष्वते पृथ०	हरयः (वध्याः)	त्रिष्टुप्
४५ रथवाहणो हविरस्य नाम०	रथः	"
४६ स्वादुपशूंसदः पितरो वयो०	रथगोपायितारः	"
४७ ब्राह्मणास्तः पितरः सोम्यान्०	लिङ्गोक्ता (ब्राह्मणादयः)	जगती
४८ सुपर्ण वल्ले सुगो जलया दन्तो०	हयः	त्रिष्टुप्
४९ ऋजीते परि शृंगि०	"	अदुष्टुप्
५० आ जहन्ति साम्नेपां०	कन्धा	"
५१ अहिरिष भीमैः पर्येति०	हलस्यः	त्रिष्टुप्
५२ वनसतं बीहवहो हि भूया०	रथः	"
५३ दिवः पृथिव्याः पर्योऽऽद्भुतं०	"	"
५४ इन्द्रस्य वज्रो मस्तामनीकं०	"	"
५५ उप आस्य पृथिवीमुत यां०	दुन्दुभिः	"
५६ आक्रन्द्य बलमोमो न०	"	"
५७ आसूरज प्रतावतयेमा०	"	"
समथपर्णाधरस्मि नो नरो०	इन्द्रः	"
५८ आग्नेयः कृष्णग्रीवः सरस्वती०	पशवः	"
५९ अग्रयेऽमीकवते रोहिताग्निः०	"	"
६० अग्रये गायत्राव त्रिवृत०	(अभ्यादयः)	"

अथ० संहितायां त्रिंशोऽध्यायः ।

[पुरुषमेधः । अ. ३०-३१]

[अ. ९ मं. १] १ देव सवितः प्रसुन वल्लं नारायणः पुरुषः मयिता त्रिष्टुप्
[अ. ३ मं. २५] २ तत्सवितुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य० " विश्वमित्रः " गायत्री

सावित्रीऽथ श्यावाश्वो, विभक्तारं मेधातिथिर्वेक्षणं ब्राह्मणमिति द्वे कण्डिके तपसेऽनुवाकश्च
ब्राह्मणम् ॥ १३ ॥ [य० अ० ३० मं० १-२२]

इति० संहितायां त्रिंशोऽध्यायः ।

सहस्रशीर्षा षोडशर्चमानुष्टुमं त्रिष्टुबन्तं पुरुषो जगद्रीजमत्र देवताऽञ्चः षट्च उत्तर-
नारायणो मन्त्र, आद्यास्तिष्ठस्त्रिष्टुभो द्वे अनुष्टुमाचन्त्या त्रिष्टुप् ॥ १४ ॥ [य०
अ० ३१ मं० १-२२]

इति० संहितायामेकत्रिंशोऽध्यायः ।

तदेव सर्वमेधोऽध्याय आत्मदैवतः सप्तमेऽहनि सर्वहोमे विनियुक्तः, सर्वमेधं ब्रह्म
स्वयम्भ्वैक्षत तदीयं मन्त्रगणं प्र वायुमच्छेत्स्वेतसादाद्ये द्वे अनुष्टुभौ, न तस्य द्विपदा
गायत्री, हिरण्यगर्बधत्तो मा मा हिंसीयस्मान्न द्वे एताः प्रतीकचोदिता ब्रह्मयज्ञे
ध्येयाः, सर्वत्रैयमेधो ह चतस्रस्त्रिष्टुभ आपो ह यश्चित्प्रतीकचोदिते ॥ १५ ॥ [य०
अ० ३२ मं० १-७]

वेनस्तत्पञ्च त्रिष्टुमः सदसस्पतिं तृचेन मेधाकामो मेधां याचते, प्रथमा गायत्री

३ विश्ववि देव सधित०	नारायण पुरुषः श्यावाश्व०	सविता	गायत्री
४ विभक्तर१ हवामहे०	" मेधातिथिः	"	"
५-२२ ब्रह्मणं ब्राह्मणं॥५॥- अथेतानशी०॥२२॥	"	"	"
अथ० संहितायां षुक्त्रिंशोऽध्यायः ।			
१-१५ सहस्रशीर्षो० ॥१॥- ससास्यायन्०॥१५॥ नारायणपुरुषः	पुरुषःजगदीजं		अनुष्टुप्
१६ यज्ञेन यज्ञमयजन्त देवा०	"	"	त्रिष्टुप्
[उत्तरनारायणः १० अद्भ्यः संवृतं शुभिर्न्य०	"	आदित्यः	"
मं. १७-२२] १८ वेदाहमेतं पुरुषं ब्रह्मान्त०	"	"	"
१९ प्रजापतिश्चरति गर्भेऽनन्त०	"	"	"
२० यो देवेभ्यऽआ तपति०	"	"	"
२१ रचं ब्राह्मं जनवन्तो०	"	"	अनुष्टुप्
२२ श्रीक्ष ते रुक्मीक्ष पत्न्या०	"	"	त्रिष्टुप्

अथ० संहितायां द्वाविंशोऽध्यायः । [सर्वमेधः अ० ३२]

१ तदेवाग्निखदादित्य०	ब्रह्म स्वयम्भु	आत्मा	अनुष्टुप्
२ सर्वे त्रिमेषा जज्ञिरे०	"	"	"
३ न तस्य प्रतिमाऽअस्ति०	"	"	"
४-७ एषो ह देव०॥४॥- यं रुद्रसी०॥७॥	"	"	द्विपदा गायत्री
८-१२ येनस्तत्०॥८॥-परि चावाशुमिवी०॥१२॥	"	"	त्रिष्टुप्
१३ मदसस्पतिमनुतं०	"	" लिङ्गोक्त	गायत्री
(मदसस्पतिः)			

लिङ्गोक्तदेवता, द्वितीयाग्नेयनुष्टुप् तृतीया लिङ्गोक्तदेवतानुष्टुपिदं मे मान्त्रवर्णिक्यनुष्टुपे-
तया देवेभ्यः श्रीकामो याचते धियम् ॥ १६ ॥ [य० अ० ३२ मं० ८-१६]

इति० संहिताया द्वात्रिंशोऽध्यायः ।

अस्याजरासोः सप्तदशाग्रिष्टुत्याग्रिष्टोमिके प्रथमेऽहनि पुरोरुच आग्नेय्य आद्ये द्वे ऐन्द्रवाय-
वस्यास्याजरासो वत्सग्रीर्हरयो धूमकेतवो विरूपो, यज्ञो नो मैत्रावरुणस्य गोतमो, द्वे विरूपे
शुक्रस्य कुत्सोऽयमिह मन्थिनो वैश्वदेवग्रहग्रहणे त्रीणि ज्ञता विश्वामित्र ऐन्द्राग्रस्याग्नि-
र्वृत्राणि भरद्वाजो वैश्वदेवस्य विश्वेभिः सोम्य मेधातिथिरायन्मरुत्वतीययोर्द्वे आ यत्प-
राशरः शास्त्योऽग्ने चर्द्धाऽग्निदुहिता विश्ववारा, त्वाध्वं हि भरद्वाजस्त्वे अग्ने द्वे बृहत्या-
वादित्यस्य त्वे अग्ने वसिष्ठः, शुधि प्रस्कण्व आदित्यग्रहग्रहणे विश्वेयामदितिर्वाग्मदेवो
गोतमो महो अग्नेः सावित्रस्य लुशोधानाकोऽनुक्तं गायत्रं त्रैष्टुप् ॥ १७ ॥ [य०
अ० ३३ मं० १-१७]

	१४ या मेधा देवगना०	महा स्वयम्भु	अग्नि	अनुष्टुप्
	१५ मेधा मे वरुणो द्वापुः०	"	लिङ्गोक्ता(वरुणादयः)	"
	१६ इदं मे महा च क्षत्र०	"	मन्त्रोक्ता (श्रीः)	"
अध० संहिताया त्रयविंशोऽध्यायः ।				
	१ अस्याजरासो द्वागमरिज्ञा०	वत्सग्री	अग्नि	निष्टुप्
	२ हरयो धूमकेतवो०	विरूप	"	गायत्री
	३ यज्ञो नो मित्रावरुणा०	गोतम	"	"
[अ १३१७]	४ शुक्रा हि वेवहृतमा०	विरूप	"	"
	५ द्वे विरूपे चरतः स्वर्ध्वे०	कुत्स	"	त्रिष्टुप्
[अ ३१५]	६ अयमिह प्रथमो धावि०	वामदेव	"	जगती
	७ त्रीणि ज्ञता त्रीसहस्राब्धभिः०	विश्वामित्र	"	निष्टुप्
[अ ७१२४]	८ सूर्योऽनं दिवोऽभरति ध्रुविष्वा०	भरद्वाज	वैश्वानर	"
	९ अग्निर्वृत्राणि जह्वन्व०	"	अग्निः	गायत्री
	१० विश्वेभिः सोम्य मध्यग्र०	मेधातिथि	"	"
	११ आ यदिपे द्युपति तेजःशानद्०	पराशरः शाकल्य	"	त्रिष्टुप्
	१२ अग्ने शर्धं महते सोमगाथ०	अग्निदुहिता विश्ववारा	"	"
	१३ स्वाहूँ हि सन्ततममर्कशोकं०	भरद्वाजः	"	"
	१४ त्वे अग्ने स्वाहुव मियास०	वसिष्ठ	"	बृहती
	१५ शुधि वृत्कर्म वक्ष्मि०	प्रस्कण्व	"	"
	१६ विश्वेयामदितिर्यक्षियाना०	वामदेव गोतम	"	त्रिष्टुप्
	१७ महोऽज्ज्ञो समिधानक्ष०	लुशोधानाक	"	"

इन्द्रस्तुत्युक्थे द्वितीयेऽह्नैन्यः पुरोरुचो द्वादश प्रतीकचोदिते च द्वे तिस्रश्चापधि-
द्वसिष्ठो, गाव उप पुरुमीढाजमीढौ, यदद्य वसिष्ठ, आ सुते सुनीतिरातिष्ठन्तं विश्वामित्रः, प्र
वः सूचीको, बृहन्नित्रिशोकः, इन्द्रेहि मधुच्छन्दा, इन्द्रो वृत्रं विश्वामित्रः, कुतस्त्वमगस्त्य,
आ तद्गौरीवितिः आस्त्य, इमां ते कुत्सो जगतीमनुक्तं गायत्रं त्रैष्टुभम् ॥ १८ ॥ [य०
अ० ३३ मं० १८-२९]

सूर्यस्तुत्युक्थे तृतीयेऽह्नि सौर्यश्चतुर्दश पुरोरुचस्तिस्त्रय प्रतीकोक्ता, विभ्राद् बृह-
जगती विभ्राद् सौर्य उदु त्वं तिस्रः प्रस्कण्व, आ नोऽगस्त्यो, यदद्य श्रुतकक्षसुकर्षा,
तरणिः प्रस्कण्वस्तत्सूर्यस्य द्वे कुत्सो, वण्महाँ द्वे जमदग्निर्वृहवीसतोबृहत्या, आयन्त इय

१८ आपधिरप्युत्तमो न गावो० वसिष्ठः	इन्द्रः	त्रिष्टुप्
१९ गावऽउपावतावत०	पुरुमीढाजमीढौ	गायत्री
२० यदद्य सूरऽउदिते०	वसिष्ठः	"
२१ आ सुते सिद्धत श्रियं०	सुनीतिः	"
[अ. ७।१२] तं प्रानथा०	अवत्सारः काश्यपः	विधेदेवाः त्रिष्टुप्
[अ. ७।१९] अयं वेनः०	वेनः	वेनः
२२ आतिष्ठन्तं परि विधेऽभभूपन्०	विश्वामित्रः	त्रिष्टुप्
२३ प्र को महे अम्पमानाशाम्पसो०	सुधीकः	"
२४ बृहन्निदिष्मऽष्टां भूरि०	त्रिशोकः	गायत्री
२५ इन्द्रेहि मास्त्यम्यसो०	मधुच्छन्दाः	"
२६ इन्द्रो वृत्रमपृषोच्छर्षणीतिः०	विश्वामित्रः	त्रिष्टुप्
२७ कुतस्त्वमिन्द्र माहितः०	अगस्त्यः	"
२८ आ तत्तऽइन्द्रायवे०	गौरीवितिः शाकल्यः	"
२९ इमां ते धियं प्र अरे मही०	कुत्सः	जगती
३० विभ्राद् बृहन्निवतु सोम्यं०	विभ्राद् सौर्य	सूर्यः
३१-३३ उदु त्व० ॥ ३१ ॥- दैत्यावध्व० ॥ ३३ ॥	प्रस्कण्व	"
[अ. ७।१२] तं प्रानथा०	अवत्सारः काश्यपः	विधेदेवाः त्रिष्टुप्
[अ. ७।१६] अयं वेनः०	वेनः	वेनः
[अ. ७।४२] चित्रं देवानां०	कुत्स	"
३४ आ नऽइत्याग्निर्विदये०	अगस्त्यः	"
३५ यदद्य कक्ष बृहद्बुधगा०	श्रुतकक्ष-सुकर्षा	गायत्री
३६ तरणिविधर्तासो०	प्रस्कण्वः	"
३७ तत्सूर्यस्य देवत्वं तन्महिल्वं०	कुत्सः	त्रिष्टुप्
३८ तन्मित्रस्य वरुणस्याभिचक्षे०	"	"
३९ वण्महाँ २५ असि सूर्य०	जमदग्निः	बृहती

नृमेघो बृहतीमघा देवाः कुत्स, आ कृष्णेन हिरण्यस्तूप आङ्गिरसोऽनाख्यातः सौर्यं
गायत्रं त्रैष्टुभम् ॥ १९ ॥ [य० अ० ३३ मं० ३०-४३]

वैश्वदेवस्तुतिथतुर्थोऽहनि, वैश्वदेव्यः पुरोरुच एकादश षट् च प्रतीकोक्ताः, प्र वायुजे
वसिष्ठस्त्रिष्टुभमिन्द्रवायू बृहस्पतिं द्वे मेधातिथिरधि नः कुसीदी काण्वोऽत्र इन्द्र प्रतिध्रुव,
इन्द्राग्नी मित्रावरुणा जगतीं काश्यपोऽवत्सारोऽस्ये रुद्राः प्रगाथोऽर्वाश्चो अथ कूर्मो गार्त्स-
मदो, विश्वे अथ सुशोधानाको, विश्वे देवाः सुहोत्रो, देवेभ्यो हि वामदेवो जगतीमनुक्तं
गायत्रं त्रैष्टुभम् ॥ २० ॥ [य० अ० ३३ मं० ४४-५४]

अथानारभ्याधीतं मन्त्रगणमर्वाक्षिपतृमेधादादित्ययाज्ञवल्क्यौ ददृशतुः, प्र वायुं
पञ्चदशर्चः पुरोरुगणो द्वे च प्रतीकोक्ते, प्र वायुमुजिष्ठा, मित्रं ह्रुवे द्वे मधुच्छन्दा, मित्रं

४० बद् सूर्यं श्रवसा महौ०	जमदग्नि	सूर्यः	सतोद्बृहती
४१ आत्यन्तऽद्ब सूर्य०	नृमेघः	"	बृहती
४२ अघा देवाऽउदिता सूर्यस्य०	कुत्सः	"	त्रिष्टुप्
४३ आ कृष्णेन रजसा०	हिरण्यस्तूपः आङ्गिरसः	"	"
४४ प्र वायुजे सुप्रया बर्हिषामा०	वसिष्ठः	विश्वेदेवा.	त्रिष्टुप्
४५ इन्द्रवायू बृहस्पतिं०	मेधातिथिः	"	गायत्री
४६ वरण प्राचिता भुवन्मित्री०	"	"	"
४७ अधि न इन्द्रैर्वा पिण्यो०	कुसीदी कश्यपः	"	"

तं प्रानथा० [अ. ७१२]

अयं वेमः० [अ. ७१६]

मे देवासः० [अ. ७१९]

आ न इडाभि० [अ. ३३३४]

विश्वेभिः सोम्यै मधु० [३३१०]

ओमासर्षणीयता० [७३३]

४८ अष्टाङ्गं वरुण मित्र देवाः०	प्रतिहारा	"	त्रिष्टुप्
४९ इन्द्राग्नी मित्रावरुणादितिष्टु०	काश्यपोऽवत्सारः	"	जगती
५० अस्ये रुद्रा पर्वता मेहनासो०	प्रगाथः	"	त्रिष्टुप्
५१ जगतीऽअथा भवता यजत्रा०	कूर्मः गार्त्समद्	"	"
[अ १८१३] ५२ विश्वेऽअथ मरुतो विश्वोऽउती०	सुशोधानाकः	"	"
५३ विश्वे देवाः शृणुतेमः० हव मे०	सुहोत्रः	"	"
५४ देवेभ्यो हि प्रथमं यज्ञियेभ्यो०	वामदेव.	"	जगती
५५ प्र वायुमच्छा बृहती मनीषा०	आदित्ययाज्ञवल्क्यौ, कश्चिथा	वायुः	त्रिष्टुप्
५६ इन्द्रवायूऽहमे सुता०	"	इन्द्रवायू	गायत्री
५७ मित्रं ह्रुवे पुनदक्ष०	"	मधुच्छन्दाः, छिन्नोक्ता (मित्रावरुणौ)	"

लिङ्गोक्ता, दत्ता शुवाकव आश्विनीं, विदधदैर्नी कुशिको, न हि स्पशं विश्वामित्रो
वैश्वानरीष्टुश विधनिनैन्द्राग्नीं भरद्वाज, उपासै सौमीं देवलोऽसितो वा, ये त्वा विश्वा-
मित्रो, जनिष्ठा उग्रो गौरीवितिरा तू वामदेवस्तृचमैन्द्रं, त्वमिन्द्रैर्न्यौ नृमेधः पथ्यावृ-
हतीसतोवृहत्यौ, यज्ञो देवानां कुत्सोऽदग्धेभिः सावित्रीं जगतीं भरद्वाज, [अनुक्तं गायत्रं
त्रैष्टुमम्] ॥ २१ ॥ [य०अ० ३३ मं० ५५-६९]

प्र वीरया पञ्चदशर्चः पुरोरुगणो द्वे च प्रतीकोक्ते, प्र वीरया वसिष्ठो वायव्यां,
काव्ययोर्राजानेषु दक्षस्तिरश्विनः परमेष्ठी प्रजापतिर्भाववृचमा रोदसी जगतीं विश्वामित्र,
उक्थेभिर्वृत्रहन्तमा वसिष्ठ उप नः सुहोत्रो वैश्वदेवीं, ब्रह्माणि मेऽगस्त्यो द्वे इन्द्रमरुत्संवादे,

५८ दत्ता शुवाकवः सुता०	आदित्यपाङ्गवत्सवी	मधुष्कन्दाः	अश्विनी	गायत्री
तं प्रजया० [अ. ७।१२]				
अयं तेनः [अ. ७।१६]				
५९ विदधदी सरसा रुणभद्रे०	"	कुशिकः	इन्द्रः	त्रिष्टुप्
६० न हि स्पशामविदधन्यमरुता०	"	विश्वामित्रः	वैश्वानरः	"
६१ उमा विधनिता मृप०	"	भरद्वाजः	इन्द्राग्नी	गायत्री
६२ उपासै वायता नरः०	"	देवताः, असितः वा	सोमः	"
६३ ये स्वाहिहस्ते मधवध्वधंन्ये०	"	विश्वामित्रः	इन्द्रः	त्रिष्टुप्
६४ जनिष्ठाऽऽमः सहसे मुराव०	"	गौरीवितिः	"	"
६५ आ तू जश्नन् वृत्रहन्०	"	वामदेवः	"	गायत्री
६६ त्वमिन्द्र प्रवृत्तिचभि०	"	नृमेधः	"	पथ्यावृहती
६७ अमु ते शुष्यं पुरयन्तमीयतुः०	"	"	"	सतोवृहती
[अ. ८ म४] ६८ यज्ञो देवानां प्रलेति सुभ०	"	कुत्सः	आदित्यः	त्रिष्टुप्
६९ भदग्धेभिः सावितः०	"	भरद्वाजः	सविता	जगती
७० प्र वीरया शुचयो वृद्धिरे वा०	"	वसिष्ठः	वायुः	त्रिष्टुप्
[अ. ११।१९] ७१ गावऽउपावतावतं०	"	पुरुरीडावसीरी	इन्द्रः	गायत्री
७२ काव्ययोर्राजानेषु०	"	वृद्धः	मित्रावरुणी	"
[अ. ११।२१] ७३ दैर्यवप्ययूऽआ गतः०	"	प्रस्कणः	धुर्यः	"
तं प्रजया० [अ. ७।१२]				
अयं तेनः [अ. ७।१६]				
७४ निराश्विनो विततो रश्मिरेवा०	"	परमेष्ठी प्रजापतिः	भाववृत्तं (विधेदेवाः)	त्रिष्टुप्
७५ आ रोदसीऽभृगुदा०	"	विश्वामित्रः	वैश्वानरः	जगती
७६ उक्थेभिर्वृत्रहन्तमा०	"	वसिष्ठः	इन्द्राग्नी	गायत्री
७७ उप नः सुवयो गिरा०	"	सुहोत्रः	विधेदेवाः	"
७८ ब्रह्माणि मे मतयाः०	"	अगस्त्यः	इन्द्रामरुतौ	त्रिष्टुप्

तदिदार्थवर्णो बृहद्वि, इमा उ त्वा द्वे बृहत्या मेधातिथिरयथ सहस्रं मेधातिथिः सतो-
बृहतीम् [अनुक्तं मायत्रं त्रैष्टुभम्] ॥ २२ ॥ [य० अ० ३३ मं० ७०-८४]

आनस्रयोदर्शचः पुरोरुगणश्चतुर्कं प्रतीकचोदितं चानो वायव्यां जमदग्निरि-
न्द्रवायु सुसन्दशैन्द्रवायव्यां तापस, ऋषगित्था मैत्रावरुणी जमदग्निरा यातमाग्निनीं व-
सिष्ठः, प्रेतु वैश्वदेवीं कण्वश्चन्द्रमा अप्सवैन्द्रीमाहुविपरिणामवादिनीं त्रित आप्त्यो, देवं
देवं वो मनुर्वैवसतो वैश्वदेवीं, दिवि पृष्टो मेघ ऐन्द्र, इन्द्राग्नी अपात्सुहोत्रो, देवासो हि
मनुरपाधमद् द्वे नृमेघोऽस्येन्मेधातिथिर्दशम्येकादश्यन्त्या सतोबृहत्या, शेषा बृहत्याः शेषा
बृहत्याः ॥ २३ ॥ [य० अ० ३३ मं० ८५-९७]

इति संहितायां त्रयस्त्रिंशोऽध्यायः ।

इति सर्वांनुक्रमसूत्रे तृतीयोऽध्यायः ।

अथ सर्वांनुक्रमसूत्रे चतुर्थोऽध्यायः ।

यज्ञाप्रतः पटुचं मानसं त्रैष्टुभं शिवसङ्कल्पा, पितुं नृष्णिहमगस्त्योऽक्षस्तुतिमान्वि-

७९ अनुसमा ते मयवद्वक्तिर्नु०	आदित्यवाङ्मयन्वयौ, अगस्त्यः	इन्द्रामरुतो	त्रिष्टुप्
८० तदिदास भुवनेषु ज्येष्ठ०	"	आधर्वणो बृहद्विः	महेन्द्रः
८१-८२ इत्याऽञ्ज एवा०॥८१॥-मस्त्यं विष्वा०॥८२॥	"	मेधातिथिः	आदित्यः
८३ अयष्टु सहस्रमृषिभिः०	"	"	"
[अ.३.३.१९] ८४ अयव्योभिः सविताः०	"	भरद्वाजः	सविता
८५ आ नो वयं दिविदृष्टां०	"	जमदग्निः	वायुः
८६ इन्द्रवायू सुसन्दशा०	"	तापसः	इन्द्रवायू
८७ ऋषगित्था इ मस्यैः०	"	जमदग्निः	मित्रावरुणी
८८ आ यातमुष भूषतं०	"	वसिष्ठः	अग्निनी
८९ प्रेतु ब्रह्मणस्पतिः०	"	कण्वः	विश्वेदेवाः
९० चन्द्रमाऽअप्सवस्तरा०	"	त्रितः आप्त्यः	इन्द्रः
९१ देवं-देवं वोऽवसे०	"	मनुः वैवस्वतः	विश्वेदेवाः
९२ दिवि पृष्टोऽअरोचत०	"	मेघाः ऐन्द्रः	वैश्वानरः
९३ इन्द्राग्नीऽअपादिचं०	"	सुहोत्रः	इन्द्राग्नी
९४ देवासो हि ऽमा मनवे०	"	मनुः	विश्वेदेवाः सतोबृहती
९५ अपाधमदभिः सतीरश्वतिहा०	"	नृमेघः	इन्द्रा (मस्त्यन्व)
९६ अ वऽइन्द्राय बृहते०	"	"	"
९७ अस्मैदिन्द्रो वाचुधे वृष्ण्यष्टु०	"	मेधातिथिः	महेन्द्रः सतोबृहती

इति सर्वांनुक्रमसूत्रे तृतीयोऽध्यायः ।

चतुर्लक्षमानुष्टुभं, द्वयोरनुमतिर्द्वयोः सिनीवालीसरस्वत्यौ, सिनीवालि पृथुष्टुके द्वे गृत्स-
मदस्त्वमग्ने द्वे आप्रेभ्यौ जगत्याँ हिरण्यस्तूप आङ्गिरस, उचानायां द्वे देवश्रम देववातश्च
भारवावाद्या त्रिष्टुब्धिसीयानुष्टुभं यन्महे नोधा द्रष्टृचर्मन्द्रं त्रिष्टुभमिच्छन्ति त्वा द्रष्टृच-
मैन्द्रं त्रैष्टुभमेव देवश्रवा देववातश्च भारता ॥ १ ॥ [य० अ० ३४ मं १-१९]

अथाहं गृत्सु गोतमश्चतुर्लक्षं त्रैष्टुभं सौम्यमष्टौ जगत्याँ चतुर्लक्षं त्रैष्टुभं सावित्रमा-
ङ्गिरसो हिरण्यस्तूपो द्वितीया जगत्याँ पितृतमाश्विनं तृचमुभा पितृतं प्रस्कण्यो गायत्री-
ममस्वतीमाश्विना त्रिष्टुभौ कुत्स, आ रात्रि पथ्यावृहतीं रात्रिदेवत्यां कशिपा भरद्वाज-

अथ सर्वानुक्रमस्तूत्रे चतुर्थोऽध्यायः ।

अथ० संहिताया चतुर्थितोऽध्यायः ।

१-६ यज्ञाग्रतो०॥१॥- सुषारधिरसानिव०॥९॥ शिवसकरः, आदित्याज्ञवल्क्यौ	मन	त्रिष्टुप्
७ पितुं शु लोप महो०	अगस्त	११
८ अन्विदनुमते त्व भग्याले०		११
९ अनु नोऽद्यानुमति०		११
१० सिनीवालि पृथुष्टुके०	गृत्समद	११
११ पञ्च नय सरस्वती०		११
१२ त्वमग्ने प्रयनोऽङ्गिरा०	हिरण्यस्तूप आङ्गिरस	११
१३ त्व नोऽभ्यो तव देव०		११
१४ उचानायामवभरा०	देवश्रवा देववातश्च भारता	११
१५ इडायास्तवा षदे वव०		११
१६ म मन्महे दाससनाय शूय०	नोधा	११
१७ म धो महे महि नमो०		११
१८ इच्छन्ति त्वा सौम्यास०	देवश्रवा देववातश्च भारता	११
१९ न ते दूरे परमा०		११
२० अपाद युस्तु पुतनास्तु०	गोतम	११
२१ सोमो धेनुषू सोमो०		११
२२ त्वमिमाऽलोपधाः सोम०		११
२३ देवेन नो यमसा देव सोम०		११
२४ अष्टौ व्यणत्ककुम्भः	हिरण्यस्तूप आङ्गिरस	११
२५ हिरण्यपाणि, सविता०		११
२६ हिरण्यहस्तोऽश्वसुर् सुनीध०		११
२७ वे ते यन्मा सवित०		११
२८ उभा पितृतमाश्विनोभा०	प्रस्कण्य	११
२९-३० अमस्वती०॥२९॥- धूमिरश्विः०॥३०॥ कुत्स		११

दुहितोपस्तदुपस्यां परोष्णिहं गोतमः, प्रातरग्निं वसिष्ठः सप्तर्चमाद्या जगती बहुदेवत्या,
पञ्च भगदेवत्यास्त्रिष्टुभोऽन्त्योपस्याः ॥ २ ॥ [य० अ० ३४ मं० २०-४०]

पूषन्तव सुहोत्रः, पथस्पथः परिपतिमृजिर्धत्तौ पौष्ण्यौ गायत्रीत्रिष्टुभौ, ग्रीणि पदा
वैष्णव्यौ गायत्र्यौ मेधातिथिर्धृत्वती भुवनानां भरद्वाजो धावापृथिव्यां जगती, ये नो
लिङ्गोक्तदेवतां त्रिष्टुभं विहव्य, आ नासत्या हिरण्यस्तूप आधिनीमेप वो मार्त्तां त्रिष्टु-
भमगस्त्यः, सहस्तोमा ऋषिसृष्टिप्रतिपादिकां त्रिष्टुभं यज्ञः प्राजापत्य, आपृष्यं वर्चस्व
तृचं दक्ष उष्णिक्शकरीत्रिष्टुभो हिरण्यस्तुतिरुत्त न ऋजिश्वा बहुदेवत्यां त्रिष्टुभमिमा
गिरः कूर्मो गार्त्समद आदित्यदेवत्यां त्रिष्टुभं, सप्त ऋषयोऽध्यात्मवादिनी जगत्युत्तिष्ठ
तृचो ब्राह्मणस्पत्य आद्ये बृहत्यां कण्वो वौरोऽन्त्यां त्रिष्टुभं गृत्समदो, य इमा चतुर्धत्तं

[स.३३/४३]	३१ आ ऋण्येन रजसा०	हिरण्यस्तूपः	आगिरसः	आदित्यवाज्रवल्की	सूर्यः	त्रिष्टुप
	३२ आ रात्रिं पार्ष्विषुं रजः०	कसिपा भरद्वाजदुहिता	"	रात्रिः	पथ्याबृहती	
	३३ उपस्तुविप्रमा अरा०	गोतमः	"	उषाः	परोष्णिक्	
	३४ प्रातरग्निं प्राग्विष्टुं०	वसिष्ठः	"	बहुदेवताः (अग्न्यादयः)	जगती	
३५-३९ प्रातर्जितं० ॥ ३५ ॥-समध्वरा० ॥ ३९ ॥		"	"	अथः	त्रिष्टुप	
	४० अथावतीर्गोमतीर्गोऽपसो०	"	"	उषाः	"	
	४१ पूषन्तव व्रते धर्म०	सुहोत्रः	"	पृषा	गायत्री	
	४२ पथस्पथः परिपति०	ऋजिष्वा	"	"	त्रिष्टुप	
	४३ ग्रीणि पदा वि चक्रमे०	मेधातिथिः	"	विष्णुः	गायत्री	
	४४ तद्विप्रसो विपण्यवो०	"	"	"	"	
	४५ धृतवती भुवनानामग्नि०	भरद्वाजः	"	धावापृथिवी	जगती	
	४६ वे नः सपत्न्याऽअप ते०	विहव्यः	"	लिङ्गोक्त (इन्द्राग्न्यादयः)	त्रिष्टुप	
	४७ अ नासत्या त्रिभिरका०	हिरण्यस्तूपः	"	अधिनी	जगती	
	४८ पूष व स्तोमो भरत०	अगस्त्यः	"	मरुतः	त्रिष्टुप	
	४९ सहस्तोमाः सहस्रहृन्म०	यज्ञः प्राजापत्यः	"	(ऋषिसृष्टिः)	"	
	५० आपृष्यं वर्चस्वपुं०	दक्षः	"	हिरण्यम्	उष्णिक्	
	५१ न तद्रक्षापृथि न पिशाचा०	"	"	"	शकरी	
	५२ यदावन्नादाक्षमणा०	"	"	"	त्रिष्टुप	
	५३ उत नोऽहिर्वृष्यः शृणोत्वज०	ऋजिश्वा	"	बहुदेवताः (पृथिव्यादयः)	"	
	५४ इमा गिरऽऽदित्येभ्यो०	कूर्मः गार्त्समदः	"	आदित्याः	"	
	५५ सप्तऽऽकृष्य प्रतिहिताः०	"	"	(सप्तऋषयः)	जगती	
	५६ उत्तिष्ठ ब्राह्मणस्पते०	कण्वो वौरः	"	ब्राह्मणस्पतिः	बृहती	
	५७ न नूनं ब्राह्मणस्पति०	"	"	"	"	
	५८ ब्राह्मणस्पते स्वमस्व यन्ता०	गृत्समदः	"	"	त्रिष्टुप	

प्रतीकोक्तम् ॥ ३ ॥ [य० अ० ३४ सं० ४१-५८]

इति संहिताया चतुस्त्रिंशोऽध्यायः ।

अपेतोऽध्यायः पित्र्य आदित्यस्य देवानां वाद्या गायत्री परं यजुः, सविता ते गायत्री, वायुः पुनातु चत्वारि लिङ्गोक्तानि, सविता ते गायत्री, परं मृत्योः सङ्कसुकास्त्रिष्टुभं मृत्युदेवस्याध, जं वातोऽनुष्टुप्मृत्यौ वैश्वदेव्यावश्मन्वती सुचीकस्त्रिष्टुभं वैश्वदेवीमपाधं लिङ्गोक्तदेवतामनुष्टुभं शुनःशेषो दुःखप्रनाशनीमिन्द्रवाहमानद्ब्रह्मनुष्टुपिमं जीवेम्यः सङ्कसुको मृत्युदेवस्यां त्रिष्टुभमायुष्मानघ आग्नेयीं त्रिष्टुभं वैखानसः, परीमेऽनुष्टुभमैन्त्रीं भारद्वाजः शिरिम्बिठः, क्रव्यादमग्निं त्रिष्टुभमाग्नेयीं दमनो, वह वषां जातवेदसी त्रिष्टुप्,

[अ १०।१७]	यऽहसा विश्वा सुपना०	विश्वकर्मां सौवव	आदित्ययाज्ञवल्क्यी	विश्वकर्मां	त्रिष्टुप्
[अ १०।२६]	विश्वकर्मा०	" "	" "	" "	" "
[अ १०।२७]	यो न पिता०	" "	" "	" "	" "
[अ ११।८३]	अघपतेऽहस्य नो वेदि०	प्रजापति सायवा	"	अग्निः	उपरिश्वाद्बृहती

अध० संहिताया पञ्चत्रिंशोऽध्यायः ।

[पित्र्योऽध्यायः]

१	अपेतो यन्तु पण्यो०	आदित्य , वैवा वा	पितर	गायत्री
२	सविता ते शरीरेभ्य०	" "	" "	" "
३	वायु पुनातु सविता०	" "	लिङ्गोक्ता(वाय्वाद्य)	" "
[अ १२।०९]	४ अश्वये घो निषदन०	" "	आश्ववैणी शिषक्	ओपधि अनुष्टुप्
५	सविता ते शरीराणि०	" "	(सविता)	गायत्री
६	प्रजापतिं त्वा देवतायामुषो०	" "	प्रजापतिः	उप्यिक्
७	पर श्रयोऽह्मनु परेहि पन्था०	" "	सङ्कसुकः	मृत्यु त्रिष्टुप्
८	श वात दापूहि ते घृणि०	" "	विश्वदेवा	अनुष्टुप्
९	करपन्तां ते दिघस्तुम्य०	" "	"	बृहती
१०	अदमग्वती रीचते सपू०	" "	सुचीक	त्रिष्टुप्
११	अपायमप किल्विव०	" "	शुन शेषः	लिङ्गोक्ता अनुष्टुप्
[अ १।८२]	१२ सुमित्रिया यऽभापऽओपध०	" "	प्रजापतिः	वरणः
१३	अनद्वाहमन्वारभामदे०	" "	"	अनुष्टुप्
[अ २।०२१]	१४ उदय तमसस्परि०	" "	प्रस्वचवः	शूर्यः
१५	इम जीवेम्यः परिधि दधामि०	" "	सङ्कसुक	श्रुतः त्रिष्टुप्
[अ ११।२८]	१६ अग्नऽआयुःपि पवस०	" "	प्रजापति वैखानस	पवमान अग्निः गायत्री
१७	आयुष्मानग्रे हविषा वृषानो०	" "	वैखानसः	अग्नि त्रिष्टुप्
१८	परीमे घामवेचत०	" "	भारद्वाज शिरिम्बिठः	इन्द्र अनुष्टुप्
१९	क्रव्यादमग्निं हिमोमि बूर०	" "	दमनः	अग्निः त्रिष्टुप्
२०	वह वषां जातवेदं पितृभ्यो०	" "	"	जातवेदा

स्योना पृथिवि मेधातिथिः पार्थिवी गायत्रीमसाच्चभागेयी गायन्धनिरुक्ता ॥ ४ ॥

[य० अ० ३५ मं० १-२२]

इति० संहितायां पद्यप्रशोऽध्यायः ।

अनं वानं पञ्चाध्यायी दध्यङ्ग्यवर्णो ददर्शयिकाश्चमेधिकवर्जमाधोऽध्यायः
शान्त्यर्थो वैश्वदेव, आद्यानि यजूंश्चपि, यन्मे गार्हस्पत्या पंक्तिः, कया त्वमैन्द्रनिरुक्ता
गायत्रीन्द्रो विश्वस्य विराड् द्विपदा, शं नो द्वे अनुष्टुभावहानि द्विपदा गायत्री, शं न
इन्द्राग्नी त्रिष्टुप्गायन्पावन्त्याग्नीधोः शान्तिर्वैयूँश्चपि नमस्ते अस्वन्नुष्टुभौ, तच्चक्षुः पुर

२१ स्योना पृथिवि नो भवा० आदित्यः देवाः वा मेधातिथिः पृथिवी गायत्री

२२ अस्मात्त्वमपि आतोऽसि० " " अग्निः अनिरुक्ता गायत्री

अथ० संहितायां पद्यप्रशोऽध्यायः ।

१ अनं वाचं प्रचरो० दध्यङ्ग्यवर्णः विश्वेदेवाः

२ यन्मे छिद्रं यक्षुषो० " " बृहस्पतिः पंक्तिः

[अ. ३ मं. ३५] ३ भूतुंवः स्वः तासपितृ० " विश्वामित्र सविता गायत्री

[अ. २ अ. ३२] ४ कया नक्षिप्र आ० " वासुदेव इन्द्रः "

[अ. २ अ. ४०] ५ कस्या सत्यो भवाना० " " इन्द्रः "

[अ. २ अ. ४१] ६ अग्नी शु णः सस्तीना० " " " "

७ कया त्वं नऽज्ज्वा० " " इन्द्रः अनिरुक्ता गायत्री

८ इन्द्रो विश्वस्य राजति " " " द्विपदा विराड्

९ शं नो मित्र शं वरुण० " (मित्रवरणादयः) अनुष्टुप्

१० शं नो वातः पवताष्टु० " " " "

११ अहानि शं भवन्तु व० " (अहानि रात्रवच्च) द्विपदा गायत्री

शं नऽइन्द्राग्नी भवता० " (इन्द्रान्पादयः) त्रिष्टुप्

१२ ॥ नो देवीरभिष्टय० " आपः गायत्री

[अ. ३ अ. २१] १३ स्योना पृथिवि नो० " मेधातिथि पृथिवी "

[अ. १ अ. ५०] १४ आपो हि छा मयोमुब० " सिन्धुद्वीपः आपः "

[अ. १ अ. ५१] १५ यो वः शिवतामो रस० " " " "

[अ. १ अ. ५२] १६ सस्याऽअरक्तमस्य नो० " " " "

१७ धौः कान्तिरन्तरिक्षाष्टु० " (अग्निदेवः) "

१८ दतो दध्यङ्ग मा मिश्रस्य० " (महावीरः) "

१९ दतो दध्यङ्ग मा । ज्योतिः० " " " "

[अ. १ अ. ५१] २० नमस्ते हरसे शोचिये० " ऋषिसुता छोपामुद्रा अग्निः वृक्षी

२१ नमस्तेऽअस्तु विद्युते० " (विद्युस्तनाविलुप्तो भवमायः) अनुष्टुप्

२२ यतो यतः समीहसे० " " " "

उष्णिक् सौरी ॥ ५ ॥ [य० अ० ३५ मं० १-२४]

इति० संहितायां पंद्रिंशोऽध्यायः ।

आ ददे नारिरस्यत्रिदैवतं, देवी द्यावापृथिव्यं, देव्यो वन्म्यो वल्मीकवपेयत्यग्रे वरा-
हविहतमिन्द्रस्यौज आदाराः, प्रैतु मस्यस्याश्वस्यर्जवे यमाय देवस्त्वाचिरसि धर्मदेवत्यानि,
यो धर्मः स आदित्यो य यष तपत्यनाघृष्टा पुरस्तात्सप्त पार्थिवानि यजमानाशीर्मधु प्रा-
णदेवत्यानि, गर्भो देवानामवकाशा मा मा हिंसीरित्येतदन्ता धर्मदेवत्या, धर्ता दिव
उर्ध्वबृहत्पश्यं गोपां त्रिपुमं दीर्घतमा, हृदे त्वा परोष्णिक्त्वष्टृमन्तः पत्न्याशीरहः केतु-
ना यजुषी धर्मदेवत्ये ॥ ६ ॥ [य० अ० ३७ मं० १-२१]

इति० संहितायां सप्तत्रिंशोऽध्यायः ।

[अ ६।२२] २३ सुमित्रिया बऽआप०	दध्यह्वायर्बणः प्रजापतिः	आप.	
२४ तबल्लुदैवहितं पुरस्तात्	"	सूर्यः	पुरऽउष्णिक्
अथ० संहितायां सप्तत्रिंशोऽध्यायः ।			
[अ १।१०] १ देवस्य त्वा सवितुः मस्ये	दध्यह्वायर्बणः	सविता	
आ ददे नारिरसि ।	"	शश्वि.	
[अ. ५।१४] २ जुजतेमनऽजन जुजते पिबो०	॥ द्यावाश्व.	सविता	जगती
३ देवी द्यावापृथिवी मस्यस्य०	"	द्यावापृथिवी	
४ देव्यो वन्म्यो भूतस्य अथमजा०	"	वल्मीकवपा	
५ इत्यस्यप्रऽआसीन्मस्य तेऽस्य०	"	वरहविहवम्	
६ इन्द्रस्यौज स्य मस्यस्य०	"	आदाराः	
७-११ मनु ब्रह्मणः॥७॥- यमाय त्वा॥११॥	"	धर्मः(आदित्यः)	बृहती
१२ अनाघृष्टा पुरस्तादग्रे०	"	पृथिवी	
१३ स्वाहा अरद्भिः परि श्रीयस्व०	"	(धर्मः)	
मधु मधु मधु०	"	प्राणः	
१४ गर्भो देवानां पिता महीना०	"	धर्मः	
१५ समशिरभिना गत०	"	"	
१६ धर्ता त्रिवो वि भस्ति तपस०	"	"	
१७ अथपश्यं गोपामविपद्यमान०	"	"	ऊर्ध्वबृहती
१८ विष्णोर्नां शुक्रो यत्ने०	"	"	त्रिष्टुप्
१९ हृदे त्वा ममसे त्वा०	"	"	
२० पिता सोऽभि पिता नो कोवि०	"	"	परोष्णिक्
त्वाष्टृमन्तस्त्वा सयेम पुत्राद्	"	"	
२१ अहः केतुना शुक्रनाष्टु०	"	"	पत्न्याशीः
			अथो त्रिष्टुप्

आददेऽदित्यै रजुरिद एहि गौर्विस्ते त्रिष्टुभं दीर्घतमा, इन्द्राश्विना वैश्वदेवानि, समु-
द्राय त्वा वातनामानि, स्वाहा धर्माय धर्मदेवत्ये, विश्वा आशा आश्विन्यनुष्टुप्, दिवि धा
धर्मदेवत्यमश्विना धर्ममुष्णिगपातां ककुबमेन्वस्मे खरः, स्वाहा पूष्णे सप्त लिङ्गोक्तदेव-
तानि, स्वाहा सं पयोदेवत्यं, मधु हुतं धर्मोऽमीमं गायत्रीवृहत्यावनवसाने अतिशक्री

अथ० संहितायां अष्टत्रिंशोऽध्यायः ।

[अ. १११०]	१ देवस्य त्वा सविनुः० दृष्यद् आयर्षणः	मधिता
	आददेऽदित्यै राक्षासि ।	रजुः
२	हृदऽएहादितऽएहि०	गौः
३	अदित्यै राक्षासि०	रजुः
	पूषामि०	(वस्यः)
४	अश्विन्यां पिन्वस्व०	(लिङ्गोक्त)
	स्वाहेन्द्रवर०	(विषुयः)
५	वस्ते स्तनः दासाया यो०	दीर्घतमाः
६	गायत्रं छन्दोऽसि त्रैष्टुभं०	(दीर्घतमाः)
	कावाऽश्विनीनां त्वा	(महावीरः)
	भन्तरिक्षेणोपयच्छामि ।	(धर्मः)
	इन्द्राश्विना मधुनः सारथस्य०	विश्वेदेवाः
७	समुद्राय त्वा वातस्य स्वाहा०	वातनामानि
८	इन्द्राय त्वा वसुमतो०	"
९	धर्माय रक्षाक्षिरस्वते०	"
	स्वाहा धर्माय०	धर्मः
१०	विश्वाऽआशा वृक्षिणम्यद्०	अश्विनी
११	दिवि धाऽष्टमे यजु०	धर्मः
१२	अश्विना धर्मं पातं०	(अश्विन्यादयः)
१३	अपातामश्विना धर्म०	(अश्विनौ)
१४	हृये पिन्वस्वोऽने पिन्वस्व०	(धर्मः)
	अमेन्वस्मे नृग्यानि धारय०	खरः (धर्मः)
१५	स्वाहा पूष्णे सारथे स्वाहा०	लिङ्गोक्ता (पूषादयः)
१६	स्वाहा रुद्राय रुद्रहृतये०	लिङ्गोक्ता (रुद्रादयः)
	स्वाहा स ज्योतिषा ज्योतिः०	ज्यः
[अ. ११११]	अहः केतुना उपताप्य०	धर्मः
	मधु हुतमिन्द्रतमे०	"
१७	अमीमं महिमा दिवं०	अग्निः गायत्रीवृहत्यां अनवसाने, अनवसाना अतिशक्री वा

वाग्रेयी समस्ता अयवसाना, आ ते घर्मः, क्षत्रस्य बृहती, चतुःस्रक्तिर्महाबृहती, धर्मैतद-
नुपुवचिक्रदत्परोष्णिग्मावती धावापृथिवी दधिघर्मो, मयि त्यत्यंक्तिर्यजमानाशीः,
पयसो रेतो गायत्र्यनयसाना, त्विपः संवृद्धिघर्मोऽनुक्तं घर्मदैवतम् ॥ ७ ॥ [य०
अ० ३८ मं० १-२८]

इति० संहितायां अष्टविंशोऽध्यायः ।

स्वाहा प्राणेभ्यो मान्द्रवर्णिक्यो देवता, मनसः काममनुपुत्रं यजमानाशीः श्रीर्देवता,
प्रजापतिः संभ्रियमाणो यथाकालं प्रायश्चित्तदेवताः, सविता प्रथमेऽहन्नत्यहं क्रमेणोग्रश्च
मारुती गायत्री, विष्णुखाल्यो मन्त्रोऽथो विनिष्पुक्तस्तस्मादात्मिक एवास्य ऋषिः परमेष्ठी
प्रजापत्यो वामिष्ठे हृदयेनाश्वमेधिकानि त्रीणि तत्रत्य एव ऋषिलोमभ्यः स्वाहेति

१८ आ ते घर्मं दिष्ट्या शुद्धं	॥	घर्मः	
१९ क्षप्रस एवा परस्पाव०	॥	॥	बृहती
२० चतुः स्रक्तिर्माभिर्मेतस्र०	॥	॥	महाबृहती
२१ धर्मैतत्ते पुरीष०	॥	॥	अनुपुत्र
२२ अचिक्रदत्पृथा हरिमहान्०	॥	॥	परोष्णिक्
[अ. १।२२] २३ शुमिप्रिया मऽभापऽभोपपद्य०	॥	आपः	
[अ. २०।२३] २४ उद्गयं तमसस्परि०	॥	प्रस्कन्वः	सूर्यः
[अ. २०।२४] २५ एषोऽश्वेभिर्षीमहि०	॥	ममिव	अनुपुत्र
२६ धावती धावापृथिवी०	॥	दधिघर्मः (इन्द्रः)	
२७ मयि त्यदिन्द्रियं बृहन्०	॥	यजमानाशीः (घर्मः)	पंक्तिः
२८ पयसो रेतऽभापृष्ट०	॥	॥	गायत्री अनयसाना
त्विपः सवृक् कन्वे दृहस्व०	॥	दधिघर्मः	

अथ० संहितायां ऊनचत्वारिंशोऽध्यायः ।

१ स्वाहा प्राणेभ्यः सविपति० दध्यद्भाषर्वण	॥	मान्द्रवर्णिक्यः	
२ दिश्व्यः स्वाहा चन्द्राय स्वाहा०	॥	॥	
३ वाचे स्वाहा प्राणाव स्वाहा०	॥	॥	
४ मनसः काममाकृति०	॥	यजमानाशीः धीः	अनुपुत्र
५ प्रजापतिः संभ्रियमाण०	॥	प्रायश्चित्तदेवताः (प्रजापत्यद्वयः)	
६ सविता प्रथमेऽहन्०	॥	(सवित्राद्वयः)	
७ उग्रश्च भीमश्च०	॥	प्रजापतिः गायत्र्याः वा मरुतः	गायत्री
८ अमिष्ट हृदयेन०	॥	परमेष्ठी प्रजापत्यः वा	
९ उग्रं होहिमेन०	॥	प्रजापतिः	
	॥	॥	

प्रायश्चित्ताहुतयो द्विचत्वारिंशत् ॥ ८ ॥ [य० अ० ३९ मं० १-१३]

इति० सहित्वायामेकानचत्वारिंशोऽध्यायः ।

ईशावास्पमात्मदेवस्य, मानुषुभोऽध्याय, अनेजदेकं त्रिष्टुप्, स परि जगती, वायुरनिलं यजुषी, ओ३ मिति परमाक्षरस्य योगिनामालम्ब्यभूतस्य परस्य ब्रह्मणः प्रणवाख्यस्या-
स्पृलादिगुणयुक्तस्य ब्रह्मा आपिच्छन्दो गायत्रं, परमात्मा देवता, ब्रह्मारम्भे विरामे च
यागहोमादिषु शान्तिपुष्टिकर्मसु चान्येष्वपि काम्यनैमित्तिकादिषु सर्वेषु विनियोगोऽस्य,
कृतो त्रिभिर्यजुर्भिरेव यज्ञान्योगी स्मारयत्यग्रे नयान्तनमस्कारोक्तिर्हिरण्यमेनादित्यो-
पासनमो३मिति नामनिर्देशो ब्रह्मणः खं ब्रह्मेत्याकाशरूपमन्ते ब्रह्म ध्यायेत् ॥ ९ ॥
[य० अ० ४० मं० १-१७]

इति यजुर्वेद-वाजसनेयि-संहिताया चत्वारिंशोऽध्यायः ॥ ४० ॥

१० ओमस्य स्वाहा०	दृष्यद् भाववर्णः , प्रजापति
११ आवासाय स्वाहा०	" "
१२ तपसे स्वाहा०	" "
१३ यमाय स्वाहाऽन्तकाय स्वाहा०	" "

अथ० चत्वारिंशोऽध्यायः ।

१-३ ईशावास्त०॥१॥- अमुष्यां नाम०॥३॥ दृष्यद् भाववर्णः	आत्मा	अनुष्टुप्
४ अनेजदेकं मनसो०	"	त्रिष्टुप्
५-७ नदेजति०॥५॥- यस्मिन्सर्वाणि०॥७॥	"	अनुष्टुप्
८ स पर्यगाधुक्रमकाय०	"	जगती
९-१४ अन्ध तम०॥९॥- विद्या चाविद्या०॥१४॥	"	अनुष्टुप्
१५ वायुरनिलममृत०	"	"
१६ ओ३म्	ब्रह्मा	परमात्मा
कृतो खर छिमे खर०	"	आत्मा
[अ ५।३६] १७ अग्ने नय सुपथा रायेऽजस्मान्०	अगस्त्य	अग्नि
१८ हिरण्यमेन पात्रेज०	"	आत्मा
२० स ब्रह्म ।	"	"

इति यजुर्वेद-वाजसनेयि-संहितायां
चत्वारिंशोऽध्यायः समाप्तः ।

अथातश्छन्दोदेवता- गायत्र्या अग्निरुष्णिहः सवित्तानुष्टुमः सोमो, बृहत्या बृहस्प-
तिः, पंक्तेर्वरुणस्त्रिष्टुम इन्द्रो, जगत्या विश्वेदेवा, विराजो मित्रः, स्वराजोऽरुणोऽतिच्छ-
न्दसः प्रजापतिर्विच्छन्दसो वायुर्द्विपदायाः पुरुष, एकपदाया ब्रह्मा, सर्वा ऋच आग्ने-
र्यः, सर्वाणि यजूंश्चपि धायव्यानि, सर्वाणि सामानि सौराणि सर्वाणि ब्राह्मणानि च,
स्नाहाकारस्याधिवर्षपट्टकारस्य विश्वेदेवाः, कर्मारम्भे मन्त्राणां देवता वेदितव्याः, सं-
न्यस्य मनसि देवतां ततो हविर्हृषते, देवतामविज्ञाय यो जुहोति देवास्तस्य हविर्न
जुषन्ते, स्वाध्यायमपि योऽधीते मन्त्रदेवतज्ञः सोऽमुष्मिल्लोके देवैरपीव्यते—

तस्माच्च देवता वेद्या मन्त्रे मन्त्रे प्रयत्नतः ।

मन्त्राणां देवताज्ञानान्मन्त्रार्थमधिगच्छति ॥

मन्त्रार्थज्ञानाच्च विधूतपाप्मा नाकमभ्येति ।

नहि कश्चिदविज्ञाय यायातथ्येन देवताः ।

श्रौतानां कर्मणां विप्रः स्मार्तानां चाश्रुते फलम् ॥ १० ॥

अनादिष्टमधरादौ सवान्तकर्मणि परिभाषितं मन्त्रगणं वक्ष्यामः-सर्वमाग्नेयं गायत्रं
गौतमीयं, सर्वं शास्त्रिभूमिणिहं भारद्वाजीयं, सर्वं सौम्यानुष्टुभमाथर्वणिकं,
सर्वं बार्हस्पत्यं बार्हतमाङ्गिरसं, सर्वं वारुणं पांक्तमालम्बायनीयं, सर्वमैन्द्रं त्रैष्टुभं
याज्ञवल्कीयं, सर्वमादित्यदेवतं जागतं कौत्सम् ॥ ११ ॥

ज्योतिष्टोमे दीक्षाप्रभृति वक्ष्यामो, दीक्षायां भृगुरमाविष्णु गायत्री, प्रायणीय आङ्गि-
रसोऽदितिरुष्णिक्, ऋषे विश्वामित्रः सोमोऽनुष्टुभातिथ्ये वसिष्ठो विष्णुर्बृहती, प्रवर्ग्यं कदयप
आदित्यः पंक्तिरुपसत्स्वात्रेय उपसदेवता त्रिष्टुबमीपोमीयेऽगस्त्योऽग्नीपोमौ जगती, प्राय-
णीयेऽतिरात्र आग्निवेद्योऽहोरात्रे अतिजगती, चतुर्विंशत्यहे सौकरायणः संवत्सरः श-
क्र्यमिष्टवे षडहे सोपपर्णोऽर्द्धमासा मासाश्चातिशकरी, षष्ठ्ये षडहे सायकायन ऋतवोऽ-
ष्टिरमिति प्रियव्रतोऽग्निरत्यष्टिः, स्वरसामसु सरस्वत्यापो षृतिर्विपुवति राहिणायन
आदित्योऽतिष्ठतिर्विश्वजिति सामर इन्द्रः कृतिर्गो आयुषो बाष्कलिर्मित्रवरुणौ प्रकृति-
र्दशरात्र आचार्यो विश्वेदेवा आकृतिर्द्वादशरात्रिके षष्ठ्ये षडहे मालवेयो दिशो विकृति-
श्छन्दोमेषु शल्वायन इमे लोकाः संकृतिर्दशमेऽहनि पराश्वरः संवत्सरोऽभिकृतिर्महाव्रते
अलिनः प्रजापतिरुत्कृतिरुदयनीयेऽतिरात्रे भौवायनो वायुश्छन्दांश्च सर्वाणि ॥ १२ ॥

अपिभिरुपलक्षितं वाक्यं, ऋषयश्छन्दोभिरुपलक्षिताः, देवता मन्त्रवर्णाद्यभ्युपगोर्वि-
नियोगतश्च विज्ञेयाः, सर्वमेतच्छन्दोदैवतमार्गं च विज्ञाय यत्किञ्चिज्जपहोमादि करोति
तस्य फलमश्नुते, ब्रह्मयज्ञारंभे यथाविधि स्नात्वा छन्दःपुरुषमेनोनिर्णोदनं शरीरे न्य-
सेत्तिर्यग्विलक्ष्मस ऊर्ध्वपुष्पस्तस्याक्षिणी गोतमभरद्वाजौ, श्रोत्रे विश्वामित्रजमदग्नी, नासिके
वसिष्ठकश्यपां, वागत्रिगोयत्रीं छन्दाग्निदेवतां शिरसि विन्यसेदेवमेवोष्णिहं सवितारं
ग्रीवास्वचूके षुहतीं बृहस्पतिं, बाह्वोर्वृहद्रथन्तरे द्यावापृथिवी, मध्ये त्रिष्टुभमिन्द्रं,
श्रोण्योर्जगतीमादित्यं, मेढ्रेऽतिच्छन्दसं प्रजापतिं, पायां यज्ञायज्ञियं वैश्वानरपूर्वोरनुष्टुभं
विश्वान्देवानष्टीवतोः पंक्तिं मरुतः, पादयोर्द्विपदां विष्णुं, प्राणेषु विच्छन्दसं वायुं,
न्यूनातिरिक्तेष्वङ्गेषु न्यूनासरं छन्द आपो देवतेत्येव सर्वङ्गेषु योजयित्वा वेदमयः सम्प-
द्यते, तथा शापानुग्रहसमर्थो भवति, ब्राह्मं तेजश्च वर्धते, न कुतश्चिद्ब्रह्मं विन्दते, ऋङ्मयो
यजुर्मयः साममयस्तेजोमयो ब्रह्ममयोऽमृतमयः संभूय ब्रह्मैवाभ्येति तस्मादेतद्वाग्रह-
चारिणे नातपस्विने नासंवत्सरोपिताय, नाप्रवक्त्रेऽनुब्रूवादेननाधीतेन चान्द्रायणाब्द-
फलमवाप्नोत्यनेन च सम्यग्ज्ञातेन ब्रह्मणः सायुज्यं सलोकतामामोत्याप्नोति ॥ १३ ॥

इति सर्वांनुक्रमसूत्रे चतुर्थोऽध्यायः ।

अथ सर्वांनुक्रमसूत्रे पञ्चमोऽध्यायः ।

अथ छन्दांस्त्रि-गावन्पुष्पिगनुष्टुम्बहतीपंक्तित्रिष्टुभजमत्यतिजगती शक्यविशक्य-
एतत्पट्टित्वतिधृतयः ऋतिप्रकृत्याकृतिविकृतिसंकृत्यभिकृत्युक्ततयश्चतुर्विधश्चक्षरा-
दीनि चतुर्हाराण्य्यूनाधिकैर्नैकेन निचृद्भुरिजौ, द्वाभ्यां विराट्स्वराजौ, पादपूरणार्थं ॥
क्षैप्रसंयोगैकाक्षरीमावान्य्यूहेदाद्ये तु सप्तवर्गे पादविशेषात्संज्ञाविशेषस्ताननुक्रामन्त एवोदा-
हारिण्यामो, विराटरूपा विराट्स्वानाश्च बहूना अपि त्रिष्टुभ एवेत्युद्देशस्तत्र दशैकादशद्वा-
दशाक्षराणां वैराज्यैष्टुमजायता इति संज्ञा, अनादेयेऽष्टाक्षराः पादाश्चतुष्टयदाश्चर्चः ॥ १॥

प्रथमं छन्दस्त्रिपदा गायत्री, पञ्चकाश्चत्वारः पट्कथैकश्चतुर्थश्चतुष्टो वा पदपंक्तिः,
पट्सप्तैकादशा उष्णिग्गमर्गः, त्रयः सप्तकाः पादनिचृन्मध्यमः पट्कथेदतिनिचृद्शकथेध-
मध्या, यस्यास्तु पट्सप्तकाष्टकाः सा वर्धमाना, विपरीता प्रतिष्ठा, द्वौ पट्कौ सप्तकथेति
हृतीयसी ॥ २ ॥

द्वितीयमुष्णिक् त्रिपदान्त्यो द्वादशक, आद्यश्वेत्पुर उष्णिग्मध्यमश्चेत् ककुत्रैष्टुभजाग-
तचतुष्काः ककुत्र्यंकुशिरैकादशिनोः परः पट्कस्तुशिरा, मध्ये चेत्पिपीलिकमध्याद्यः
पञ्चकस्त्रयोऽष्टका अनुष्टुभगर्भा, चतुःसप्तकोष्णिगेव ॥ ३ ॥

तृतीयमनुष्टुप् चतुष्पदाथ पञ्चपञ्चकाः पट्कश्चैको महापदपंक्तिर्जागतावष्टकश्च कृति-
र्मध्ये चेदष्टकः पिपीलिकमध्या, नवकयोर्मध्ये जागतः काविराण्वव वैराजत्रयोदशैर्नष्ट-
रूपादेकास्त्रयो विराडेकादशका वा ॥ ४ ॥

चतुर्थं बृहती, तृतीयो द्वादशक, आद्यश्वेत्पुरस्ताद्बृहती, द्वितीयश्चेन्न्यंकुसारिण्युरो बृहती
रून्धोग्रीषी नान्यश्चेदुपरिष्टाद्बृहत्यष्टिनोर्मध्ये दशकौ विष्टारबृहती, त्रिजागतोर्ध्वबृहती,
त्रयोदशिनोर्मध्येऽष्टकः पिपीलिकमध्या, नवकाष्टकैकादशाष्टिनो विषमपदा, चतुर्नवका
बृहत्येव ॥ ५ ॥

पञ्चमं पंक्तिः पञ्चपदाथ चतुष्पदा विराड्दशका, अयुजौ जागतौ सतोबृहती, युजौ
चेद्विपरीताद्यौ चेत्प्रस्तारपंक्तिरन्त्यौ चेदास्तारपंक्तिराधन्त्यौ चेत्संस्तारपंक्तिर्मध्यमौ चे-
द्विष्टारपंक्तिः ॥ ६ ॥

षष्ठं त्रिष्टुप् त्रैष्टुभपदा, द्वौ तु जागतौ यस्याः सा जागते जगती, त्रैष्टुभे त्रिष्टुब्दैराजौ
जागतौ चाभिसारिणी, नवकौ वैराजस्त्रैष्टुभश्च द्वौ वा वैराजौ नवकस्त्रैष्टुभश्च विराट्स्या-
नैकादशिनस्त्रयोऽष्टकश्च विराड्रूपा, द्वादशिनस्त्रयोष्टकश्च ज्योतिष्मती, यतोऽष्टकस्ततो
ज्योतिश्चत्वारोऽष्टका जागतश्च महाबृहती, मध्ये जागतश्चेत्यवमध्याद्यौ दशकावष्टकास्त्रयः
पञ्चयुत्तरा विराट्पूर्वा वा ॥ ७ ॥

सप्तमं जगती जागतपदाष्टिनस्त्रयः स्त्री च द्वौ महासतोबृहत्यष्टकौ सप्तकः पट्को
दशको नवकश्च षडष्टका वा महापंक्तिः ॥ माध्यन्दिनीये वाजसनेयके सर्वानुक्रमणिकेषा
कृतिर्भगवतः कात्यायनस्यैषा कृतिर्भगवतः कात्यायनस्य ॥ ८ ॥

इति सर्वानुक्रमसूत्रे पञ्चमोऽध्यायः ।

इति यजुर्वेद वाजसनेयि संहितायाः सर्वानुक्रमसूत्रं
समामम् ।

अथानुवाकसूत्राध्यायः ।

अथानुवाकान्वक्ष्यामि प्रह्वणा निर्मितानुरा ।
शिष्याणामुपदेशाय यजुसंस्कार एव च ।
विप्राणां यशकालेषु जपहोमार्चनादिषु ॥ १ ॥

इयं त्वैका (१) यतोः पवित्रं तिस्रो (२-४) ऽग्ने
प्रतपते सप्त (५-११) पवित्रे स्थो द्वे (१२-१३)
शामांसि तिस्रो (१४-१६) ऽष्टिरसि शामांसि द्विकौ
(१७-१८; १९-२०) देवस्य त्वा तिस्रो (२१-२३)
देवस्य त्वा पञ्च (२४-२८) प्रत्युष्टधूरक्षस्तिस्रो
(२९-३१) दशैकविंशत् ॥ १० ॥ ३१ ॥ १ ॥

कृष्णोऽसि पद् (१-६) अग्नेवाजतिस्तिस्रो (७-९)
मयीदमसीषोमयोः पञ्चकौ (१०-१४; १५-१९)
अग्नेऽनुकथायो चतस्रः (२०-२६) संवर्चसा पञ्च
(२४-२८) अग्नेये कथ्यवाहनाय षट् (२९-३४)
सप्त, चतुर्विंशत् ॥ ० ॥ ३४ ॥ २ ॥

समिधाभिर्भूर्भुवः स्वधत्तुष्कौ (१-४; ५-८)
असिन्योतिर्द्वे (५-१०) उपमयन्तः पद्विंशत्
(११-१६) भूर्भुवः स्वधत्तुष्कौ (१७-४०) गृहा भा
तिस्रः (४१-४३) प्रधासिनः पंच (४४-४८)
पूर्णां दर्वि द्वे (४९-५०) अक्षधमीमदन्त पद्
(५१-५६) एष ते सप्त (५७-६३) दश, त्रिपष्टिः
॥ १० ॥ ६३ ॥ ३ ॥

पदं द्वे (१-२) महीनां पचधत्तल (३-६)
आकृत्वा ऋक्सामयोर्द्विकौ (७-८; ९-१०) अतं
कृणुत पद् (११-१६) एषा ते चतस्रो (१७-२०)
मन्त्रस्य तिस्र (२१-२३) एष ते द्वे (२४-२५)
शुक्रं त्वा चतस्रो (२६-२९) उदित्वास्वगष्टौ
(३०-३७) दश, सप्तत्रिंशत् ॥ १० ॥ ३७ ॥ ४ ॥

अमेकानुरापतये चतुष्कौ (१-४; ५-८) तसाचनी
द्वे (९-१०) इन्द्रयोऽसिस्तिस्रो (११-१३) युजयेऽष्टौ
(१४-२१) देवस्य त्वा चतस्रो (२२-२५) देवस्य
त्वा पंच (२६-३०) विभूरसि चतस्रो (३१-३४)
योतिरसि पद् (३५-४०) उरं विष्णो तिस्रो

(४१-४३) दश, त्रिचत्वारिंशत् ॥ १० ॥ ४३
॥ ५ ॥

देवस्य त्वा पद् (१-६) उपवीरसि पंच
(७-११) साहिः पद् (१२-१७) सं ते तिस्रः
(१८-२०) समुद्रं गच्छ हविष्मतीर्द्विकौ (२१-२२;
२३-२४) द्वे त्वा पंच (२५-२९) देवस्य त्वाष्टौ
(३०-३७) अष्टौ, सप्तत्रिंशत् ॥ ८ ॥ ३७ ॥ ६ ॥

वाचस्पतय उपवामगृहीतोऽसि त्रिकौ (१-३;
४-६) आवायोऽयं वा द्विकौ (७-८; ९-१०) वा कामे-
का (११) तं प्रवधा चतस्रो (१२-१५) ऽयं वैनो
ये देवासस्तिस्रिकौ (१६-१८; १९-२१) इन्द्राय मूर्धानं
द्विकौ (२२-२३; २४-२५) यस्त एका (२६)
प्राणाय तिस्रो (२७-२९) मधव (३०) इन्द्राय
आगतमा धीमासश्चर्षणीष्टौ (३१; ३२, ३३) विधे-
देवास आगतेन्द्रमरत्यो (३४; ३५) मरत्यन्तं
वृषभं (३६) मरुतां त्वाजसे (३६) सजोषा इन्द्र
(३७) मरुतां २ इन्द्र (३८) महो २ इन्द्रो (३९)
महो २ इन्द्रमैकैका (४०) उदुत्यमष्टौ (४१-४८)
पंचविंशतिरष्टाचत्वारिंशत् ॥ २५ ॥ ४८ ॥ ७ ॥

उपवामगृहीतोऽस्यादित्येभ्यः पंच (१-५)
वाममघ द्वे (६-७) सुसामांस्पेका (८)
बृहस्पतिमुतस्प द्वे (९-१०) हरिरसि चतस्रः
(११-१४) समिन्द्र षोऽष्टौ (१५-२२)
माहिरेवतु दशमास्यः पंचकौ (२३-२७; २८-३२)
आतिष्ठ युश्ववाहीन्द्रमिदेकैका (३३, ३४, ३५)
यस्माद् द्वे (३६-३७) अग्ने यवस्वोतिष्ठदधसु-
दुत्यमैकैकात्रि द्वे (३८; ३९, ४०; ४१; ४२-४३)
वि न इन्द्र वाचस्पति विश्वकर्षीसैरुकाग्रये त्वा
चतस्र (४४; ४५, ४६; ४७-५०) बृह रतिसिचः
(५१-५३) परमेष्टी दश (५४-६३) प्रयो-
विंशतिरिष्टिः ॥ २३ ॥ ६३ ॥ ८ ॥

देवस्यित्यवतल (१-४) इन्द्रस्य वज्र पंच

(५-२) देवस्वाह दस (१०-१९) आपवे
तिस्रो (२०-२२) वाजस्वेममष्टौ (२३-३०)
अग्निरेकाक्षरेण स ते चतुष्को (३१-३४, ३५-३८)
सविता द्वे (३९-४०) अष्टौ चत्वारिंशत्सु ॥ ८
॥ ४० ॥ ९ ॥

अपो देवाश्चतस्र (१-४) सोमस्य त्विषि
पच (५-२) अवेष्टा सप्त (१०-१६) सोमस्य
स्या चतस्र (१७-२०) इन्द्रस्य वज्रः पच
(२१-२५) स्योनसि चतस्र (२६-२९)
सवित्रेका (३०) अग्निम्या चतस्र. (३१-३४)
अष्टौ, चतुस्त्रिंशत्सु ॥ ८ ॥ ३४ ॥ १० ॥

पुमान् एकादश (१-११) प्रतुलंष्ट्र पौडश
(१२-२७) देवस्य स्वा दस (२८-३७) आपो
देवीर्द्वादश (३८-४९) आपो द्वेकादश (५०-६०)
अदितिद्वया पच (६१-६५) आकृतिमष्टादश
(६६-८३) सप्त, "यतीति ॥ ७ ॥ ८३ ॥ ११ ॥

दत्तान सप्तदश (१-१७) दिवस्पति द्वादश
(१८-२९) समिधार्घि पचदश (३०-४४)
अपेत सप्तदश (४५-६१) असुन्वन्त त्रयोदश
(६२-७४) या ओषधी सप्तविंशतिः
(७५-१०१) मा मा पौडश (१०२-११७)
सप्त, सप्तदशान्तसु ॥ ७ ॥ ११७ ॥ १२ ॥

सपि गृह्णामि पचदश (१-१५) भुवाति
मधुवाता एकादशर्की (१६-२६, २७-३७)
मम्यरुद्रवन्ति नष्ट (३८-४९) इम मा षट्
(५०-५२) अया त्येका (५३) अय त्र पच
(५४-५८) सप्ताष्टापचान्त ॥ ७ ॥ ५८ ॥ १३ ॥

भुवक्षति षट् (१-६) सवर्कृतुभिर्मुर्धो वयो
द्विर्का (७-८, ९-१०) इन्द्राक्षो आयुर्मे षट्का
(११-१६; १७-२०) आयुषिद्वेका (२३)
भद्रमांगोऽत्येकया चतुर्ध्या (२४-२७, २८-३१)
अष्टावेत्रिंशत्सु ॥ ८ ॥ ३१ ॥ १४ ॥

अस्र जातान्यच (१-५) रश्मिना मलाल
पतन्तो (६-९) राज्ञ्यस्यय पुर पचका

(१०-१४, १५-१९) अग्निर्मुर्धकोनत्रिंशत्सु
(२०-४१) येन रूपयोऽष्टौ (४२-५६) तपश्च
नव (५७-६५) सप्त, पचषष्टि ॥ ७ ॥ ६५ ॥
॥ १५ ॥

नमस्ते पौडश (१-१६) हिरण्यबाहुव
(१७-२१) उष्णीषिणे (२२-२६) तक्षम्यो
(२७-३१) उपेष्टाय पचकाः (३२-३६)
मुत्थाय चतस्र (३७-४०) नमचादका (४१)
पार्थाय पच (४२-४६) द्रापे अन्वसो विंशत्सु
ति (४७-६६) नव, षट्षष्टि ॥ ९ ॥ ६६ ॥ १६ ॥

अममूर्त्त दस (१-१०) नमस्ते पच
(११-१५) अग्निस्त्रिमेत नव (१६-२४) चक्षुष
पिताष्टौ (२५-३२) आशु दिशान सप्तदश
(३३-४९) उदेव क्रमष्वमग्निना पचदशर्का
(५०-६४, ६५-७९) शुकम्प्योति सप्त (८०-८६)
इमधुस्तन त्रयोदश (८७-९९) नवकोनशतम्
॥ ९ ॥ ९९ ॥ १७ ॥

वाज सप्त (१-७) शमून्चतुष्का (८, ९-१२)
अदमाग्निर्द्विर्का (१३-१५, १६-१८) अष्टुष्टुः
पच (१९-२३) एका चतस्रो (२४-२७)
वाजाय द्वे (२८-२९) वाजस्य स्वष्टौ (३०-३७)
कृताषाद् त्रयोदश (३८-५०) अग्निं पुनश्चि
सप्त (५१-५७) यद्वृत्ताद्वाग्देह्ययाय दशर्का
(५८-६७, ६८-७७) त्रयोदश, सप्तसप्ततिः
॥ १३ ॥ ७७ ॥ १८ ॥

राज्ञी त्वेकादश (१-११) देवा यज्ञ
विंशति (१२-३१) सुरायन्तष्ट्र सप्तदश
(३२-४८) उदीरता त्रयोदश (४९-६१)
आप्याजानुदश (६२-७३) सोमो राताष्टौ
(७४-७९) सीमेन तत्रष्ट्र पौडश (८०-९५)
यप्त, पचनयति ॥ ७ ॥ ९५ ॥ १९ ॥

क्षप्रस्य योनिष्वयोदश (१-१३) यदेषा
दश (१४-२३) अम्याद्वयाम्यष्टौ (२४-३१) यो
भूतान्त चतस्रः (३२-३५) यमिद्व इन्द्र एका

दश (३६-४६) आ वातस्थे (४७-५४) समिद्धो अग्निर्द्वादश (५५-६६) अभिना हवि-
स्त्रयोदश (६७-७९) अभिना तेजसैकादश
(८०-९०) नव, नवतिः ॥ ९ ॥ ९० ॥ २० ॥

इमं मे समिद्धो अग्निरेकादशकौ (१-११;
१२-२२) वसन्तेन अतुषा पद् (२३-२८)
होता यक्षस्समिधाम्नि द्वादश (२९-४०) अभिनौ
छागस्व सप्त (४१-४७) देवं बर्हिष्ठुदंश
(४८-६१) पदेकपटिः ॥ ६ ॥ ६१ ॥ २१ ॥

तेजोऽसि पंच (१-५) अग्नय एका (६)
हिकाराम द्वे (७-८) तस्सवितुर्दश (९-१८)
विभूर्मात्रिका (१९) काय द्वे (२०-२३)
आग्रह्यैकयोदश योषादेका (२२, २३; २४; २५;
२६; २७; २८; २९, ३०, ३१; ३२, ३३; ३४) एकोन-
विष्टुदशति, चतुस्त्रिष्टुदश ॥ १९ ॥ ३४ ॥ २२ ॥

हिरण्यगर्भो, यः प्राणतो द्विर्वा (१-२; ३-४)
पुत्रन्त्यष्टौ (५-१२) वायुद्वया पंच (१३-१७)
प्राणाय तिस्र (१८-२०) उस्सकृष्णा द्वादश
(२१-३२) गायत्री, कस्वा पदका (३३-३८;
३९-४४) कस्विदष्टौ (४५-५९) कस्विद्वरा
(५३-६२) सुभूः स्वर्वाभूस्तिस्र (६३-६५)
एकादश, पञ्चपटिः ॥ ११ ॥ ६५ ॥ २३ ॥

अधस्तपरी (१-१०) धृष्टान्वसन्ताय
(११-२०) सप्तुद्राय शिमुमारात् (२१-३०)
मनुः प्राजापरयो दशकाः (३१-४०) चत्वारश्च-
त्वारिष्टुदश ॥ ४ ॥ ४० ॥ २४ ॥

शार्द दन्तिर्वैकैका (१, २; ३, ४; ५, ६; ७, ८; ९)
हिरण्यगर्भश्चतस्र (१०-१३) आ नो दश
(१४-२३) आ नो मिश्री, यद्वचस्याष्टकौ
(२४-३१, ३२-३९) यत्तं पद् (४०-४५) इमा
नु कं द्वे (४६-४७) पंचदश, सप्तचत्वारिष्टुदश
॥ १५ ॥ ४७ ॥ २५ ॥

अग्निश्च पंचदश (१-१५) उषास एकादश
(१६-२६) द्वौ, द्वविष्टुदशति ॥ २ ॥ २६ ॥ २६ ॥

समास्त्वा दश (१-१०) ऊर्ध्वा अस्य पीवो
अना द्वादशकौ (११-२२; २३-३४) अभि
त्वैकादश (३५-४५) चत्वारः, पंचचत्वारिष्टु-
दश ॥ ४ ॥ ४५ ॥ २७ ॥

होता पक्षदेकादश (१-११) देवं बर्हिर्द्वादश
(१२-२३) पुनरत्येवं (२४-३४; ३५-४६)
चत्वारः, पद् चत्वारिष्टुदश ॥ ४ ॥ ४६ ॥ २८ ॥

समिद्धो अग्निर्द्वादश (१-११) यद्वक्तृ-
स्त्रयोदश (१२-२४) समिद्धो अथ द्वादश
(२५-३६) केतुं कृष्यैकविष्टुदशतिः (३७-६०)
चत्वारः, पटिः ॥ ४ ॥ ६० ॥ २९ ॥

देवसवितः पद् (१-६) सप्तै कौलालिष्टु
योष्य (७-२२) द्वौ, द्वविष्टुदशतिः ॥ २ ॥
॥ २२ ॥ ३० ॥

सहस्रशीर्षा योष्य (१-१६) अग्नयः संभूतः
पद् (१७-२२) द्वौ, द्वविष्टुदशतिः ॥ २ ॥
॥ २२ ॥ ३१ ॥

तदेव सप्त्य (१-७) वेवस्तस्य (८-१६)
द्वौ, योष्य ॥ २ ॥ १६ ॥ ३२ ॥

अस्याजरासः सप्तदश (१-१७) आपश्चिद्
द्वादश (१८-२९) विश्वाद् चतुर्दश (३०-४३)
प्रवायुश्च एकादश (४४-५४) प्रवायुमयीरया
पंचदशकौ (५५-६९, ७०-८४) आ मन्त्रयोदश
(८५-९७) सप्त, सप्तनवतिः ॥ ७ ॥ ९७ ॥ ३३ ॥

यजामतः (१-१०) पंच मयः (११-२०)
सोमो चेनुमाहृणोन् (२१-३०; ३१-४०) कर्णाव
दशका (४१-५०) न तदष्टौ (५१-५८)
पट्टासंघातात् ॥ ६ ॥ ५८ ॥ ३४ ॥

अपेतो दश (१-१०) अपायं द्वादश
(११-२२) द्वौ, द्वविष्टुदशतिः ॥ २ ॥ २२ ॥ ३५ ॥

अर्धं वाचष्टुयोदश (१-१६) यौः शान्तिरष्टौ
(१७-२४) द्वौ, चतुर्विष्टुदशतिः ॥ २ ॥ २४ ॥ ३६ ॥

देवस्य स्वा दस (१-१०) यमायवैकादश
(११-२१) ह्रस्वेकविंशतिः ॥ २ ॥ २१ ॥ ३० ॥

देवस्य स्वाष्टौ (१-८) यमाय स्वा क्षत्रस्य स्वा
दशवी (१-१८; १९-२८) त्रयोऽष्टाविंशतिः
॥ ३ ॥ २८ ॥ ३८ ॥

स्वाहा प्रागेभ्यः षट् (१-९) उग्रस्य सप्त
(७-१३) द्वौ त्रयोदश ॥ २ ॥ १३ ॥ ३९ ॥

ईशामास्यमष्टौ (१-८) अर्धं तमो अथ

(१-१७) द्वौ, सप्तदश ॥ २ ॥ १७ ॥ ४० ॥

दशाध्यायं समाख्याता अनुवाकस्तु संरचया ।
सत्तं दशानुवाकाश्च नवान्ये च मनीषिभिः ॥ १ ॥

सप्तपष्टिर्हिता ज्ञेया संत्रे द्वाविंशतिलया ।
अथ एकोनपंचाशत्पञ्चत्रिंशद्विधे स्मृताः ॥ २ ॥

सुक्तिषु तु विज्ञेया एकादश मनीषिभिः ।
एकीकृत्य समाख्यातं त्रिसत्तं त्वयि कं मतम् ॥ ३ ॥

इत्यनुवाकसूत्राध्यायः संपूर्णः ॥

छन्दांसि ।

[सर्वानुक्रमसूत्रं । अ० ५, अनु० १]

छन्दोनामानि अक्षराणि छन्दोनामानि अक्षराणि छन्दोनामानि अक्षराणि

१ गायत्री । २४

१ विराद् गायत्री २२
२ निचृ(इ)गायत्री २३
३ सुरिगायत्री २५
४ स्वराद् गायत्री २६

२ उटिणक् । २८

१ विराडुटिणक् २६
२ निचृ(इ)उटिणक् २७
३ सुरिउटिणक् २९
४ स्वराडुटिणक् ३०

३ अनुष्टुप् । ३२

१ विराडनुष्टुप् ३०
२ निचृ(इ)नुष्टुप् ३१

३ सुमिडुष्टुप् ३३

४ खगडुष्टुप् ३४

४ बृहती । ३६

१ विराद् बृहती ३४
४ निचृ(इ)बृहती ३५
३ सुरिबृहती ३७
४ स्वराद् बृहती ३८

५ पंक्तिः । ४०

१ विरादपंक्तिः ३८
२ निचृ(इ)पंक्तिः ३९
३ सुरिपंक्तिः ४१
४ स्वराद् पंक्तिः ४२

६ त्रिष्टुप् । ४४

१ विरादत्रिष्टुप् ४२

२ निचृ(इ)त्रिष्टुप् ४३

३ सुरिर् त्रिष्टुप् ४५

४ स्वराद् त्रिष्टुप् ४६

७ जगती । ४८

१ विराद् जगती ४६
२ निचृ(इ)जगती ४७
३ सुरिजगती ४९
४ स्वराजगती ५०

८ अतिजगती । ५२

१ विरादतिजगती ५०
२ निचृ(इ)दतिजगती ५१
३ सुरिगतिजगती ५३
४ स्वरादतिजगती ५४

छन्दोनामानि अक्षराणि छन्दोनामानि अक्षराणि छन्दोनामानि अक्षराणि

९ शकरी । ५४

- १ विराट् शकरी ५४
- २ निचू(वृ)च्छकरी ५५
- ३ भुरिच्छकरी ५७
- ४ स्वराट् शकरी ५८

१० अनिशकरी । ६०

- १ विराट् अनिशकरी ५८
- २ निचू(वृ)दतिशकरी ५९
- ३ भुरिगतिशकरी ६१
- ४ स्वराट् अनिशकरी ६२

११ अष्टिः । ६४

- १ विराट् अष्टि ६२
- २ निचू(वृ)दष्टि ६३
- ३ भुरिगष्टि ६५
- ४ स्वराट् अष्टि ६६

१२ अल्यष्टिः । ६८

- १ विराट् अल्यष्टि ६६
- २ निचू(वृ)दाल्यष्टि ६७
- ३ भुरिगाल्यष्टि ६९
- ४ स्वराट् अल्यष्टि ७०

१३ धृतिः । ७०

- १ विराट् धृति ७०

२ निचू(वृ)दधृतिः ७१

- ३ भुरिगधृति ७३
- ४ स्वराट् धृति ७४

१४ अतिधृतिः । ७६

- १ विराट् अतिधृतिः ७४
- २ निचू(वृ)दतिधृति ७५
- ३ भुरिगतिधृतिः ७७
- ४ स्वराट् अतिधृति ७८

१५ कृतिः । ८०

- १ विराट् कृति, ७८
- २ निचू(वृ)दकृति ७९
- ३ भुरिगकृति, ८१
- ४ स्वराट् कृति ८२

१६ प्रकृतिः । ८४

- १ विराट् प्रकृति ८२
- २ निचू(वृ)दप्रकृति ८३
- ३ भुरिगप्रकृतिः ८५
- ४ स्वराट् प्रकृति ८६

१७ आकृतिः । ८८

- १ विराट् आकृति ८६
- २ निचू(वृ)दआकृति ८७
- ३ भुरिगाकृति ८९

४ स्वराट् कृतिः ९०

१८ विकृतिः । ९२

- १ विराट् विकृति ९०
- २ निचू(वृ)द्विकृति ९१
- ३ भुरिग्विकृति ९३
- ४ स्वराट् विकृतिः ९४

१९ संकृतिः । ९६

- १ विराट् संकृति ९४
- २ निचू(वृ)दसंकृतिः ९५
- ३ भुरिगसंकृति ९७
- ४ स्वराट् संकृतिः ९८

२० अभिकृतिः । १००

- १ विराट् अभिकृति ९८
- २ निचू(वृ)दभिकृति ९९
- ३ भुरिगभिकृति १०१
- ४ स्वराट् अभिकृति १०२

२१ उत्कृतिः । १०४

- १ विराट् उत्कृति १०२
- २ निचू(वृ)दुत्कृति १०३
- ३ भुरिगुत्कृति १०५
- ४ स्वराट् उत्कृति १०६

उन्वसां देवताः ।

(सर्वांनु. अ. ४ अ. १०)

उन्वः	देवता	उन्वः	देवता
गायत्री	अग्निः	विष्णुः	वसुधा
उष्णिक्	सविता	द्विपदा	वायुः
अनुष्टुप्	सोमः	पुरुषदा	पुरुषः
बृहती	बृहस्पतिः	सप्तो कृत्तः	मखा
पङ्क्तिः	वसुधा	सर्वाणि यजूंषि	अग्निः
त्रिष्टुप्	इन्द्रः	सर्वाणि सामानि	वायुः
जगती	विश्वेदेवाः	सर्वाणि मातृगणानि	सूर्यः
गिराद्	मित्रा	स्वादाकारः	अग्निः
स्वराद्	अरुणः	अपस्कारः	विश्वेदेवाः
अतिच्छन्दाः	प्रजापतिः		

अनादिष्टा देवतादयः ।

(सर्वांनु. अ. ४ अनु. ११)

देवता	उन्वः	देवता	उन्वः
अग्निः	गायत्री	वसुधा	पङ्क्तिः
सविता	उष्णिक्	वसुधा	पङ्क्तिः
सोमः	अनुष्टुप्	इन्द्रः	त्रिष्टुप्
बृहस्पतिः	बृहती	आदित्यः	जगती
		अग्निः	अग्निः

उप्यातिष्टोमे दीक्षादीनां ऋष्यादयः (सर्वां. अ. ४ अनु. १२)

दीक्षा	ऋषिः	देवता	उन्वः
ग्रायणीयः	यजुः	अग्निविष्णु	गायत्री
ऊजः	आश्विनः	अदितिः	उष्णिक्
आविष्टव्य	विश्वामित्रः	सोमः	अनुष्टुप्
प्रवर्गः	वसिष्ठः	विष्णुः	बृहती
उपसदः	कश्यपः	आदित्यः	पङ्क्तिः
समीचीनीयम्	आत्रेयः	उपसदः	त्रिष्टुप्
प्रादण्णीयोऽतिरात्रः	अगरस्यः	असीपानी	जगती
चतुर्विंशत्यहः	आग्निर्विद्यः	अहोरात्रे	अतिजगती
आग्निहवः पचहः	सौकरावणः	संवत्सरः	शक्ररी
दृष्टयः पचहः	सौपर्णः (सावर्णः)	अर्धमासाः मासाश्च	अतिशक्ररी
अग्निजित्	सावकावणः	ऋतुवः	अग्निः
स्वसामानि	मित्रप्रतः	अग्निः	भार्यष्टिः
विषुवात्	सरस्वती	आपः	रुतिः
विश्वजित्	रौहिण्यवः	आदित्यः	अतिरुतिः
गो आयुः	सौभरः	इन्द्रः	रुतिः
दशरायः	वस्यतिः (वाक्यिः)	मित्रायरुणौ	प्रकृतिः
शुद्धः पचहः	आचार्यः	विश्वेदेवाः	आकृतिः
उद्वर्गः	आतुषेयः	दत्ताः	विहृतिः
दशममहः	शौल्यावः	इमेलोकाः	संक्रुतिः
महाप्रतम्	पराप्रतः	संवत्सरः	अभिकृतिः
उदयनीयोऽतिरात्रः	रौहिणः	प्रजापतिः	उत्क्रुतिः
	मौवायनः	वायुः	उन्वसि सर्वाणि

छन्दःपुरुषरथ

शशिरे न्यासप्रकारः

(सर्वांशु. अ. ४ अनु. १२)

सप्तपदा
आशिनी
ओम्ने
नासिके
काक
सिर
श्रीवा।
अनूज
बाहू
मण्यसू
ओम्पौ
सेह
पादु
ऊरु
अश्विस्तौ
पादौ
प्राणाः
हस्तौ अन्ये अवयवाः

नखय
गोतमभरद्वाजौ
विश्वामित्रजमदग्नी
पत्तिष्ठकवयसौ
अग्नि

देवता

छन्द

अग्नि
सविता
बृहस्पति
वायव्यविही
इन्द्र
आदित्य
प्रजापति
वैश्वानरः
विश्वेदेवा
मरुताः
विष्णुः
वायु
आप

गायत्री
उष्णिक्
बृहती
बृहद्रथन्तरे
त्रिषुप्
जगती
अतिच्छन्दा
यज्ञायज्ञिय
अनुषुप्
पङ्क्ति
द्विपदा
त्रिच्छन्दाः
न्युत्ताक्षरछन्द

छन्दःसि।

१ गायत्री

(सर्वांशु. अ. ५ अनु. २)

छन्दोनामानि	प्रथमः	द्वितीयः	तृतीय	चतुर्थः	पञ्चम	सप्तमी- न्यक्षराणि
गायत्री	८	८	८	८	८	२४
यदप्यंक्तिर्गायत्री	५	५	५	५	५	२६
उष्णिगर्भा गायत्री	६	७	११			२४
पादनिवृ(ष्टु)द्गायत्री	७	७	७	७	७	२१
अतिनिवृद्गायत्री	७	६	७	७	७	२०
यवमध्या गायत्री	७	१०	७	७	७	२४
वर्धमाना गायत्री	६	७	८	८	८	२१
प्रतिष्ठा गायत्री	८	७	६	६	६	२१
हृसीयसी गायत्री	६	६	७	७	७	१९

२ उणिक्

(सर्वांनु. अ. ५ अनु. ३)

छन्दोनामानि	प्र पा द्वि पा तृ पा च पा	अक्षरसंख्या
उणिक्	८ ८ १२	२८
पुर उणिक्	१२ ८ ८	२८
ककुमुणिक्	८ १२ ८	२८
ककुमुयंकिरा उणिक्	११ १२ ४	२७
तनुशिरा उणिक्	११ ११ ६	२८
विपीलिकमध्या उणिक्	११ ६ ११	२८
अनुपुङ्गवो उणिक्	५ ८ ८	२९
केवला उणिक्	७ ७ ७	२८

३ अनुष्टुप्

(सर्वांनु अ. ५ अनु. ४)

छन्दोनामानि	प्र पा द्वि पा तृ पा च पा ष पा स
अनुष्टुप्	८ ८ ८ ८
महापदपंक्तिरनुष्टुप्	५ ५ ५ ५ ५ ६ ३१
कृतिरनुष्टुप्	१२ १२ ८
विपीलिकमध्या नु०	१२ ८ १२
काविराउनुष्टुप्	९ १२ ९

नष्टरूपाऽनुष्टुप्

१ १० १३ ३२

विराडनुष्टुप् १०(११) १०(११) १०(११) ३०(३३)

४ बृहती

(सर्वांनु अ. ५ अनु. ५)

छन्दोनामानि	प्र पा द्वि पा तृ पा च पा ष पा स
बृहती	८ ८ १२ ८
पुरस्तादबृहती	१२ ८ ८
न्यङ्कुसारिणी बृहती, पुरो- बृहती, स्कन्धोप्रीवी वा बृहती	८ १२ ८ ८
उपरिष्टादबृहती	८ ८ १० ८
विष्टारबृहती	१२ १२ १२
ऊर्ध्वबृहती	१२ ८ १२
विपीलिकमध्या बृहती	१३ ८ १२
विषमपदा बृहती	९ ८ ११
केवला बृहती	९ ९ ९ ९

५ पंक्तिः

(सर्वांनु. अ. ५ अनु. ६)

छन्दोनामानि	प्र पा द्वि पा तृ पा च पा ष पा स
पंक्तिः	८ ८ ८ ८ ८ ८ ४०

विराटपंक्तिः

१० १० १० १०

४०

सप्तोषुहवी पंक्तिः

१२ ८ १२ ८

४०

विपरीता पंक्तिः

८ १२ ८ १२

४०

प्रस्तारपंक्तिः

१२ १२ ८ ८

४०

आस्तारपंक्तिः

८ ८ १२ १२

४०

संस्तारपंक्तिः

१२ ८ ८ १२

४०

विष्टारपंक्तिः

८ १२ १२ ८

४०

६ त्रिष्टुप्

(सर्वांस्तु. अ. ५ अनु. ७)

अथर्वनामानि

प्र.पा. द्वि.पा. तृ.पा. च.पा. पं.पा. सं.संख्या

त्रिष्टुप्

११ ११ ११ ११

४४

जगती त्रिष्टुप्

१२ १२ ११ ११

४६

त्रिष्टुप् जगती

११ ११ १२ १२

४६

अभिमारिणी त्रिष्टुप्

१० १० १२ १२

४४

विराटस्थाना त्रिष्टुप्

९ ९ १० ११

३९

" "

१० १० ९ ११

४०

विराटस्थाना त्रिष्टुप्

११ ११ ११ ८

४१

७ जगती

(सर्वांस्तु. अ. ५ अनु. ८)

अथर्वनामानि

प्र.पा. द्वि.पा. तृ.पा. च.पा. पं.पा. व.पा. सं. सं.

जगती

१२ १२ १२ १२

४८

महासतोबृहती

८ ८ ८ १२ १२

४८

जगती

८ ८ ७ ६ १० ९

४८

महापंक्तिर्जगती

८ ८ ८ ८ ८ ८

४६

" "

८ ८ ८ ८ ८ ८

४६

विराटस्थाना त्रिष्टुप्

१० १० ८ ८ ८ ८

४६

त्रिपाच्छन्दः ।

सर्वाक्षर संख्या	प्रथम चरणे अक्षरासंख्या	द्वितीयचरणे अक्षरासंख्या	छन्दो नामानि
६	१	५	याजुषी गायत्री
७	२	५	याजुषी उज्जिष्
८	३	५	याजुषी अमुषुप्
९	४	५	याजुषी बृहती
१०	५	५	याजुषी पङ्क्तिः
११	६	५	याजुषी त्रिष्टुप्
१२	७	५	याजुषी जगती
८	१	७	प्राजापत्या गायत्री
१२	२	१०	प्राजापत्याऽमुषुप्
१६	३	१३	प्राजापत्या बृहती
२०	४	१६	प्राजापत्या पङ्क्तिः
२४	५	१९	प्राजापत्या त्रिष्टुप्
२८	६	२२	प्राजापत्या जगती
३२	७	२५	आयुषी गायत्री
१५	१	१४	आयुषी उज्जिष्
१४	२	१२	आयुषी अमुषुप्
१३	३	१०	आयुषी बृहती
१२	४	८	आयुषी पङ्क्तिः
११	५	६	आयुषी त्रिष्टुप्

१०	३	७	४	आयुषी त्रिष्टुप्
९	७	३	३	आयुषी जगती
१२	६	६	३	साङ्गी गायत्री
१४	७	७	७	साङ्गी उज्जिष्
१६	८	८	८	साङ्गी अमुषुप्
१८	९	९	९	साङ्गी बृहती
२०	१०	१०	१०	साङ्गी पङ्क्तिः
२२	११	११	११	साङ्गी त्रिष्टुप्
२४	१२	१२	१२	साङ्गी जगती

त्रिपाच्छन्दः ।

सर्वा	प्रथम चरणे	द्वितीय चरणे	तृतीय चरणे	छन्दो नामानि
२४	१	१५	८	आर्षी गायत्री
२८	२	१४	१२	आर्षी उज्जिष्
३२	३	१३	१६	आर्षी अमुषुप्
३६	४	१२	२०	आर्षी बृहती
४०	५	११	२४	आर्षी पङ्क्तिः
४४	६	१०	२८	आर्षी त्रिष्टुप्
४८	७	९	३२	आर्षी जगती

(पिङ्गलसूत्रानुसारेण)

छन्दसामक्षरसंख्या ।

मार्ग क्षरानि	प्रत्यय चरणे	द्वितीय चरणे	तृतीय चरणे	छन्दोनामानि		अक्षरसंख्या	
				आर्ची गायत्री	छन्दोनामानि		
१८	६	६	६	आर्ची उष्णिक्	दैवी गायत्री	१	वा याजुषी गायत्री " वाजुष्णिक्
२१	७	७	७	आर्ची अनुष्टुप	दैव्युष्णिक्	२	
२३	८	८	८	आर्ची बृहती	दैव्युष्टुप्	३	
२७	९	९	९	आर्ची पङ्क्तिः	दैवी बृहती	४	
३०	१०	१०	१०	आर्ची त्रिष्टुप्	दैवी पङ्क्तिः	५	
३३	११	११	११	आर्ची जगती	दैवी त्रिष्टुप्	६	वा याजुषी गायत्री " वाजुष्णिक्
३६	१२	१२	१२	आर्ची गायत्री	दैवी जगती	७	
३६	३	३	३	ब्राह्मी गायत्री	ब्राह्मपत्या गायत्री	८	" वाजुष्यनुष्टुप् " वाजुषी बृहती " वाजुषी पङ्क्तिः " वाजुषी त्रिष्टुप् " वाजुषी जगती, " साप्ती गायत्री " साप्ती उष्णिक् " साप्ती अनुष्टुप्
४२	७	१४	२१	ब्राह्मी उष्णिक्	आसुरी जगती	९	
४८	८	१६	२४	ब्राह्मी अनुष्टुप्	आसुरी त्रिष्टुप्	१०	
५३	९	१८	२७	ब्राह्मी पङ्क्तिः	आसुरी पङ्क्तिः	११	
६०	१०	२०	३०	ब्राह्मी त्रिष्टुप्	आसुरी बृहती,	१२	
६६	११	२२	३३	ब्राह्मी जगती	ब्राह्मपत्योष्णिक्	१३	
७२	१२	२४	३६		आसुर्यनुष्टुप्	१४	
					आसुरी उष्णिक्	१५	
					आसुरी गायत्री	१६	
					ब्राह्मपत्या अनुष्टुप्	१७	

अनुष्टुपचिकारः

छन्दो नाम ।	प्र. पा.	हि. पा.	तृ. पा.	च. पा.	सं. सं.
१ चतुष्पाद अनुष्टुप्	८	८	८	८	३२
२ त्रिपाद अनुष्टुप् (आतो)	८	१२	१२	०	३२
३ त्रिपाद अनुष्टुप् (मन्वे)	१२	८	१२	०	३२
४ त्रिपाद अनुष्टुप् (मन्ते)	१२	१२	८	०	३२

बृहस्पतिचिकारः

प्र. पा.	हि. पा.	तृ. पा.	च. पा.	सं. सं.
१ बृहती	१२	७	८	८
२ पञ्चा बृहती	८	८	१२	८
३ त्र्यम्बकसारिणी	८	१२	८	८

(स्वाध्यायीमी, उरोबृहती इवमेव आचार्यमतम्)

४ उपरिष्टात् बृहती	८	८	८	१२
५ पुरस्तात् बृहती	१२	८	८	८
६ 'कचित्' बृहती	९	९	९	९
७ बृहती	१०	१०	८	८
८ महाबृहती	१२	१२	१२	०

(सप्तोपबृहती इवमेव आचार्यमतम्)

पञ्चम्यचिकारः

छन्दो नाम	प्र. पा.	हि. पा.	तृ. पा.	च. पा.	पं. पा.	सं. सं.
१ सप्तश्लोकिः (अष्टश्लोका विपरीता च)	१२	८	१२	८	०	४०
२ आख्यारपंक्तिः	८	८	१२	१२	०	४०
३ प्रत्यारपंक्तिः	१२	१२	८	८	०	४०
४ विष्टारपंक्तिः	८	१२	८	८	०	४०
५ संख्यारपंक्तिः	१२	८	८	१२	०	४०
६ अष्टारपंक्तिः (अष्टपदाः)	५	५	५	५	०	२०
७ अष्टपदाः पंक्तिः	५	५	०	०	०	१०
८ पदपंक्तिः	५	५	५	५	५	२५
९ पञ्चपदापंक्तिः	५	५	५	५	५	२५
१० पद्यापंक्तिः	८	८	८	८	८	४०

त्रिष्टुपचिकारः

प्र. पा.	हि. पा.	तृ. पा.	च. पा.	पं. पा.	सं. सं.
त्रिष्टुप्	११	११	११	०	४४
अगोतिष्मती त्रिष्टुप्	८	११	८	८	४३
पुरोडाशगोतिष्मिन्	११	८	८	८	४३
मन्वेज्योतिष्मिन्	८	८	११	८	४३
उपरिडाशगोतिष्मिन्	८	८	८	११	४३

जगत्साधिकाः

छन्दोनाम	प्र. पा	द्वि. पा	तृ. पा.	च. पा.	प. पा.	अ. सं.
ज्योतिष्मती जगती	८	१२	८	८	८	४४
पुरस्ताज्योतिर्जगती	१२	८	८	८	८	४४
मण्डोदर्योतिर्जगती	८	८	१२	८	८	४४
उषतिष्ठत्योतिर्जगती	८	८	८	८	१२	४४
जगती	१२	१२	१२	१२	०	४८
शकुन्तली गायत्री	५	६	६	६ (अत्र क्रमाभावः)	२३	
ककुन्तली गायत्री	६	५	५	५ (अत्र क्रमाभावः)	२१	

गायत्री ।

अपिपमप्यासती	प्र. पा	द्वि. पा	तृ. पा.	अ. संख्या
विपीठिकमप्या गायत्री	८	३	८	१९
विपीठिकमप्या गायत्री	८	४	८	२०
विपीठिकमप्या गायत्री	८	५	८	२१
वयमप्या गायत्री	७	८	७	२२
वयमप्या गायत्री	६	८	६	२०
वयमप्या गायत्री	५	८	५	१८
वयमप्या गायत्री	४	८	४	१६
वयमप्या गायत्री	३	८	३	१४

छन्दसामक्षरसंख्या ।

छन्दसि मा.	उ.	अ.	इ.	ए.	ऋ.	ज.
आर्षी	२४	२८	३२	४०	४४	४८
दैवी	१	२	३	५	६	९
आधुरी	१५	१४	१३	११	१०	९
प्राजापत्या	८	१२	१६	२४	२८	३२
याजुषी	६	७	८	१०	११	१२
साङ्गी	१२	१४	१६	२०	२२	२४
आर्षी	१८	२१	२४	३०	३३	३६
साङ्गी	३६	४२	४८	६०	६६	७२

चतुर्षोऽध्यायः ।

चतु धतमुकति ॥ १ ॥ चतुर्धतुरस्त्वपेदुहतेः ॥ २ ॥ तान्यभिस्तवा-
 जेभ्यः कृतिः ॥ ३ ॥ प्रकृत्वा चोपसर्गवर्जिताः ४ ॥ धृत्यष्टिराक्षरीजगत्पः ॥ ५ ॥
 धृयङ् धृयङ् पूर्वत एताभ्येवैवाय ॥ ६ ॥ द्वितीये द्वितीयमवित्तः ॥ ७ ॥ अत्र
 लौकिकम् ॥ ८ ॥ आर्षेयुमात्र वदार्थम् ॥ ९ ॥ पादक्षतुर्भागाः ॥ १० ॥
 यथावृत्तसमाधिर्वा ॥ ११ ॥

(काव्यायनसर्वानुक्रमसूत्रानुसारेण)

छन्दसामक्षरसंख्या ।

अक्षर संख्या	छन्दोनामानि
२१	विराद् गाथत्री
२३	निचूद्राथत्री
२४	गाथत्री
२५	भुरिगाथत्री
२६	स्वराद् गाथत्री+विराद् उष्णिक्
२७	निचूत् उष्णिक्
२८	उष्णिक्
२९	भुरिगुष्णिक्
३०	स्वराद् उष्णिक्+विराडनुष्टुप्
३१	निचूदनुष्टुप्
३२	अनुष्टुप्
३३	भुरिगनुष्टुप्
३४	स्वराडनुष्टुप्+विराद् गृहती
३५	निचूद् गृहती
३६	गृहती
३७	भुरिगृहती
३८	स्वराद् गृहती+विराद् पंक्ति
३९	निचूद् पंक्तिः
४०	पंक्तिः
४१	भुरिपंक्तिः
४२	स्वराद् पंक्ति +विराद् त्रिष्टुप्
४३	निचूत् त्रिष्टुप्
४४	त्रिष्टुप्
४५	भुरिक् त्रिष्टुप्
४६	स्वराद् त्रिष्टुप्+विराद् जगती
४७	निचूजगती
४८	जगती
४९	भुरिजगती
५०	स्वराद् जगती+विराडतिजगती

अक्षर संख्या	छन्दोनामानि
५१	निचूदतिजगती
५२	अतिजगती
५३	भुरिगतिजगती
५४	स्वराडतिजगती+विराद् शक्करी
५५	निचूद् शक्करी
५६	शक्करी
५७	भुरिक् शक्करी
५८	स्वराद् शक्करी+विराडतिसक्करी
५९	निचूदतिसक्करी
६०	अतिसक्करी
६१	भुरिगतिशक्करी
६२	स्वराडतिसक्करी + विराडष्टिः
६३	निचूदष्टि
६४	अष्टिः
६५	भुरिगष्टिः
६६	स्वराडष्टिः+विराडल्पष्टिः
६७	निचूदल्पष्टिः
६८	अल्पष्टिः
६९	भुरिगल्पष्टिः
७०	स्वराडल्पष्टि + विराद् एति
७१	निचूद्वृति
७२	एति
७३	भुरिग् एतिः
७४	स्वराद् एति+ विराडतिएतिः
७५	निचूदतिएति
७६	अतिएति
७७	भुरिगतिएतिः
७८	स्वराडतिएति + विराद्वृति
७९	निचूद्वृति

अक्षर- संख्या	छन्दोनामानि
१०	कृतिः
८१	भुरिक् कृतिः
८२	स्वराद् कृतिः+ विराद् प्रकृतिः
८३	निचूद्रकृतिः
८४	प्रकृतिः
८५	भुरिक् प्रकृतिः
८६	स्वराद् प्रकृति+ विराडप्रकृतिः
८७	निचूद्रप्रकृतिः
८८	आकृतिः
८९	भुरिगाकृतिः
९०	स्वराडप्रकृति+ विराड विकृतिः
९१	निचूद्रविकृतिः
९२	विकृतिः
९३	भुरिग् विकृतिः
९४	स्वराद् विकृति + विराद् संकृतिः
९५	निचूद्रसंकृतिः
९६	संकृतिः
९७	भुरिक् संकृतिः
९८	स्वराद् संकृति+ विराडभिकृतिः
९९	निचूद्रभिकृति
१००	अभिकृतिः
१०१	भुरिगभिकृतिः
१०२	स्वराडभिकृति +विराड्वृतिः
१०३	निचूद्रवृति
१०४	वृकृतिः
१०५	भुरिगवृकृति
१०६	स्वराडवृकृति

सर्वानुक्रमसूत्रस्य विषयसूची ।

(१) सर्वानुक्रमसूत्रस्य अध्यायसूची ।

अध्यायः	पृष्ठानि	अध्यायः	पृष्ठानि
१	१-३२	४	७५-८५
२	३२-५९	५	८५-८६
३	५९-७५		

(२) सर्वानुक्रमसूत्रस्य पञ्चवेदाध्यायसूची ।

अध्यायः	पृष्ठानि	अध्यायः	पृष्ठानि
१	१-५	२१	५८-५९
२	५-८	२२	५९-६०
३	८-१२	२३	६०-६२
४	१२-१५	२४	६२
५	१५-१८	२५	"
६	१८-२१	२६	६३-६४
७	२१-२४	२७	६५-६६
८	२४-२७	२८	६६-६७
९	२७-३०	२९	६८-६९
१०	३०-३२	३०	६९-७०
११	३२-३६	३१	७०
१२	३६-४१	३२	"
१३	४१-४३	३३	७१-७५
१४	४३-४४	३४	७६-७८
१५	४४-४६	३५	७८-७९
१६	४६-४७	३६	७९-८०
१७	४७-५०	३७	८०
१८	५०-५२	३८	८१-८२
१९	५२-५५	३९	८२-८३
२०	५५-५८	४०	८३

(३) सर्वानुक्रमसूत्रस्थयजुर्वेदविषयानुक्रमणिका ।

विषयः	पृष्ठांकाः	विषयः	पृष्ठांकाः
वर्षापूर्णेमासमंत्राः	१-८	रक्षोघ्नाः प्रतिसराः	४१
प्रहरवमंत्राः	६	द्वितीया चितिः	४३
याजमानं	७	तृतीया चितिः	"
वितृपयः	८	चतुर्थी चितिः	४४
अग्न्याधेयं	८-९	पञ्चमी चितिः	"
महाव्याहृतयः	"	रोद्रोऽध्यायः	४६-४७
अग्निहोत्रमंत्राः	९	अवतानमंत्राः	४७
अग्न्युपस्थानं	९-११	प्रत्यवरोहमंत्राः	"
बृहदुपस्थानं	९-१०	वाजप्रसवीयं	५०
क्षुल्लकोपस्थानं	११	सौत्रामणी	५२
स्वस्त्ययनं	१०	ग्राह्यानुवाकः	५३
चातुर्मास्थानि	११-१२	हौत्रं	५३-५८
अग्निष्टोमः	१२-२६	अधमेधः	५९-६३
औद्ग्रमणानि	१३	आग्निकोऽध्यायः	६५-६६
उपरवमंत्राः	१६	सौत्रामणिकोऽध्यायः	६६-६७
पोहशी	२६	आश्वमेधिकोऽध्यायः	६८-६९
सत्रोत्थानं	२७	युद्धमेधः	६९-७०
त्रैभिस्तिकानि	"	सर्वमेधः	७१-७५
वाजपेयः	२७-२९	विश्वोऽध्यायः	७८
राजसूयः	२९-३२	शांतिः	७९
चरकसौत्रामणीयागाः	३२	आरम्भाध्यायः	८३
अग्निचयनं, प्रथमा चितिः	३२-५२	छन्दांसि	८५
अनारभ्यापतिसमंत्राः	४०	अनुवाकसूत्राध्यायः	८७

छन्दासां कोष्टकानि ।

छन्दांसि	पृष्ठानि	छन्दांसि	पृष्ठानि
१ गायत्री	९०	७ जगती	९०
२ उष्णिक्	"	८ अतिजगती	"
३ अनुष्टुप्	"	९ शक्ती	९१
४ बृहती	"	१० अतिशक्ती	"
५ पङ्क्ति	"	११ अष्टिः	"
६ त्रिष्टुप्	"	१२ अणष्टिः	"

छन्दसि	पृष्ठानि	छन्दसि	पृष्ठानि
१३ धृति	९१	१८ विकृति	९१
१४ अतिधृति	"	१९ सकृति	"
१५ कृतिः	"	२० अमिकृति	"
१६ मकृति	"	२१ अकृति	"
१७ आकृति	"		

छन्दसामक्षरसंख्याकोटकानि ।

१ छन्दसामक्षरसंख्या	९२	त्रिपाच्छन्दः	९६
२ अनादिदेवतादय	"	७ विंगलसुप्रानुसारेण	
३ ज्योतिषोमे दीक्षादीना कस्यादय	"	छन्दसामक्षरसंख्या	९७
४ छन्द पुरुषस्य शरीरे व्यासप्रकार	९३	१ गायत्र्याधिकार	९८
५ छन्दसि— १ गायत्री	"	२ उष्णिगधिकारः	"
२ उष्णिग	९४	३ अनुष्टुपधिकारः	"
३ अनुष्टुप्	"	४ गृह्यधिकारः	"
४ गृह्येति	"	५ पञ्चमधिकारः	"
५ पङ्क्ति	"	६ मिष्टुपधिकारः	१००
६ त्रिष्टुप्	९५	७ जगत्याधिकार	"
७ जगती	"	८ गायत्रीभेदाः	"
६ द्विपाच्छन्द	९६	९ छन्दसामक्षरसंख्या	"